

การพัฒนาลวดลายจักสานท้องถิ่น เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ และของแต่งบ้านร่วมสมัย
จังหวัดฉะเชิงเทรา

Development of local basketry pattern for applied design and contemporary home
decoration of Chachoengsao Province

สุดารัตน์ ไหลไผ่ทอง

มหาวิทยาลัยบูรพา

2565

การพัฒนาลวดลายจักสานท้องถิ่น เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ และของแต่งบ้านร่วมสมัย
จังหวัดฉะเชิงเทรา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาทัศนศิลป์และการออกแบบ

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

2565

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

Development of local basketry pattern for applied design and contemporary home
decoration of Chachoengsao Province

SUDARAT LAIPAITONG

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR THE MASTER DEGREE OF FINE AND APPLIED ART
IN VISUAL ARTS AND DESIGN
FACULTY OF FINE AND APPLIED ARTS
BURAPHA UNIVERSITY
2022
COPYRIGHT OF BURAPHA UNIVERSITY

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้พิจารณา
วิทยานิพนธ์ของ สุदारตน์ ไหลไผ่ทอง ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์และการออกแบบ ของมหาวิทยาลัยบูรพา
ได้

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัยยศ วนิชวัฒนาวุฒิ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร. เกรียงศักดิ์ เขียวมั่ง)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิสักก์ สินธุ์ภาค)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ดุสิต ขาวเหลือง)

คณะศิลปกรรมศาสตร์อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์และการออกแบบ ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. เสกสรรค์ ตันยาภิรมย์)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

60920062: สาขาวิชา: ทัศนศิลป์และการออกแบบ; ศป.ม. (ทัศนศิลป์และการออกแบบ)

คำสำคัญ: การพัฒนาลวดลายจักสานท้องถิ่น, ออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องใช้, ของแต่งบ้านร่วมสมัย

สุภารัตน์ ไหลไม่ทอง : การพัฒนาลวดลายจักสานท้องถิ่น เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ และของแต่งบ้านร่วมสมัย จังหวัดฉะเชิงเทรา. (Development of local basketry pattern for applied design and contemporary home decoration of Chachoengsao Province) คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์: ชัยยศ วณิชวัฒนาวุฒิ, ปร.ด., เกรียงศักดิ์ เขียวมั่ง, ศ.ป.ด. ปี พ.ศ. 2565.

วัตถุประสงค์ของการทำวิจัยเพื่อ 1. ศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ตำบลแหลมประดู่ จังหวัดฉะเชิงเทรา 2. ศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ลวดลายจักสานพัฒนาภูมิปัญญาสู่แนวทางการออกแบบลวดลายใหม่ 3. นำไปประยุกต์เป็นแนวทางออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องใช้และของแต่งบ้านร่วมสมัย ร่วมกับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย คือ การสัมภาษณ์เชิงลึกสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม แบบสอบถาม ประเมินแบบสอบถามโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านศิลปะการออกแบบ นำไปแจกแบบสอบถาม รวมผลสรุปเป็นอารมณ์และความรู้สึก สเกตซ์งานสรุปและอภิปรายผล ผลประเมินแบบสอบถามจากผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า มีความพึงพอใจที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทราทำให้เกิดประโยชน์สามารถนำลวดลายการจักสานมาใช้ในการออกแบบ ผลจากการสัมภาษณ์และแจกแบบสอบถามสรุปได้ว่า 1. แนวทางที่จะนำมาใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของแต่งบ้านร่วมสมัยจังหวัดฉะเชิงเทรา คือ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ตำบลแหลมประดู่ในเรื่องของการจักสานที่มีเอกลักษณ์และความโดดเด่นมาออกแบบ 2. ใช้รูปแบบกระบวนการจัดสานที่ทำจากตะกร้ามะพร้าวของชุมชนแหลมประดู่จังหวัดฉะเชิงเทรา มาพัฒนาโดยใช้เทคนิคการย้อมก้านมะพร้าวนำมาสาน เพื่อให้ได้ลวดลายที่แปลกใหม่ 3. นำไปประยุกต์เป็นแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องใช้และของแต่งบ้านที่ร่วมสมัยร่วมกับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นผ้าทออ่างเตย จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์กระถางต้นไม้แบบตั้ง แบ่งออกเป็น 3 รูปทรงเรขาคณิต ได้แก่ แบบทรงกลม ทรงสี่เหลี่ยม และทรงหกเหลี่ยม ผลิตภัณฑ์กระถางต้นไม้แบบแขวน แบ่งออกเป็น 3 รูปทรงเรขาคณิต ได้แก่ แบบทรงกลมทรง ทรงสี่เหลี่ยม และทรงหกเหลี่ยม โดยใช้วัสดุร่วมกับผ้าไหมลายนกแก้ว ผ้าไหมลายหงส์ บ้านอ่างเตย จังหวัดฉะเชิงเทรา

60920062: MAJOR: VISUAL ARTS AND DESIGN; M.F.A. (VISUAL ARTS AND DESIGN)

KEYWORDS: Development of Local Basketry Patterns, Appliance Product Design,
Contemporary Home Furnishings

SUDARAT LAIPAITONG : DEVELOPMENT OF LOCAL BASKETRY PATTERN FOR
APPLIED DESIGN AND CONTEMPORARY HOME DECORATION OF CHACHOENGSAO PROVINCE.
ADVISORY COMMITTEE: CHAIYODE VANICHWATTANANUWAT, Ph.D., KRIANGSAK KHIAOMANG,
D.D.A. 2022.

The purpose of this research were 1. to research and analyze a local community knowledge at Lam Pradoo sub district Chachoengsao province 2. to research and analyze the design of basketry to develop to new design 3. to use applied as a guideline for the design of contemporary home appliances and decoration in Local product in Chachoengsao province. Tools for the research are deep interview without participating. questionnaire form which evaluated by a professional of art designing. Then distribute to people. After that summarize into mood and feeling. Sketch a product and do discussion. The evaluation result from questionnaire form by professional artist shown there are satisfied to bring a local knowledge and local products of Chachoengsao province become useful. Can bring a stripe of basketry to apply in design. The result of interview and distribute questionnaire can summarize as below. Use a local knowledge of Laem Pradoo subdistrict community which have unique characteristic and stand out to design a contemporary home appliance of Chachoengsao province. Develop the process of basketry from coconut stalk of Laem Pradoo subdistrict community by dying color to a coconut stalk to create a new stripe. Adapt as a guideline of contemporary for appliances and home furnishings design which compatible with a local product of Chachoengsao province. The researcher designed 3 geometric shapes designs of standing plant pot to including round, square and hexagonal, and 3 geometric shapes of hanging plant pot including round, square and hexagonal by using a cloth material in combination with silk. Silk with parrot stripe and silk with swan stripe of Ang toey subdistrict Chachoengsao province.

กิตติกรรมประกาศ

การทำงานวิจัยครั้งนี้ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยบูรพา คณะศิลปกรรมศาสตร์ สาขาทัศนศิลป์ และการออกแบบ ที่ให้โอกาสผู้เรียนได้แสดงงานฝีมือการออกแบบสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์ เรื่องการพัฒนาลวดลายจักสานท้องถิ่น เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ และของแต่งบ้านร่วมสมัย จังหวัดฉะเชิงเทรา ผ่านไปตามวัตถุประสงค์ ขอขอบคุณ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผศ.ดร.ชัยยศ วนิชวัฒนานูวัตติ ที่ปรึกษาร่วม รศ.ดร.เกรียงศักดิ์ เขียวมั่ง และขอขอบคุณประธานสอบวิทยานิพนธ์ ผศ.ดร.อภิศักดิ์ สิ้นธุภักดิ์ และ รศ.ดร.ดุสิต ขาวเหลือง กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบในครั้งนี้

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณผู้สนับสนุนอีกหนึ่งท่านที่ช่วยในงานวิจัยครั้งนี้ และจะสำเร็จไม่ได้ถ้าไม่มีคุณมารดา บิดาของข้าพเจ้า เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือทุนการศึกษาเสมอมา

สุตารัตน์ ไหลไผ่ทอง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
แผนการดำเนินงานวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการจักสาน.....	8
ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับหลักการออกแบบลวดลายจักสาน.....	29
ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น วัสดุที่ใช้ร่วม (ผ้าทออ่างเตย) จังหวัดฉะเชิงเทรา.....	35
ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้และของแต่งบ้านร่วมสมัย.....	40
งานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	46
บทที่ 3 วิธีการดำเนินวิจัย.....	54

วัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือ	54
การวิเคราะห์ข้อมูล	55
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้ในการออกแบบ	58
อภิปรายผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม	60
บทที่ 4 การออกแบบ	61
แนวทางในการออกแบบ	61
การวิเคราะห์ข้อมูล	61
การออกแบบผลิตภัณฑ์	64
การออกแบบร่าง	65
ขั้นตอนการผลิตต้นแบบ	69
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ	76
วิเคราะห์ผลงานการออกแบบ	76
ผลการออกแบบ	77
สรุป และ อภิปรายผล	78
ข้อเสนอแนะ	79
บรรณานุกรม	81
ภาคผนวก	84
ภาคผนวก ก	85
ภาคผนวก ข	90
ประวัติย่อของผู้วิจัย	92

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2-1 แหล่งข้อมูลทางภูมิปัญญาพื้นถิ่นศิลปหัตถกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทรา.....	28
ตารางที่ 2-2 ลวดลายผ้าทออ่างเตย	38
ตารางที่ 2-3 การแสดงชุดโขนสี.....	48
ตารางที่ 3-1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	55
ตารางที่ 3-2 ต้นแบบผลิตภัณฑ์กระดาษต้นไม้แบบตั้ง ขนาด 4.5 นิ้วถึง 5 นิ้ว	56
ตารางที่ 3-3 ต้นแบบผลิตภัณฑ์กระดาษต้นไม้แบบแขวน ขนาด 4.5 นิ้วถึง 5 นิ้ว	57
ตารางที่ 3-4 ความคิดเห็นของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบและพัฒนาขึ้น	57
ตารางที่ 4-1 การวิเคราะห์แบบร่างครั้งที่ 1.....	66
ตารางที่ 4-2 การวิเคราะห์พัฒนาแบบร่าง	68
ตารางที่ 5-1 ข้อจำกัด และปัญหาที่เกิดขึ้นในการออกแบบ.....	76
ตารางที่ 5-2 ข้อจำกัด และปัญหาที่เกิดขึ้นในการผลิต.....	76

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1-1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	3
ภาพที่ 1-2 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย	5
ภาพที่ 2-1 ร่องรอยเครื่องจักรสถานที่ปรากฏบนผิวภาชนะเครื่องปั้นดินเผาสมัยก่อนประวัติศาสตร์.....	8
ภาพที่ 2-2 ภาพแม่น้ำบางปะกงสมัยโบราณ	11
ภาพที่ 2-3 แผนที่ลุ่มแม่น้ำ จังหวัดฉะเชิงเทรา.....	12
ภาพที่ 2-4 แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดฉะเชิงเทรา (การท่องเที่ยวประเทศไทย).....	13
ภาพที่ 2-5 ประเพณีมะม่วงของดีเมืองบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา	14
ภาพที่ 2-6 ประเพณีชบวนแห่หลวงพ่อบุทธโสธร	15
ภาพที่ 2-7 มะพร้าวน้ำหอม จังหวัดฉะเชิงเทรา	16
ภาพที่ 2-8 ภาพถ่ายชุมชนแหลมประดู่.....	17
ภาพที่ 2-9 เกียรติบัตรกรมการศึกษานอกโรงเรียน ชุมชนแหลมประดู่ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา.....	17
ภาพที่ 2-10 การสานตะกร้าก้านมะพร้าว	18
ภาพที่ 2-11 ภาพถ่ายตะกร้าก้านมะพร้าวส่วนบน.....	19
ภาพที่ 2-12 ภาพถ่ายตะกร้าก้านมะพร้าวส่วนกลาง	20
ภาพที่ 2-13 ภาพถ่ายตะกร้าก้านมะพร้าวส่วนก้น.....	20
ภาพที่ 2-14 ภาพถ่ายตะกร้าก้านมะพร้าวส่วนปาก.....	21
ภาพที่ 2-15 สวนมะพร้าว อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา.....	23
ภาพที่ 2-16 ต้นไม้ไผ่	25
ภาพที่ 2-17 หวายสังเคราะห์.....	25
ภาพที่ 2-18 การลายขีด ลายหนึ่ง ลายสอง ลายสาม	26

ภาพที่ 2-19 การสานลายทแยง ลายเฉลวหมุม ลายเฉลวแปดเหลี่ยม ลายเฉลวที่ลอดเสริม เป็นหนามทุเรียน	27
ภาพที่ 2-20 การสานลายขดหรือถัก	27
ภาพที่ 2-21 การสานลายอิสระ	28
ภาพที่ 2-22 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านอ่างเตย	36
ภาพที่ 2-23 การตกแต่งคอนโดขนาดเล็ก	43
ภาพที่ 2-24 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค	46
ภาพที่ 2-25 ภาพโคมไพ์ใช้เทคนิคจากการทำกรงนก	51
ภาพที่ 2-26 แจกันจากน้กอกแบบสุพัตรา เกริกสกุล และ วงศ์กร เทียนเพิ่มพูล	52
ภาพที่ 2-27 โคมไพ์จากผ้ามัดหมี่	52
ภาพที่ 4-1 การวิเคราะห์วัสดุที่ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์	63
ภาพที่ 4-2 ก้านมะพร้าวแห้ง	64
ภาพที่ 4-3 อารมณ์และความรู้สึกของงาน (Mood And Tone Chart)	65
ภาพที่ 4-4 ภาพแนวความคิดที่ 1	66
ภาพที่ 4-5 การพัฒนาแบบร่างภาพที่ 1	67
ภาพที่ 4-6 การพัฒนาแบบร่างภาพที่ 2	67
ภาพที่ 4-7 ภาพแบบร่างที่สมบูรณ์	68
ภาพที่ 4-8 ทางมะพร้าว	69
ภาพที่ 4-9 ย้อมสีทางมะพร้าว	70
ภาพที่ 4-10 สานทางมะพร้าวติดกับไม้ไผ่	70
ภาพที่ 4-11 สานโครงเสร็จก่อนนำไปเสริมฐาน	71
ภาพที่ 4-12 การสานกันตะกร้า	71
ภาพที่ 4-13 ผลงานผ่านการผลิต 80%	72
ภาพที่ 4-14 ภาพกระถางที่แยกส่วนออกจากกัน	72

ภาพที่ 4-15 ชิ้นส่วนของผลงานสามารถถอดออกได้	73
ภาพที่ 4-16 ผลงานสมบูรณ์กระถางต้นไม้ ทรงกลม.....	73
ภาพที่ 4-17 ผลงานสมบูรณ์กระถางต้นไม้ ทรงสี่เหลี่ยม.....	74
ภาพที่ 4-18 ผลงานสมบูรณ์กระถางต้นไม้ ทรงหกเหลี่ยม	75

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หัตถกรรมไทยมีความผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวนบพมาช้านาน ที่ใช้แรงงานฝีมือ เป็นปัจจัยหลักในการผลิต และเครื่องใช้ที่ทำขึ้นจากวัสดุพื้นบ้านที่สามารถผลิตขึ้นใช้เองเป็นส่วนมาก เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ที่สนองความต้องการในชีวิตประจำวันอย่างแพร่หลาย อาทิเช่น ผลิตเพื่อใช้สอย ในครอบครัว เนื่องจากผลิตภัณฑ์เป็นวัสดุที่ได้จากการหาจากท้องถิ่น งานหัตถกรรมจึงคงมีความสำคัญ ในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมของมนุษย์

ในวิถีชีวิตภูมิปัญญาชาวบ้านของชุมชนแหลมประดู่ ซึ่งได้มาจากประสบการณ์ และความรู้ ที่เกิดจากการสั่งสมกันมาตั้งแต่คนเฒ่าคนแก่ โดยประกอบอาชีพทำเกษตร เช่น การทำนา เลี้ยงกุ้ง เลี้ยงปลา และช่วงเวลายามว่างชาวบ้านจะนำวัสดุดิบในท้องถิ่นมาทำให้เกิดประโยชน์เพื่อหารายได้ เพิ่ม โดยนำก้านมะพร้าวมาหลาวเก็บรวบรวมเพื่อทำไม้กวาด ไม้กวาดลานหน้าบ้าน และต่อไปพัฒนา มาเป็นรูปแบบตะกร้าที่ไว้ใช้ถือไปทำบุญที่วัด และทำของใช้ภายในบ้าน ต่อมาภูมิปัญญาทางการจักสานได้รับการฟื้นฟูไม่ให้สูญหายไป กลุ่มชาวบ้านท้องถิ่นที่จักสานส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ จึงได้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มจักสานของชุมชนแหลมประดู่ หมู่ที่ 4 ขึ้นมาโดยได้รับการสนับสนุนจาก หน่วยงาน กรมการพัฒนาชุมชน กศน.บ้านโพธิ์ อุตสาหกรรม อบต.ได้ฟื้นฟูนำศักยภาพของชาวบ้าน และทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ผสมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ฝึกทักษะถ่ายทอดภูมิปัญญา โดยทาง กศน.บ้านโพธิ์ ได้จัดทำหลักสูตรการสานผลิตภัณฑ์จากก้านมะพร้าว

การจักสานตะกร้าทางมะพร้าวโดยทั่วไปได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์สิ่งของเครื่องใช้ เช่น ตะกร้าขันโตก แจกัน ชั้นวางของ โดยจากการสำรวจเครื่องจักสานท้องถิ่นของชุมชนแหลมประดู่ จังหวัดฉะเชิงเทรา ในปัจจุบันผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแหลมประดู่ มีการทำจักสานลดน้อยลง เนื่องจาก ผลิตภัณฑ์มีรูปแบบไม่ร่วมสมัย ทำให้ไม่เป็นที่นิยมแก่ผู้บริโภค การจัดทำจำหน่ายมีราคาต่ำไม่คุ้มกับเวลาที่ผลิต ทำให้คนรุ่นใหม่หันไปทำอย่างอื่น วิธีการเพิ่มมูลค่าการจักสานโดยการออกแบบรูปร่าง รูปทรง ให้ร่วมสมัย ลวดลายที่แปลกใหม่ และการพัฒนาการใช้งานให้เหมาะกับยุคปัจจุบัน จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้สามารถสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ที่ดี ตอบสนองความต้องการของตลาด และทำให้ชุมชนมี รายได้ที่ยั่งยืน

การออกแบบลวดลายจักสานถือว่าเป็นความสำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นการถ่ายทอด อารยธรรมทางปัญญาที่เป็นรากฐานของบรรพบุรุษที่สืบทอดจนถึงปัจจุบัน ด้วยวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และประวัติศาสตร์ ซึ่งลวดลายที่ได้รับการออกแบบย่อมมีความแตกต่างกันในแต่ละสมัย และเชื้อชาติ

การออกแบบลวดลายมีความสำคัญเป็นส่วนประกอบในการสร้างของเครื่องใช้แต่ละประเภท โดยเฉพาะการออกแบบผลิตภัณฑ์ (พินาลิน สาริยา, 2549)

การสร้างลวดลายไม่ได้กำหนดแค่ข้อจำกัดว่าจะมีการสานที่ประณีต ละเอียดเท่านั้น แต่ความไม่ละเอียด ไม่ประณีต ก็สามารถสร้างความลงตัวในรูปแบบความงามของชิ้นงานได้ และต้องเหมาะสมที่นำไปใช้ในประโยชน์ใช้สอย การสร้างงานออกแบบลวดลาย จะต้องคำนึง ความแตกต่างจากเดิมไม่ซ้ำรูปแบบเดิมแต่อาจจะยังคงทิ้งกลิ่นอายความดั้งเดิมเหลืออยู่ โดยวิธีการจัดวางวัสดุให้เกิดลวดลายที่มีความแตกต่าง ความแปลกใหม่ มีความร่วมสมัย เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดทางเลือกซื้อของผู้บริโภค (พินาลิน สาริยา, 2549) และยังสามารถสืบทอดวัฒนธรรมด้านการออกแบบจักสานให้กับคนสมัยใหม่ กล่าวว่าการออกแบบ ลวดลายมีความสำคัญโดยเข้าไปเป็นส่วนประกอบในการสร้างงานแทบทุกประเภท เช่น เครื่องแต่งกายเครื่องจักสานภาชนะ ฯลฯ ดังนั้น ลวดลายจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ผู้บริโภคใช้พิจารณาตัดสินใจซื้อที่มีความสำคัญในธุรกิจการจัดจำหน่ายโดยเฉพาะสินค้าที่มีการแข่งขันสูง สอดคล้องกับทัศนะของ (นวนน้อย บุญวงศ์) ซึ่งกล่าวว่าการออกแบบที่มีขั้นตอนเรื่องกระบวนการอย่างเป็นระบบเป็นวิธีการที่ช่วยลดความผิดพลาดในการทำงาน และมีความเหมาะสมกับการแก้ปัญหาในงานออกแบบสมัยใหม่ได้

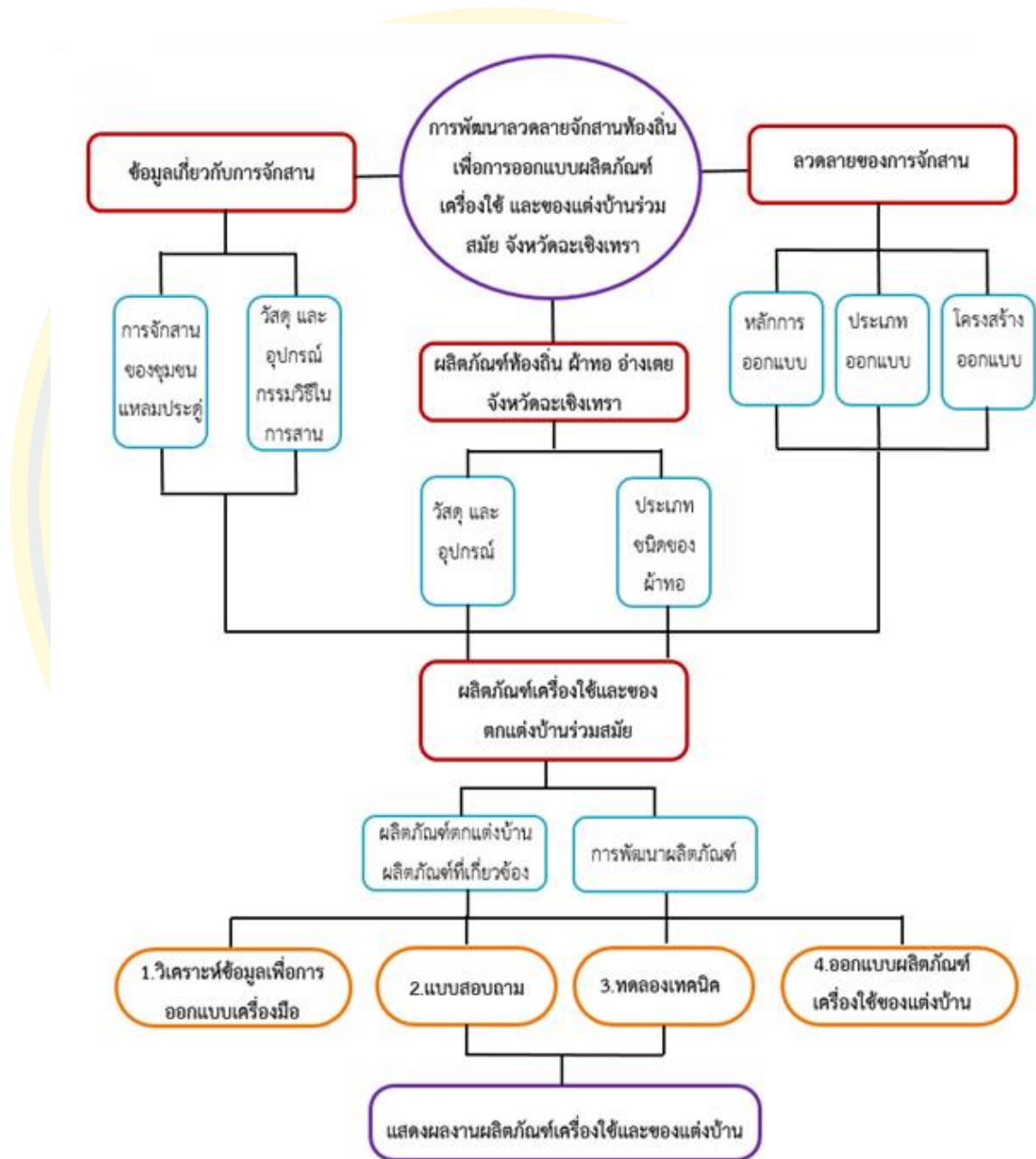
จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัย ได้เห็นถึงความสำคัญผลิตภัณฑ์จักสานท้องถิ่น จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยจึงมีความคิดที่จะศึกษาออกแบบลวดลาย เทคนิค และศึกษาคุณสมบัติของวัสดุที่ทำจากตะกร้าทางมะพร้าว ที่ใช้ในการผลิต ที่สามารถนำมาสร้างสรรค์ลวดลายและผลิตภัณฑ์ให้เกิดแนวทางใหม่ ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษารวมวิธีจักสานด้วยวิธีการ สาน ผูก พัน ถัก เพื่อทำให้เกิดลวดลายรูปแบบแนวทางใหม่ และมีการพัฒนาผสมผสานร่วมกับวัสดุในท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ของแต่งบ้านได้อย่างเหมาะสม และเป็นทางเลือกผลิตภัณฑ์ให้กับชุมชนโดยเฉพาะผู้บริโภคสำหรับนักท่องเที่ยว และนำความรู้ช่วยส่งเสริมงานฝีมือทางด้านหัตถกรรมจักสานของฉะเชิงเทรา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ตำบลแหลมประดู่ จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. ศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ลวดลายจักสานพัฒนาภูมิปัญญาสู่แนวทางการออกแบบลวดลายใหม่
3. นำไปประยุกต์เป็นแนวทางออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องใช้และของแต่งบ้านร่วมสมัยร่วมกับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาลวดลายจักสานท้องถิ่น เพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ และของแต่งบ้านร่วมสมัย จังหวัดฉะเชิงเทรา ไว้ดังนี้

ภาพที่ 1-1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

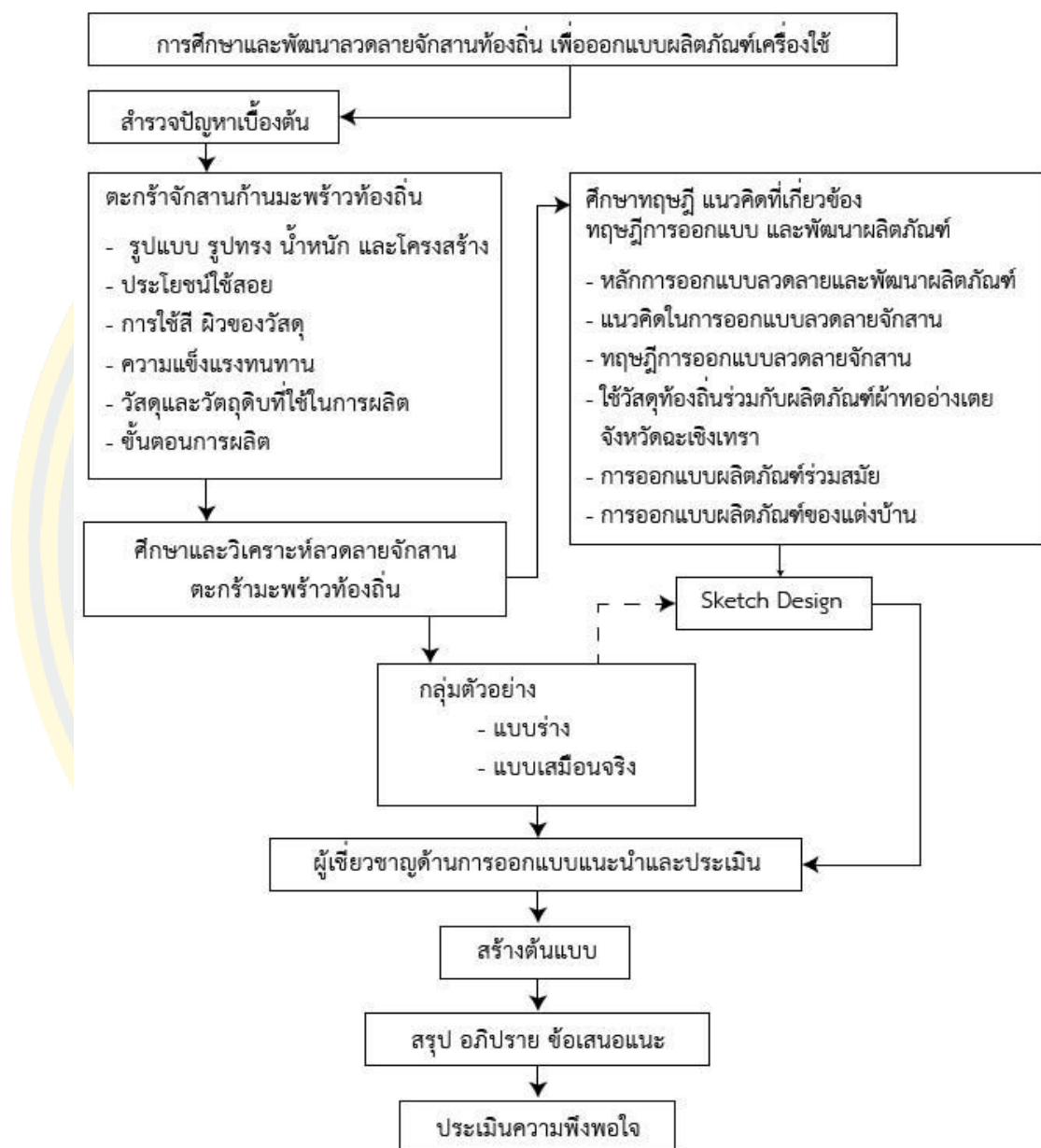
1. ศึกษาข้อมูล: ศึกษาข้อมูลกระบวนการจักสานของชุมชนแหลมประดู่ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. สัมภาษณ์และสรุปข้อมูลจากแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ
 - 2.1 การสัมภาษณ์ปลายเปิดจากกลุ่มชุมชนจักสานแหลมประดู่ มีความรู้และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจักสานเป็นอย่างดี กลุ่มชุมชนจักสานแหลมประดู่มีการผลิตผลิตภัณฑ์จักสานมาอย่างยาวนาน จึงไปสอบถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงได้มากขึ้น และไปสอบถามผู้มีความรู้ที่ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนบ้านโพธิ์ ที่ให้ความรู้เรื่องวัสดุ การพัฒนากระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ เพื่อสอบถามถึงความเป็นไปได้ในการผลิตผลิตภัณฑ์จักสาน
 - 2.2 ข้อมูลจากแบบสอบถามออนไลน์ จากกลุ่มที่มีความชื่นชอบผลิตภัณฑ์จักสาน เนื่องจากกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้พื้นฐานและรสนิยม จึงสามารถไปแจกแบบสอบถามเพื่อให้ได้ทราบถึงความต้องการของผู้บริโภคที่แท้จริงได้มากขึ้น
3. แบบประเมินแบบสอบถามจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด 2 ชุด
 - 3.1 ผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อดูความเป็นไปได้ในการผลิตและความสวยงามของผลิตภัณฑ์ 3 คน
 - 3.2 แบบสอบถามจากผู้ใช้งานเพื่อประเมินความพึงพอใจ 100 คน
4. ทดลอง: หลังจากวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสรุปผลจากแบบสอบถาม จึงนำไปทดลองเพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมในการทำชิ้นงาน
5. ผลิต: ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องใช้และของแต่งบ้านที่ได้จากการจักสาน จัดทำรูปเล่มวิทยานิพนธ์และผลิตชิ้นงานเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัสดุพร้อมไปต่อยอดเป็นธุรกิจในอนาคต

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รับองค์ความรู้ความเข้าใจและสามารถวิเคราะห์เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น การจักสานของชุมชนตำบลแหลมประดู่ จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. ได้รับองค์ความรู้ความเข้าใจลดทลายการจักสานและออกแบบลดทลายเพื่อพัฒนาให้เกิดรูปแบบใหม่
3. สามารถออกแบบและผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องใช้และของแต่งบ้านที่มาจากการใช้ภูมิปัญญาจักสานของชุมชนแหลมประดู่ร่วมกับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นผ้าทอ ตำบลอ่างเตย จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์มากยิ่งขึ้น

แผนการดำเนินงานวิจัย

แผนผังการดำเนินงานแสดงดังภาพที่ 1-2

ภาพที่ 1-2 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนาลวดลาย หมายถึง การออกแบบรูปแบบใหม่ คือ การนำลวดลาย และวัสดุ จักสานท้องถิ่นมาเปลี่ยนกรรมวิธีใหม่ ผสมผสานร่วมกับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อเป็นการเปลี่ยน ลวดลายใหม่ที่มีอยู่แบบเดิม
2. สาน หมายถึง หมายถึง เป็นการสร้างสรรค์ตามกระบวนการขั้นตอนของวัสดุในท้องถิ่น จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยผ่านจากแนวความคิดในการออกแบบ
3. ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ร่วมสมัย (Contemporary Purse-interlace Produce) หมายถึง การประยุกต์ผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมผ่านกระบวนการ กรรมวิธี เทคนิค รูปแบบผสมผสานระหว่างช่วงอดีต ร่วมกับยุคสมัยปัจจุบันของสินค้าจักสานท้องถิ่น จังหวัดฉะเชิงเทรา
4. จักสานท้องถิ่น หมายถึง ภูมิปัญญาจักสานของชุมชนแหลมประดู่ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาตลาดขายจักสานท้องถิ่น เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ และของแต่งบ้านร่วมสมัย จังหวัดฉะเชิงเทรา” มีเอกสารอ้างอิงประกอบหัวข้อวิจัยดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการจักสาน
 - 1.1 ประวัติความเป็นมาของการจักสาน
 - 1.2 ประวัติความเป็นมา ประเพณี วัฒนธรรมของ จังหวัดฉะเชิงเทรา
 - 1.3 กลุ่มจักสานท้องถิ่นของชุมชนแหลมประดู่ และกระบวนการผลิตตะกร้าจักสาน
 - 1.4 วัสดุ และอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต
 - 1.5 กรรมวิธีในการผลิตจักสาน
2. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับหลักการออกแบบตลาดขายจักสาน
 - 2.1 หลักการออกแบบตลาด
 - 2.2 ประเภทการออกแบบตลาด
 - 2.3 โครงสร้างการออกแบบตลาดขายจักสาน
 - 2.4 การใช้จังหวะ
 - 2.5 คุณค่าทางความงามศิลปะ
3. ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น วัสดุที่ใช้ร่วม (ผ้าทออ่างเตย) จังหวัดฉะเชิงเทรา
 - 3.1 ประวัติความเป็นมาของผ้าทออ่างเตย
 - 3.2 ประเภท ชนิดของผ้าทออ่างเตย
4. ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้และของแต่งบ้านร่วมสมัย
 - 4.1 ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้าน
 - 4.2 ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง
 - 4.3 การพัฒนาผลิตภัณฑ์
5. งานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการจักสาน

ประวัติความเป็นมาของการจักสาน

วิวัฒนาการของนักคิดในแต่ละยุคสมัย มีสิ่งที่น่าสนใจในเรื่องของการรู้จักนำมาประยุกต์ใช้ วัตถุประสงค์ท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์ ในช่วงยุคประวัติศาสตร์ได้ค้นพบร่องรอยของเครื่องจักสานบน เครื่องปั้นดินเผา สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นหลักฐานยืนยันว่า มนุษย์อาจจะสามารถทำ เครื่องจักสานได้ ก่อนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ และยังทำต่อมาในสมัยประวัติศาสตร์ ดังปรากฏ รอยภาชนะจักสานบนผิวภาชนะเครื่องปั้นดินเผาสมัยก่อนประวัติศาสตร์ชิ้นหนึ่ง จากแหล่งโบราณคดี สมัยก่อนประวัติศาสตร์บ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี เป็นภาชนะเล็ก ๆ ปากกลม ก้นสี่เหลี่ยม (ปัจจุบันอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร กรุงเทพมหานคร) นักโบราณคดีได้ มองเห็นเรื่องราวความเป็นมาสิ่งที่สืบทอดกันมาเป็นลำดับ ทำให้ทราบว่าแม้แต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ จนถึงปัจจุบันมนุษย์รู้จักที่จะนำศิลปะมาเกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมแบบหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยสิ่งของ ที่หาง่าย ๆ ใกล้เคียงมาสร้างสรรค์ผลงาน จนถึงปัจจุบันงานจักสานท้องถิ่นเป็นหัตถกรรมที่เป็นผลงาน ของชาวบ้านที่หารายได้ให้กับประเทศมหาศาล ซึ่งก็ได้ใช้หลักคิดจากการหาวัสดุในท้องถิ่นง่าย ๆ ใกล้เคียงตัว มาสร้างสรรค์แนวคิดรวมไปถึงโครงสร้าง ลวดลาย กรรมวิธี ซึ่งทำให้ท้องถิ่นนั้นมีเอกลักษณ์ และมีความสำคัญเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ เนื่องจากชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ ต้องสัมพันธ์เกี่ยวกับ สิ่งของ เครื่องใช้ ซึ่งเป็นประดิษฐกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาใน การดำรงชีวิตตามสภาพแวดล้อมต่าง ๆ งานหัตถกรรม จึงเป็นดังกระจกที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของผู้คนในแต่ละยุคสมัย เป็นตัวบอกเล่าประวัติศาสตร์ สภาพเศรษฐกิจ สังคมและ วัฒนธรรม ในกลุ่มชนต่าง ๆ

ภาพที่ 2-1 ร่องรอยเครื่องจักสานที่ปรากฏบนผิวภาชนะเครื่องปั้นดินเผาสมัยก่อนประวัติศาสตร์ (มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, ม.ป.ป.)

ศิลปหัตถกรรมจึงมีคุณค่าสำหรับความเป็นอยู่ของมนุษย์ตั้งแต่ยุคสมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน ประกอบได้แบ่งออกได้ดังนี้ ด้านประโยชน์ใช้สอย สร้างขึ้นบนพื้นฐานการดำรงชีวิต เพื่อตอบสนองความต้องการเพื่ออำนวยความสะดวกสบายทางกายภาพหรือเพื่อแก้ไขปัญหาในการดำรงชีวิต ด้านความเชื่อและค่านิยม งานศิลปหัตถกรรม แต่เดิมนั้นผู้สร้างและผู้ใช้เป็นคนเดียวกัน คือ สร้างขึ้นมาเพื่อใช้งานเอง การที่ผู้สร้างจะมีค่านิยมและความเชื่อต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด งานศิลปหัตถกรรมจึงสะท้อนความเชื่อ ค่านิยม ของผู้สร้าง ด้านประวัติศาสตร์ทางคุณค่า และโบราณคดี เนื่องจากงานศิลปหัตถกรรม เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นอย่างมีจุดประสงค์ และเป็นสิ่งที่สืบทอดกันมาแต่ในอดีตได้เป็นอย่างดีในฐานะ ข้อมูลหลักฐานที่เป็นรูปธรรมทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดี ด้านความเป็นเอกลักษณ์ของสังคม วัฒนธรรม งานศิลปหัตถกรรมเกิดขึ้นภายใต้ความแตกต่างทางสภาพแวดล้อม ฐานทรัพยากร ประเพณี คติความเชื่อ ที่หล่อหลอมเกิดเป็นแบบแผนวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่ม ด้านความงาม การสร้างงานศิลปหัตถกรรมย่อมประกอบขึ้นด้วยความต้องการทางประโยชน์ใช้สอย แต่ผู้สร้างก็ได้พิจารณาบุพการ ที่เหมาะสมและความงามที่นำใช้สอยประกอบไปด้วยได้แสดงออกผ่านทางรูปทรง โครงสร้าง ลวดลาย วัสดุและฝีมืออันวิจิตร ประณีต ด้านเศรษฐกิจ ด้วยการผลิตสินค้าและของที่ระลึกจากการท่องเที่ยว เป็นตัวสร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่น จนถึงการสร้างรายได้โดยการส่งออกต่างประเทศ

หัตถกรรมจักสานวัสดุท้องถิ่นนั้นเป็นสิ่งที่ทำกันแพร่หลายโดยเฉพาะในประเทศไทย วินัย วิริยะปานนท์ (2527, หน้า 12) กล่าวว่า ความหมายของ จักสาน นั้นเป็นคำที่เรียกขึ้นตามวิธีการที่ทำให้เกิดเครื่องจักสาน เพราะเครื่องจักสานต่าง ๆ จะสำเร็จเป็นรูปร่างได้นั้นต้องผ่านกระบวนการ ดังนี้

1. การจัก คือ การนำวัสดุมาทำให้เป็นเส้น เป็นแฉก หรือเป็นริ้วเพื่อความสะดวกในการสานลักษณะของจักโดยทั่วไปนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของวัสดุแต่ละชนิดซึ่งจะมีวิธีการเฉพาะที่แตกต่างกันไป หรือบางครั้งการจักไม้ไผ่หรือหวายมักจะเรียกว่า ตอ ซึ่งการจักถือว่าเป็นขั้นตอนของการเตรียมวัสดุในการทำเครื่องจักสาน

2. การสาน เป็นการกระบวนการทางความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่นำวัสดุธรรมชาติมาทำประโยชน์ใช้สอยโดยใช้ความคิดและฝีมือเป็นหลัก การสานลวดลายจะสานลายใดนั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการใช้สอย ซึ่งมีอยู่ 3 วิธี คือ 1. การสานด้วยวิธีสอดขัด 2. การสานด้วยวิธีการสอดขัดด้วยโครงสร้างภายนอก 3. การสานด้วยวิธีขัดเป็นวง

3. การถัก เป็นกระบวนการประกอบที่ช่วยให้การทำเครื่องจักสานสมบูรณ์ เช่น การถักขอบของภาชนะจักสานไม้ไผ่ การถักหูภาชนะ เป็นต้น การถักส่วนมากจะเป็นการเสริมความแข็งแรงของโครงสร้างภายนอก เช่น ขอบ ขา ปาก ก้น ของเครื่องจักสานเป็นการเพิ่มความสวยงามไปด้วย

สรุปจากเอกสารข้างต้น วิธีการในการจักสานของมนุษย์ในชนชาติต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันซึ่งมีรูปแบบและลวดลายในการสานที่คล้ายคลึงกันเป็นส่วนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งลวดลายในการสานมีข้อจำกัดไม่มากนัก และจากข้อจำกัดของลวดลายนี้เป็นผลบังคับให้รูปทรงจักสาน

มีลักษณะใกล้เคียงกันไปและด้วยลวดลาย วัสดุที่ใช้ในการทำเครื่องจักสานในส่วนต่าง ๆ ของโลก เช่น การทำจักสานจากไม้ไผ่ โดยมีการทำแล้วแทบทั่วประเทศ แต่สิ่งที่ปรากฏในชิ้นงานที่ทำให้เกิดความแตกต่างกันนั้นก็ขึ้นอยู่กับแต่ละท้องถิ่น โดยสร้างผ่านแนวความคิดของมนุษย์ และสร้างความเป็นเอกลักษณ์ด้วยวัสดุ รูปทรง และลวดลายที่เกิดขึ้น ล้วนแต่เป็นงานภูมิปัญญาที่มีคุณค่าที่ใช้ฝีมือในการนำวัสดุธรรมชาติมาใช้เป็นเครื่องในการผลิต แม้ปัจจุบันมีการใช้วัสดุอุปกรณ์ชนิดใหม่เข้ามาช่วย แต่กรรมวิธีการผลิตการใช้ฝีมือเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เห็นถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นและมีคุณค่าต่อคนไทย

ประวัติความเป็นมา ประเพณี วัฒนธรรมของ จังหวัดฉะเชิงเทรา

จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นชุมชนเก่าแก่ริมแม่น้ำบางปะกงเดิมคนนิยมเรียกกันว่า “เมืองแปดริ้ว” เป็นคำที่บ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ ในลำน้ำเต็มไปด้วยสัตว์น้ำนานาชนิด โดยดูได้จากปลาในพื้นถิ่น อย่างปลาช่อนที่มีอยู่มากมายในแม่น้ำบางปะกง ชาวเมืองในสมัยโบราณ อาจจะเรียกว่า “คลองลึก” หรือ “คลองใหญ่” ตามลักษณะการมองเห็นและด้วยอิทธิพลเขมรจึงได้ชื่อแม่น้ำเป็นภาษาเขมร “สตีงเตรง” ฉ ทริงเทรา” และเสียงก็เพี้ยนไปเป็น “ฉะเชิงเทรา” เป็นเมืองอยู่ชานน้ำเลี้ยงชีวิตมาจนถึงทุกวันนี้ และเป็นอีกพื้นที่หนึ่งซึ่งมีวัตถุติดตามธรรมชาติ ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการจักสานได้หลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นกระบุง กระพ้อมใส่ข้าว หมวกใส่กันแดด และผู้ที่อาศัยอยู่ตามแม่น้ำลำคลอง ก็จะสานสุ่ม ลอบ ไซ ไม้ดักจับสัตว์น้ำ นับว่าเป็นการดำรงชีวิตที่เหมาะสมกลมกลืนกับสภาพสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และเป็นเมืองที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีกลุ่มคนหลายชาติพันธุ์เข้ามาอยู่ด้วยกัน เขมร ลาว รามัญ และจีน โดยเข้ามาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์เข้ามาอยู่กระจายอยู่ในแต่ละพื้นที่ (กรมศิลปากร, 2542) สำหรับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ปรากฏชัดเจนในคราวที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงเตรียมการที่จะไปยกทัพตีเมืองเขมร เมื่อพ.ศ.2136 โดยใช้เมืองฉะเชิงเทราเป็นที่รวบรวมไพร่พล ชุนกำลัง และแหล่งเสบียงเพื่อมีหน้าที่แจกจ่ายเสบียงให้แก่กองทัพ ต่อมาในปี พ.ศ. 2310 ซึ่งเป็นที่กรุงศรีอยุธยาแตกพ่ายแก่ พม่า และพระยากำแพงเพชร ผู้ซึ่งภายหลังได้ขึ้นครองราชย์เป็นสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ได้ขุมนุมพลประมาณ 1,000 คน หมายถึงไปชุมนุมกำลังที่เมืองจันทบุรี เพื่อกอบกู้ชาติได้ ทัพไทยถูกทหารพม่าติดตามมาดักบริเวณปากน้ำโจ้โล้ ซึ่งเป็นที่ตั้งของเมืองฉะเชิงเทราในขณะนั้นจึงเกิดการปะทะกันขึ้น แต่ด้วยชัยภูมิของเมืองได้เหมาะแก่การทำสงคราม พระยากำแพงจึงสามารถตีทัพพม่าแตกพ่าย

ภาพที่ 2-2 ภาพแม่น้ำบางปะกงสมัยโบราณ
(สำนักงานจังหวัดฉะเชิงเทรา, 2559)

นอกจากนี้จังหวัดฉะเชิงเทรายังถูกใช้เป็นเส้นทางหนึ่งในการเดินทัพโจมตีพม่าที่เมืองธนบุรี และที่อยุธยา ในสมัยรัตนโกสินทร์ในสมัยรัชกาลที่ 3 ฉะเชิงเทราเป็น เมืองหน้าด่าน เมื่อเกิดการแย่งชิง อำนาจในการปกครองเขมร ในปี พ.ศ.2377 พระสมเด็จฯ พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้ย้าย เมืองฉะเชิงเทราเดิมเป็นที่ตั้งอยู่ที่ปากน้ำเจ้าโล้ มาสร้างกำแพงเมืองใหม่ที่บ้านท่าไข่ชิดกับลำน้ำบางปะกง ฉะเชิงเทราเป็นเมืองที่แสดงอาณาเขตที่ชัดเจนเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ สภาภูมิประเทศ ของจังหวัดฉะเชิงเทรา มีความสูงเหนือระดับน้ำทะเลปานกลางเฉลี่ย 69.42 เมตร สามารถจำแนก ความแตกต่างตามความสูงของพื้นที่เป็น 3 ลักษณะคือ 1. บริเวณที่ราบลุ่ม แม่น้ำบางปะกงและที่ ราบทั่วไปส่วนใหญ่จะอยู่ทางด้านตะวันตกของจังหวัดประกอบไปด้วย อำเภอเมือง บ้านโพธิ์ บางคล้า บางปะกง แปลงยาว บางน้ำเปรี้ยว ราชสาส์น ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม คือ การทำนา ทำสวนผลไม้ยืนต้นมาเป็นเวลานาน บริเวณพื้นที่สองฝั่งแม่น้ำบางปะกงและที่ราบลูกฟูก คลื่นลอนลาดเป็นพื้นที่สองฝั่ง แม่น้ำบางปะกงมีความสมบูรณ์สูงลักษณะเป็นดินตะกอนทับถมมา เป็นเวลานานตามแม่น้ำบางปะกงไหลผ่านความสูงเหนือระดับน้ำทะเลเฉลี่ย 4-20 เมตร โดยมีพื้นที่ 360,250 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เหมาะ 2. แก่การทำนา ทำสวน ไร่ และเลี้ยงสัตว์ พื้นที่จะอยู่ในเขต อำเภอพนมสารคามและราชสาส์นบางส่วนของอำเภอบางคล้า อำเภอลองเขื่อน อำเภอเมือง และ อำเภอบ้านโพธิ์ 3. บริเวณที่ราบสูงและเขตเขาด้านตะวันออกจะมีความสูงเฉลี่ยระหว่าง 100-200 เมตร เป็นพื้นที่ราบสลับกับภูเขาไม้ป่าไม้ ต้นน้ำลำธาร สภาพดินเหมาะแก่การทำไร่ แต่มีพื้นที่บางส่วนเป็น ดินร่วนปนทรายและดินลูกรัง จะอยู่ในเขตสนามชัยเขตและบางส่วนของอำเภอท่าตะเกียบ พนมสารคาม แปลงยาว ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 1.785

ภาพที่ 2-3 แผนที่ลุ่มแม่น้ำ จังหวัดฉะเชิงเทรา

(ไถด์พงษ์, 2550; สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน), 2555)

สภาพภูมิประเทศของจังหวัดฉะเชิงเทรา มีความสูงเหนือระดับน้ำทะเลปานกลางเฉลี่ย 69.42 เมตร สามารถจำแนกความแตกต่างตามความสูงของพื้นที่เป็น 3 ลักษณะ คือ 1. บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำบางปะกงและที่ราบทั่วไปส่วนใหญ่จะอยู่ทางด้านตะวันตกของจังหวัดประกอบไปด้วย อำเภอเมือง บ้านโพธิ์ บางคล้า บางปะกง แปลงยาว บางน้ำเปรี้ยว ราชสาสน์ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม คือ การทำนา ทำสวนผลไม้ยืนต้นมาเป็นเวลานาน บริเวณพื้นที่สองฝั่งแม่น้ำบางปะกงและที่ราบลุ่มฟูกคลื่นลอนลาดเป็นพื้นที่สองฝั่ง แม่น้ำบางปะกงมีความสมบูรณ์สูงลักษณะเป็นดินตะกอนทับถมมาเป็นเวลานานตามแม่น้ำบางปะกงไหลผ่านความสูงเหนือระดับน้ำทะเลเฉลี่ย 4-20 เมตร โดยมีพื้นที่ 360,250 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เหมาะ 2. แก่การทำนา ทำสวน ไร่ และเลี้ยงสัตว์ พื้นที่จะอยู่ในเขตอำเภอพนมสารคามและราชสาสน์บางส่วนของอำเภอบางคล้า อำเภอดงเคี่ยน อำเภอมือง และอำเภอบ้านโพธิ์ 3. บริเวณที่ราบสูงและเขตเขาด้านตะวันออกจะมีความสูงเฉลี่ยระหว่าง 100-200 เมตร เป็นพื้นที่ราบสลับกับภูเขาไม้ป่าไม้ ต้นน้ำลำธาร สภาพดินเหมาะแก่การทำไร่ แต่มีพื้นที่บางส่วนเป็นดินร่วนปนทรายและดินลูกรัง จะอยู่ในเขตสนามชัยเขตและบางส่วนของอำเภอท่าตะเกียบ พนมสารคาม แปลงยาว ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 1.785 อาณาเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้ ทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดนครนายก, ปราจีนบุรี ทิศใต้ติดต่อกับจังหวัดชลบุรี, ระยอง, จันทบุรี และอ่าวไทย ทิศตะวันออกติดต่อกับจังหวัดสระแก้ว, ปราจีนบุรี ทิศตะวันตกติดต่อกับกรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ และปทุมธานี (กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2547)

ภาพที่ 2-4 แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดฉะเชิงเทรา (การท่องเที่ยวประเทศไทย)
(Sanook Guru, 2556)

การแบ่งการปกครองของจังหวัดฉะเชิงเทราแบ่งเป็น 11 อำเภอ มีดังนี้

- อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา	- อำเภอเมืองบางคล้า	- อำเภอเมืองบางปะกง
- อำเภอบ้านโพธิ์	- อำเภอแปลงยาว	- อำเภอบางน้ำเปรี้ยว
- อำเภอพนมสารคาม	- อำเภอสนามชัยเขต	- อำเภอราชสาส์น
- อำเภอท่าตะโก	- อำเภอกองกระเทียม	

จังหวัดฉะเชิงเทรามีเนื้อที่กว่า 5,000 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ทางเหนือจะมีเทือกเขาสูงซึ่งเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำนครนายก ส่วนทางตอนใต้และทางตะวันออกเฉียงใต้ของกลุ่มน้ำมีเทือกเขาซึ่งเป็นแนวแบ่งเขตระหว่างจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา และจังหวัดจันทบุรีซึ่งเป็นต้นกำเนิดของลำน้ำสาขาสายต่าง ๆ ได้แก่ คลองใหญ่ คลองหลวง และคลองท่าลาด โดยแม่น้ำนครนายกมีทิศทางการไหลจากทิศเหนือลงมาทางทิศใต้และมาบรรจบกับแม่น้ำปราจีนบุรีซึ่งไหลเข้ามาทางฝั่งซ้ายที่บริเวณเหนืออำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา ก่อนจะไหลลงทางใต้ผ่านที่ราบต่ำในเขตอำเภอบางคล้า และอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา และไหลลงอ่าวไทยที่อำเภอบางปะกง คำขวัญประจำจังหวัดฉะเชิงเทรา แม่น้ำบางปะกงแหล่งชีวิต พระศักดิ์สิทธิ์หลวงพ่อโสธร พระยาศรีสุนทรปราชญ์ภาษาไทย อ่างฤๅไนป่าสมบูรณ์

ประเพณี วัฒนธรรม ในปัจจุบันจังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีชื่อเสียงด้านการผลิตมะม่วงมาเป็นเวลานานเพราะมะม่วงแปดริ้วมีรสชาติดีถูกใจผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ พันธุ์ที่เกษตรกรนิยมปลูก คือมะม่วงแรด เขียวเสวย ฟ้าถัน น้ำดอกไม้เบอร์ 4 น้ำดอกไม้สีทอง และทะวายเดือนแก้ว เป็นต้น โดยการปลูกมะม่วงของจังหวัดฉะเชิงเทรานั้น จะมี 2 ลักษณะ คือ

ในพื้นที่ลุ่มดินค่อนข้างเหนียว โดยมีการปลูกแบบร่องสวนในเขตพื้นที่อำเภอบางคล้า อำเภอรราชาสีน และอำเภอคลองเขื่อน อีกลักษณะหนึ่งก็คือ ที่ค่อนข้างดอน ดินเป็นลูกรังหรือร่วนทราย จะปลูกสภาพไร้อย่างไร นิยมปลูกในพื้นที่อำเภอพนมสารคาม สนาบชัยเขต แผลงยาวและท่าตะเกียบ เป็นต้น ทำให้จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นที่กล่าวขานอย่างมากในเรื่องของมะม่วงรสอร่อยและ สายพันธุ์ชั้นยอด จนมีการจัดงานวันมะม่วงและของดีเมืองแปดริ้ว เป็นประจำทุกปี งานวันมะม่วงและของดีเมืองแปดริ้ว จัดขึ้นครั้งแรกในปี 2513 ณ บริเวณหน้าพระอุโบสถ วัดโสธรวรารามวรวิหาร ด้านริมน้ำโรงพยาบาลพุทธโสธร เมื่อพูดถึงแปดริ้ว ทุกคนจะคิดถึงมะม่วงเมืองแปดริ้วเป็นอันดับแรก ในอดีต งานมะม่วงเป็นเทศกาลส่งเสริมการเกษตรประจำปีที่จัดติดต่อกันมา จนกระทั่งถึงปี 2540 – 2541 ทางจังหวัดจึงได้ร่วมมือกับกรมส่งเสริมการเกษตร จัดงานร่วมกันโดยใช้ชื่อว่า งานวันมะม่วงแห่งชาติและของดีเมืองแปดริ้ว จนกระทั่งทุกวันนี้ กำหนดการจัดงานจะจัดในช่วงเทศกาลสงกรานต์เพราะเป็นช่วงตลาดรับซื้อในกรุงเทพฯ หยุด และมีประชาชนมาเที่ยวนมัสการพระพุทธโสธรเป็นจำนวนมาก ทำให้เกษตรกรชาวสวนมะม่วงขายมะม่วงได้เป็นจำนวนมาก โดยมีรูปแบบการจัดกิจกรรมมากมาย

ภาพที่ 2-5 ประเพณีมะม่วงของดีเมืองบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา
(Sawadee, ม.ป.ป.)

งานนมัสการหลวงพ่พุทธรโสธร หนึ่งปีมีการจัดขึ้น 3 ครั้งโดยมีกำหนดจันทร์คดิ ดังนี้

1. งานเทศกาลกลางเดือน 5 เริ่มตั้งแต่วันที่ขึ้น 15 ค่ำ ถึง แรม 2 ค่ำ รวม 3 วัน 3 คืน ถือว่าเป็นงานฉลองสมโภชในวันที่ อารารนาหลวงพ่พุทธรโสธรขึ้นจากน้ำ มาประดิษฐานที่วัดแห่งนี้

2. งานเทศกาลกลางเดือนสิบสอง เริ่มงาน วันขึ้น 12 ค่ำ ถึงวันแรม 1 ค่ำ (เดือนพฤศจิกายน) เนื่องจากในปี พ.ศ. 2433 เกิดโรคฝีดาษระบาด ไปทั่ว ชาวบ้านจึงขนานต่อหลวงพ่พุทธรโสธร ขอให้หาย จึงได้จัดพิธีสมโภชจนกลายเป็นประเพณี สืบต่อกันมา ปัจจุบันทางจังหวัดฉะเชิงเทรา และทางวัดโสธรฯ ได้ร่วมกันจัด งานนมัสการ พระพุทธรโสธร และงานกาชาดจังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นประจำทุกปี มีการเฉลิมฉลอง เป็นงานประจำปีที่ยิ่งใหญ่ของจังหวัด เริ่มจากมีพิธีการบวงสรวงสถานที่สำคัญ 4 แห่ง ได้แก่ องค์หลวงพ่พุทธรโสธร ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง พระบรมราชานุสาวรีย์ รัชกาลที่ 5 กรมหมื่นมรุพงษ์ศิริพัฒน์ ข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลปราจีนบุรี ขบวนแห่หลวงพ่อย่างยิ่งใหญ่ ทั้งทางบกและทางน้ำตามเส้นทางแม่น้ำบางปะกง การแข่งเรือยาวประเพณี รีมฝั่งแม่น้ำบางปะกง หน้าวัดโสธรฯ การแข่งขันเรือเครื่อง เรือหางยาว สกู๊ตเตอร์ เรือสูตรฟอร์มูล่า และชมการแข่งขันว่ายน้ำข้ามแม่น้ำบางปะกง ชมการแสดงของเหล่าศิลปินนักแสดง เลือกซื้อสินค้า นึ่งตำบลงหนึ่งผลิตภัณฑ์ของดีเมืองแปดริ้ว และการออกร้านกาชาดจังหวัดฉะเชิงเทรา

3. งานเทศกาลตรุษจีน จัดโดยสมาคมชาวจีน พร้อมด้วยพ่อค้า ข้าราชการ และประชาชน ในจังหวัด เริ่มงานตั้งแต่วันขึ้น 1 ค่ำ ถึงวันขึ้น 5 ค่ำ (ปีใหม่ตามจันทรคติของจีน) รวม 5 วัน 5 คืน

ภาพที่ 2-6 ประเพณีขบวนแห่หลวงพ่พุทธรโสธร

(Sawadee, ม.ป.ป.)

มะพร้าว น้ำหอมของอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้รับการยอมรับจากผู้บริโภค ว่าเป็นน้ำมะพร้าวที่มีรสชาติดีที่สุด ที่สำคัญยังรับประกันด้วยรางวัลชนะเลิศระดับประเทศติดต่อกันถึง 3 ปีซ้อน (ปี 2549-2551) มะพร้าว น้ำหอม ถือเป็นพืชเศรษฐกิจตัวใหม่ ที่สามารถส่งออกไปทั่วโลก เป็นสินค้าที่ไม่มีคู่แข่งเช่นเหมือนผลผลิตทางการเกษตรอื่น ๆ ทั้งยังเป็นที่ต้องการของตลาด และต่างประเทศเป็นอย่างมากเกษตรกรในตำบลสาวชะโงก ตำบลบางสวน ตำบลท่าทองกลาง อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ปลูกมะพร้าว น้ำหอมเป็นอาชีพหลักกันเป็นส่วนมาก โดยมีวิธีปลูกเพื่อให้ได้มะพร้าว

ที่มีรสชาติหวาน หอม โดยคัดเลือกสายพันธุ์มะพร้าว น้ำหอมมาปลูกเท่านั้น ซึ่งประกอบด้วยพื้นที่
อำเภอบางคล้าเป็นดินน้ำกร่อย จึงเป็นจุดเด่นที่ทำให้ไม้ผลมีคุณภาพดี เกษตรกรปลูกมะพร้าว
ด้วยระบบร่องสวน เพราะสามารถควบคุมระดับน้ำได้

ภาพที่ 2-7 มะพร้าว น้ำหอม จังหวัดฉะเชิงเทรา

(Trip Travel Gang, 2561)

สรุปเอกสารข้างต้นของจังหวัดฉะเชิงเทราเป็นดินแดนที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่
การทำเกษตรกรรม ได้แก่ เลี้ยงกุ้ง เลี้ยงปลา ทำนา เพาะปลูกต้นไม้ เป็นต้น และรวมไปถึงงานหัตถกรรม
ที่มีการทำอยู่ในหลายอำเภอของจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีการนำวัตถุดิบแต่ละท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์
ซึ่งจังหวัดฉะเชิงเทรานั้นได้มีพื้นฐานทางด้านเกษตรกรรม เป็นแหล่งผลิตอาหารเพื่อเลี้ยงประชากรใน
ภูมิภาค และกรุงเทพมหานคร ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 70 ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม ที่สร้าง
รายได้ให้แก่เกษตรกรในจังหวัด คิดเป็นมูลค่าประมาณ 20,000 ล้านบาทต่อปี ผลผลิตที่สร้างชื่อเสียง
ให้กับจังหวัด ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อยโรงงาน มะม่วง มะพร้าว หมากรุก และกัก
เป็นจุดผ่านยุทธศาสตร์ทางประวัติศาสตร์ จนกระทั่งเป็นแหล่งสำคัญในการลงทุน เศรษฐกิจการค้า
เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรม งานเทศกาลประเพณีของจังหวัด และแหล่ง
ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

กลุ่มจักสานท้องถิ่นของชุมชนแหลมประดู่ และกระบวนการผลิตตะกร้าจักสาน

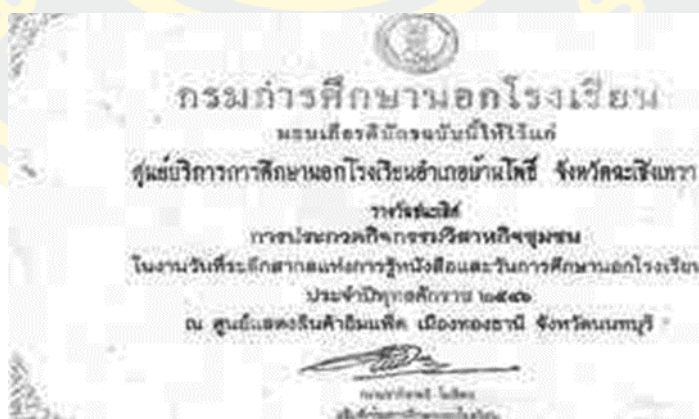
พื้นฐานการดำเนินชีวิตและการถ่ายทอดหัตถกรรมพื้นบ้านในการผลิตตะกร้าจักสานมะพร้าว
ของชุมชนแหลมประดู่ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา นี้โดยอาศัยรากฐานความรู้ของชาวบ้าน
และความรู้ที่สืบทอดต่อ ๆ กันมา จนเกิดองค์ความรู้และนำองค์ความรู้นั้นมาใช้ในการดำเนินชีวิต
ที่ด้วยประสบการณ์ การดำเนินชีวิตที่สามารถแก้ไขปัญหาเองได้จนเกิดเป็นภูมิปัญญา และเป็นหนึ่ง
ในชุมชนที่นำวัตถุดิบท้องถิ่นมาทำเครื่องจักสาน ในสภาพท้องถิ่นหลังเสรีกิจการกิจการงานอาชีพหลัก
เมื่อมีเวลายามว่างชาวบ้านจะนำก้านมะพร้าวที่หาจากท้องถิ่น มาหลาวเก็บรวบรวมเพื่อทำไม้กวาด

ซึ่งจะใช้ก้านมะพร้าวก้านใหญ่สำหรับนำไว้ใช้ในครัวเรือน สำหรับกวาดลานหน้าบ้าน กวาดหิน ส่วนก้านมะพร้าวอ่อนนำมาแปรรูปในการสานตะกร้า ต่อมาได้มีการฟื้นฟูภูมิปัญญาทางการจักสานของตำบลแหลมประดู่ เพื่อให้ชาวบ้านได้มีรายได้เสริม

ภาพที่ 2-8 ภาพถ่ายชุมชนแหลมประดู่

ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอบ้านโพธิ์ รับผิดชอบนโยบายรัฐบาลในด้านการฟื้นฟูศักยภาพ นำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นผนวกกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ฝึกทักษะการจักสานตะกร้าด้วยก้านมะพร้าวและได้จัดทำหลักสูตรการสานผลิตภัณฑ์จากก้านมะพร้าว โดยปัจจุบันนี้ยังมีชาวบ้านจำนวน 10 กลุ่ม ที่ยังทำตะกร้าจักสานอยู่ในปัจจุบัน

ภาพที่ 2-9 เกียรติบัตรกรมการศึกษานอกโรงเรียน ชุมชนแหลมประดู่ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา
(ศูนย์โอทอป, 2546)

ผู้วิจัยได้ลงสำรวจพื้นที่สำรวจกลุ่มจักสานเบื้องต้นการจักตะกร้าก้านมะพร้าวได้รับการคัดสรรผลิตภัณฑ์ โอท็อป ปี 2553 2 ดาว และรางวัลชนะเลิศ การประกวดกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน ปี 2546 โดยมีนางวิณา เจริญสุข เป็นประธานกลุ่มผู้ผลิต ผู้ประกอบการ และนางวุ่น เทียนทอง อายุ 75 ปี ซึ่งเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นถ่ายทอดความรู้ในงานครั้งนี้

ภาพที่ 2-10 การสานตะกร้าก้านมะพร้าว

กระบวนการผลิตตะกร้าจักสานก้านมะพร้าว

1. เลือกก้านมะพร้าวเหลือง ๆ ไม่อ่อนไม่แก่เกินไป จะทำให้ได้ตะกร้าที่แข็งแรง มีสีสวย ถ้าเป็นก้านที่แก่มากจะทำให้สีคล้ำ หรืออ่อนเกินไปจะออกสีเขียวอ่อนและไม่แข็งแรง มะพร้าว น้ำหอม จะมีก้านที่สั้นกว่ามะพร้าวใหญ่หรือมะพร้าวที่ใช้ทำขนมและแกงกะทิ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชิ้นงานว่าต้องการตะกร้าใบใหญ่หรือใบเล็ก
2. นำก้านมะพร้าวมาเหลาใบออก ใช้มีดขูดให้เกลี้ยง จากนั้น นำไปตากแดดให้แห้งเพราะจะทำให้สานตะกร้าได้แน่น ไม่หลวม และช่วยป้องกันไม่ให้ขึ้นราได้ง่าย
3. เหลาไม้ไผ่ให้เป็นเส้นแบน ๆ ความหนาแล้วแต่ความต้องการ เพื่อใช้ขัดเป็นวงสำหรับทำโครงตะกร้า ต้องการให้เป็นรูปทรงใดอยู่ที่ขั้นตอนนี้ ตะกร้า 1 ใบ ใช้โครงไม้ไผ่ 5 อัน ประกอบเป็นส่วน ก้นตะกร้า 2 อัน ตัวตะกร้า 1 อัน (ส่วนกลาง) และปากตะกร้า 2 อัน
4. นำก้านมะพร้าวที่เหลาและตากแดดเรียบร้อยแล้วมาสานไขว้กันไปมา ให้มีความถี่ห่างแล้วแต่ความต้องการ โดยเริ่มสานกับโครงไม้ไผ่ส่วนที่เป็นตัวตะกร้า ใช้ปอทอเส้นที่ร้อยเข็มแล้วมัดให้ก้านมะพร้าวกับโครง ไม้ไผ่ติดกัน ขั้นตอนนี้ต้องพยายามจัดก้านมะพร้าวให้เรียงเสมอกัน และมัดด้วยปอทอเส้นให้แน่นหนา
5. เมื่อสานส่วนตัวตะกร้าจนรอบแล้วจึงสานก้นตะกร้าโดยใช้โครงไม้ไผ่ประกกัน 2 วง และมัดด้วยลวด และหวายเทียม

6. จากนั้นนำโครงไม้ไผ่อีก 2 อัน ประกอบตรงส่วนปากตะกร้า ใช้ลวดและหวายเทียมมัดเช่นกัน ขั้นตอนนี้จะตกแต่งปากตะกร้าด้วยการสานหวายเทียม

7. รวบก้านมะพร้าวส่วนที่เหลือทั้งสองข้างไว้ด้วยกัน แล้วนำก้านมะพร้าวทั้งสองข้างมัดเชื่อมต่อกันด้วยหวายเทียมเพื่อเป็นหูตะกร้า ตัดก้านมะพร้าวที่ยาวเกินไปออกและตกแต่งให้เรียบร้อย

สำรวจภาคสนามการสานตะกร้ามะพร้าวมีกระบวนการ ดังนี้

การสานตะกร้าก้านมะพร้าว โดยใช้ไม้ไผ่เป็นตัวขึ้นโครงสร้างส่วนกลาง ส่วนล่าง และส่วนบน เพื่อเพิ่มความความทรงตัวแข็งแรง และใช้ทางมะพร้าวเป็นตัวขึ้นลวดลายจักสาน มีการผูกด้วยเส้นไหมสีเหลืองตามพื้นด้านนอก หวายเทียมเพื่อยึดตกแต่งลวดลายซึ่งทำให้เห็นถึงความประณีตและความละเอียด

ภาพที่ 2-11 ภาพถ่ายตะกร้าก้านมะพร้าวส่วนบน

ส่วนกลาง ส่วนที่เป็นผนังถี่ หรือ เป็นตา แล้วแต่ประโยชน์ใช้สอยแต่ส่วนใหญ่จะสานเป็นตาจะขึ้นอยู่กับผู้สร้างว่าจะออกมาถี่หรือไม่ถี่ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญเพราะต้องรองน้ำหนักบรรจุภัณฑ์ภายใน ถ้าผนังได้รับการสานที่ดี ก็จะช่วยให้รับน้ำหนักบรรจุภัณฑ์ได้ดี และทนทานยิ่งขึ้น

ภาพที่ 2-12 ภาพถ่ายตะกร้าก้านมะพร้าวส่วนกลาง

ส่วนก้น โดยใช้ไม้ไผ่เป็นตัวขึ้นโครงสร้างส่วนด้านล่างเป็นรูปทรงกากบาท และใช้ก้านมะพร้าว ไขว้กันไปมาจากนั้นใช้เชือกร้อยเพื่อทำการยึดติด เพราะส่วนก้นต้องมีโครงสร้างที่แข็งแรง

ภาพที่ 2-13 ภาพถ่ายตะกร้าก้านมะพร้าวส่วนก้น

ส่วนปาก เป็นส่วนสำเร็จของจักสาน ที่ต้องเก็บริมขอบ มีการผูกขอบและถักลวดลายโดยใช้ หวายเทียมถักส่วนขอบบนไขว้กันไปมา และขอบล่างถักลายโดยใช้หวายเทียมชาวบ้านเรียกกลายนี้ว่า รูปลายตะเพียนที่สามารถให้แรงยึดได้อย่างเหนียวแน่น โดยเฉพาะจักสานที่มีหูหิ้ว ขอบปากต้องแข็งแรง

ภาพที่ 2-14 ภาพถ่ายตะกร้าก้านมะพร้าวส่วนปาก

จากการสำรวจการทำจักสานของชุมชนแหลมประดู่ โดยทำการผลิตในด้านงานฝีมือ ตะกร้าก้านมะพร้าว ทำกันในชุมชนตามหลังคาเรือน ผลิตภัณฑ์จักสานของชุมชนจัดอยู่ในประเภทของฝากของที่ระลึก โดยมีประโยชน์ใช้สอย ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์มีโครงสร้างที่แข็งแรงประกอบด้วย ไม้ไผ่ ก้านมะพร้าว หวาย เป็นต้น แต่สามารถดัดแปลงรูปทรงได้หลายแบบ โครงสร้างที่แข็งแรงของผลิตภัณฑ์จักสานท้องถิ่นสามารถนำมาพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีทั้งประโยชน์ใช้สอย และความสวยงามได้

สรุปจากเอกสารข้างต้น กรรมวิธีการทำจักสานตะกร้าก้านมะพร้าวของชุมชนแหลมประดู่ มีการสานลวดลายที่ประณีต ละเอียด ส่วนใหญ่นิยมทำด้วยสี่ธรรมชาตินในการผลิต ไม่ผ่านการย้อมสี เพราะเนื่องจากเป็นกระบวนการที่ยุ่งยากซับซ้อน ชาวบ้านจึงนิยมนำน้ำมันเคลือบเงาผสมทินเนอร์ เพื่อให้เกิดความเงางามไม่เป็นเชื้อรา และทำให้มีอายุการใช้งานคงทนแน่นหนามากขึ้น อีกทั้งยังใช้วัตถุดิบที่หาได้ในท้องถิ่นก็คือ ก้านมะพร้าว เป็นวัตถุดิบที่มีมากในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยเฉพาะอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นพื้นที่ที่ใกล้เคียงและเป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่ปลูกสวนมะพร้าวเป็นจำนวนมาก เป็นแหล่งในการผลิตขายส่งออกให้กับสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดฉะเชิงเทราและในจังหวัดอื่น ๆ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันยังมีผู้บริโภคส่วนหนึ่งยังนิยมใช้ของเครื่องใช้ที่ทำจากจักสานโดยใช้วัตถุดิบโดยใช้สี่ธรรมชาติไม่ผ่านการย้อมสี และมีผู้ผลิตบางรายที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์จนถึงปัจจุบัน

วัสดุ และอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต

ต้นมะพร้าวเป็นพืชที่มีความผูกพันกับวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนไทยมาช้านาน เป็นพืชต้นตระกูลปาล์มชนิดหนึ่ง มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Cocos nucifera* Linn สามารถจำแนกพันธุ์มะพร้าวได้ 2 ประเภท คือ มะพร้าวต้นสูง และมะพร้าวพันธุ์ต้นเตี้ย ซึ่งมีขนาดรูปร่างและสีของ

ผลมะพร้าวที่แตกต่างกัน (ณรงค์ โฉมเฉลา, 2548) โดยที่มะพร้าวพันธุ์ต้นสูงมีผลโตเนื้อมาก ปริมาณเนื้อมาก ส่วนมะพร้าวต้นเตี้ยจะมีผลขนาดเล็ก เนื้อมีความอ่อนนุ่ม ยืดหยุ่น นิยมปลูกไว้เพื่อรับประทานผลอ่อน

ผลมะพร้าวเกิดเป็นช่อจะเรียกว่า ทะลาย มีเยื่อหุ้มผล ประกอบด้วยเนื้อเยื่อ 3 ชั้น (สุภาวดี ภัทรโกศล, 2542) Exocarp คือ เปลือกชั้นนอกสุดของผลมะพร้าว ประกอบด้วยเส้นใยที่เหนียวและแข็ง มีผิวเรียบ สีเปลือกอยู่ในช่วงสีเขียวถึงสีน้ำตาลแดง เมื่อมะพร้าวแก่เปลือกจะเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลเทา Mesocarp คือ เปลือกชั้นกลาง เรียกว่ากาบมะพร้าว ประกอบด้วยส่วนของเนื้อเยื่อทั้งหมดใต้เปลือกชั้นนอกของกะลา มีความหนาประมาณ 2 เซนติเมตร Endocarp คือ เปลือกชั้นใน เป็นส่วนของกะลามะพร้าว ซึ่งตรงส่วนบริเวณขั้วของผลจะมีตา 3 ตา ซึ่งแต่ละตาจะอยู่ระหว่างเส้นแบ่งกะลาเป็น 3 ส่วน เป็นตาแข็งหรือตาบอด 2 ตา เมื่อต้นอ่อนงอกจะแทงทะลุตานี้มื่อออกมาแล้วเจริญเป็นต้นใหม่ เมล็ด (Seed) ส่วนของเมล็ด คือ ส่วนของผลทั้งหมดที่อยู่ในกะลา ประกอบด้วย เยื่อหุ้มเมล็ด ซึ่งเป็นแผ่นบางสีน้ำตาลจนถึงเอนโดสเปิร์ม ผลมะพร้าวมีเอนโดสเปิร์มอยู่ 2 ชนิด คือ เนื้อมะพร้าว และน้ำมะพร้าว เมื่อผลแก่เยื่อหุ้มเมล็ดจะติดแน่นกับเนื้อมะพร้าว (สุภาวดี ภัทรโกศล, 2542)

ประโยชน์ของต้นมะพร้าว

1. ลำต้น มะพร้าวสามารถตัดแปลงเป็นเฟอร์นิเจอร์ประดับในบ้าน และมีคุณสมบัติหลายอย่าง เช่น ทำน้ำหมัก และยารักษาแผลที่เรื้อรังของสุนัข จนกระทั่งรักษาแก้มคันที่เกิดจากอาการแพ้ของมนุษย์
2. ก้านมะพร้าว หรือแกนใบ นำมาผลิตงานหัตถกรรมได้หลายอย่าง เช่น ไม้กวาด เสวียนหม้อ หรือก้นหม้อ ที่รองจาน เครื่องประดับข้างฝา โป๊ะไฟฟ้า พัด ที่หุ้มภาชนะปิดดอกไม้ กระเป๋าถือสตรี กระดาษใส่ผลไม้
3. กาบมะพร้าวหรือเปลือกมะพร้าว มีคุณสมบัติแข็งแรง คงทนต่อน้ำและน้ำทะเล มีความยืดหยุ่น และสปริงดี นำมาทำเชือก ทำพรม กระสอบ แปรงชนิดต่าง ๆ อวน ไม้กวาด เส้นใบสั้งใช้อัดใส่ของที่นอน เบาะรถยนต์ เป็นต้น
4. ใบมะพร้าว ใช้สานเป็นภาชนะใส่ของชั่วคราว ห่อขนม สานหมวกกันแดด สานเป็นเครื่องเล่นเด็ก และผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกรูปสัตว์ต่าง ๆ ของที่ระลึกประดับตกแต่ง
5. รากมะพร้าว เป็นเส้นยาว เหนียวมาก ใช้สานเป็นผลิตภัณฑ์ใช้สอย จำพวกตะกร้า ถาด ภาชนะสำหรับดอกไม้หรือใส่ของต่าง ๆ ประดิษฐ์เป็นหัตถกรรมของที่ระลึก
6. รกมะพร้าว หรือเยื่อหุ้มคอกมะพร้าว ลักษณะเป็นแผ่นใยหยาบบาง ๆ ยืดหยุ่นได้ แต่แยกขาดง่าย ใช้ผลิตหัตถกรรมประเภท กระเป๋า หมวก รองเท้าแตะ ก่อสร้างใส่ของ ดอกไม้ประดิษฐ์ เป็นต้น

7. กะลามะพร้าว มะพร้าวแก่จะมีความคงทนมาก ไม่หุดตัวแม้ถูกน้ำ ถูกแดด แต่จะเปราะง่าย หักง่าย หากกระทบกับสิ่งที่แข็ง ๆ ใช้ทำผลิตภัณฑ์ ภาชนะ เครื่องประดับ เครื่องดนตรี ที่วางแก้วน้ำ กระบวยตักน้ำ เป็นต้น

จากข้อมูลข้างต้นเครื่องจักสาน เป็นงานหัตถกรรมอย่างหนึ่งที่มนุษย์ต้องใช้เป็นเครื่องมือ เครื่องใช้ในการผลิตประเภทงานจักสานในครัวเรือนชนิดต่าง ๆ แต่ละวัตถุดิบจะมีคุณสมบัติเหมาะสมที่แตกต่างกันออกไป แต่ขึ้นอยู่กับข้อจำกัดของคุณสมบัติของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตว่าจะออกมาในรูปแบบผลิตภัณฑ์แบบไหน ที่ต้องทนต่อการสภาพการใช้งาน

ภาพที่ 2-15 สวนมะพร้าว อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา
(องค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ดเหนือ, ม.ป.ป.)

ต้นไม้ไผ่ เป็นวัตถุดิบที่สำคัญของการจักสานที่สามารถนำมาออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์หลากหลาย เป็นวัสดุที่ดำรงอยู่กับคนไทยมาช้านาน เป็นต้นไม้ที่มีลำต้นสูงและเป็นปล้อง มีหลายชนิด เช่น ไผ่สีสุก ไผ่ชาง ไผ่ไร่ ไผ่บง เป็นต้นไม้ไผ่มีคุณสมบัติ คือ ปลูกง่าย โตเร็ว สามารถนำมาใช้ประโยชน์ระยะสั้น ขยายพันธุ์ได้ทุกส่วนของลำต้น และสามารถนำมาตัดโค้งขึ้นรูปได้ รับแรงกระแทกดี และกุดได้ดี ไม้ไผ่บางชนิดมีสีน้ำตาลหรือสีส้มที่แตกต่างกันออกไป ลักษณะภายนอกที่เห็นได้ชัดจะแตกต่างกันไปไม้ไผ่แต่ละชนิด จำแนกพันธุ์ไม้ไผ่ได้ ลักษณะส่วนใหญ่ที่ใช้สังเกตคือ

1. ใบ ดูลักษณะ (shape) ปลายใบ โคนใบ หูใบ (stipules) ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามชนิด
2. สังเกตความสั้นยาวของปล้อง (internodes) เช่น ไผ่वल ไผ่ข้าวหลาม ไผ่เหี้ยะ ซึ่งมีปล้องยาว ส่วนไม้ป่า จะมีปล้องสั้น
3. ความโตของเส้นรอบวง เช่น ไผ่หก ไผ่เฉียงรุน ไผ่ชาง มีขนาดโตกว่าไม้ชนิดอื่น

4. ตูตาลีอง (Bud) ไม้ไผ่บางชนิดจะมีหนามอยู่เหนือตา เช่น ไผ่สีสุก ไผ่ป่า ส่วนไม้ไผ่บางชนิดมีกิ่งยื่นออกมา และหลุดหายไปเมื่อแก่เต็มที่

5. สีของลำต้น (Colors) ไม้ไผ่บางชนิดหรือไม้เลื้อยจะมีสีเหลืองตลอดลำและมีแถบสีเขียวยาวเป็นแถบลงมา ส่วนไม้สีสุก ไผ่ป่า จะมีสีเขียวสดอยู่เสมอ

6. ความหนาของลำต้น เช่น ไผ่สีสุก ไผ่ไร่ จะมีความหนากว่าไม้ข้าวหลาม การสังเกตลักษณะภายนอกของไม้ไผ่ที่กล่าวมา ยังไม่สามารถจำแนกพันธุ์ได้ถูกต้องนัก เพราะไม้ไผ่ชนิดเดียวกันก็ยังมีลักษณะที่ไม่เหมือนกัน เนื่องจากความแตกต่างกัน ทางภูมิศาสตร์ ความสมบูรณ์ของดิน ทำให้ไม้ไผ่ชนิดเดียวกันปลูกในที่ต่างกัน มีลักษณะผิดแปลกกันไป ยิ่งกว่านี้อายุ ความอ่อนแก่หรือจำนวนที่ปลูกต่างกัน ทำให้ลักษณะส่วนประกอบเนื้อไม้ต่างกันไปด้วย ประโยชน์ของไม้ไผ่

1. ใช้เป็นที่อยู่อาศัย ไม้ไผ่ที่นำมาทำเป็นที่อยู่อาศัย คุณสมบัติพิเศษของไม้ไผ่ที่สามารถใช้ประโยชน์ได้โดยไม่ต้องแปรรูป เป็นไม้ที่มีความคงทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศได้ดี จึงมีการนำไม้ไผ่มาสร้างเป็นบ้านเรือนที่พักอาศัยกันทั่วไป เช่น เรือนไม้ไผ่ในประเทศไทยที่เรียกว่า “เรือนเครื่องผูก” ที่สร้างด้วยไม้ไผ่แทบทั้งหมด ตั้งแต่ใช้เป็นโครงสร้างและส่วนประกอบของบ้านเรือน ได้แก่ ใช้ลำไม้ไผ่เป็นเสา โครงหลังคา และใช้ไม้ไผ่แปรรูปด้วยการผ่าเป็นซีก ๆ เป็นพื้นและสานเป็นแผงใช้เป็นฝาเรือน เป็นต้น

2. เครื่องมือเครื่องใช้ งานไม้ไผ่ที่ใช้เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในครัวเรือนและชีวิตประจำวัน งานไม้ไผ่ประเภทนี้มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์มาช้านานและอาจจะเป็น เครื่องใช้ในครัวเรือนที่เก่าแก่ที่สุดอย่างหนึ่ง เฉพาะอย่างยิ่งชาวตะวันออกนั้น มีเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำด้วยไม้ไผ่มาแต่โบราณ นอกจากนี้ยังใช้ทำเครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น ตะกร้า กระจาด สาก แหรง กระบอ กบไฟ กระซอน ตะเกียบ ชะลอม

3. เครื่องมือประกอบอาชีพและเครื่องเรือน งานไม้ไผ่ที่ใช้ในการประกอบอาชีพ งานไม้ไผ่ประเภทนี้มีใช้กันอย่างกว้างขวาง ในสังคมเกษตรกรรมของชาวเอเชีย เพราะไม้ไผ่เป็นวัสดุที่หาได้ไม่ยาก และชาวบ้านสามารถทำใช้สอยได้เอง เฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทยประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ดังนั้นเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำนาทำไร่จำนวนมากจึงทำมาจากไม้ไผ่ เช่น คราด คานหลาว คานกระบุง กระพ้อม ครุ

4. พิธีกรรมและความเชื่อ งานไม้ไผ่ที่ใช้เกี่ยวกับพิธีกรรมและความเชื่อไม้ไผ่มีความสัมพันธ์กับความ เชื่อของชาวเอเชียมาช้านาน โดยเฉพาะชาวจีนและญี่ปุ่น ไม้ไผ่เป็นไม้มงคลและเป็นสัญลักษณ์

ภาพที่ 2-16 ต้นไม้ไผ่

หวายสังเคราะห์ หวายเป็นวัสดุส่วนหนึ่งที่ใช้ในการตกแต่งเพื่อความสวยงามของตะกร้า จักสานท้องถิ่น ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการทำตะกร้าเพื่อใช้เก็บขอบให้ประณีต เรียบร้อย และหวายเป็นวัสดุที่ผลิตขึ้นเพื่อใช้ทดแทนเส้นหวายธรรมชาติทำมาจากเส้นใยซินเทติก มีคุณสมบัติได้มากกว่าหวายที่ทำจากธรรมชาติ ซึ่งจะเหมาะกับการมาทำเฟอร์นิเจอร์ ของเครื่องใช้ และของตกแต่งบ้าน ในรูปแบบต่าง ๆ โดยมีสีสันทน ลวดลาย ที่คล้ายกับหวายธรรมชาติ และมีความยืดหยุ่นที่ดีกว่า คงทนต่อรังสียูวี และการสึกกร่อนรวมถึงสภาวะอากาศที่เปลี่ยนแปลง ป้องกันน้ำความชื้นได้ดี สามารถที่จะใช้ภายนอกทั้งภายใน และสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ แต่วัสดุชนิดนี้ไม่ทนต่อสารเคมีที่มีฤทธิ์กัดกร่อนรุนแรง

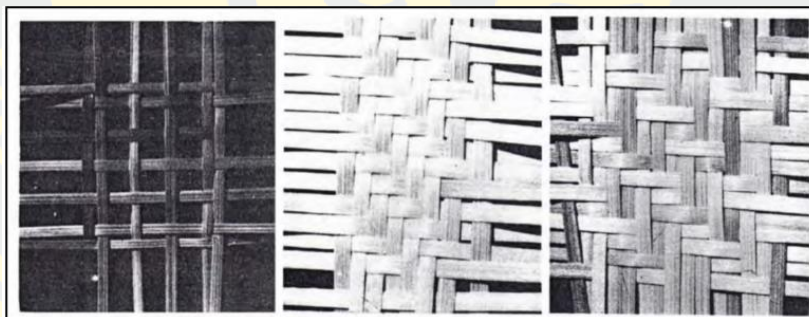
ภาพที่ 2-17 หวายสังเคราะห์

(สินีนานู สัพทานนท์, 2552)

กรรมวิธีในการผลิตจักสาน

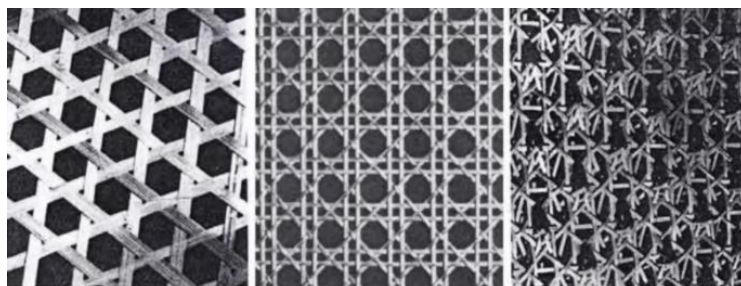
การทำเครื่องจักสานของไทยทำขึ้นตามกระบวนการเริ่มจาก “จัก” คือการเอาเม็ดผ้าหวาย ไม้ไผ่อก หรือวัสดุอื่น ๆ ให้แตกแยกออกจากกันเป็นเส้น จากนั้น “สาน” เป็นเครื่องจักประเภทต่าง ๆ เพื่อสร้างสรรค์ลวดลายให้สอดคล้องกับประโยชน์ใช้สอย การใช้ดอกหรือวัสดุที่มีลักษณะเป็นเส้นอื่น ๆ มาขัดกันอย่างง่าย ๆ ด้วยการ “ยก” ขึ้นเส้นหนึ่ง แล้ว “ข่ม” ลงเส้นหนึ่งสลับกันไปเรียกว่า ลายขัด หรือ ลายหนึ่ง จนถึงการสอดขัดไปเป็นลายอื่นที่ยากขึ้นและสามารถพัฒนาสร้างลายขัดกับวัสดุชนิดอื่นได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับประโยชน์ใช้สอยที่จะนำไปใช้

การสานลายขัด เป็นลายพื้นฐานของเครื่องจักสานซึ่งเป็นลายเบื้องต้นของการทำเครื่องจักสานที่เก่าแก่ที่สุด ลักษณะของขัดเป็นการสร้างแรงยึดระหว่างกันด้วยการขัดกันของดอกหรือวัสดุอื่น ได้ด้วยการขัดกันระหว่างแนวตั้งแนวหรือเส้นตั้ง และแนวนอนหรือเส้นนอน จากการศึกษาลายขัดเป็นแม่แบบของลายสานทั้งหมดซึ่งจะอยู่จักสานในชนิดต่าง ๆ ทั่วไป เป็นลวดลายที่วิวัฒนาการขึ้นมาเป็นลายต่าง ๆ ลักษณะโครงสร้างของลวดลายขัดนี้เป็นลายที่มีแรงยึดมาก จึงมีความแน่น และมีความคงทนมาก จึงนิยมใช้ประกอบกับลายอื่น ๆ ในส่วนที่ต้องการความแข็งแรง เช่น ส่วนที่เป็นส่วนกันส่วนปาก เป็นต้น

ภาพที่ 2-18 การลายขัด ลายหนึ่ง ลายสอง ลายสาม
(วิบูลย์ ลีสุวรรณ, 2540)

การสานลายทแยง (Plaiting pattern) ลักษณะการสานคล้ายการถัก ส่วนมากใช้ดอกเส้นแบน ๆ บาง ๆ เพราะการทำกรชนิดนี้ต้องการแผ่นทึบ โครงสร้างจะเบียดตัวกันแบบสนิทไม่มีเส้นแนวตั้งหรือแนวนอน เหมือนการทำลายขัด ซึ่งเป็นลายสานที่เป็นผิวเรียบบางสานต่อเชื่อมกับวัสดุชนิดอื่นได้ และสามารถเชื่อมตามความโค้งของภาชนะที่ต้องการได้ เครื่องจักสานที่สานด้วยลายทแยงนี้จะสามารถทรงตัวอยู่ได้ด้วยตัวมันเอง แต่ความแข็งแรงจะไม่เท่ากับลายขัด

ภาพที่ 2-19 การสานลายทแยง ลายเฉลวหกมุม ลายเฉลวแปดเหลี่ยม ลายเฉลวที่ลวดเสริม เป็นหนามทุเรียน

(นิกร นุชเจริญผล, 2525; วิบูลย์ ลีสุวรรณ, 2540)

การสานลายแบบขด (Coiling pattern) ลายสานแบบขดส่วนมากจะใช้สานภาชนะโดยสร้างรูปทรงขึ้นด้วยการขดของวัสดุซ้อนเป็นชั้น ๆ แล้วใช้ตัวกลางเชื่อมถักเข้าด้วยการเย็บ ถัก หรือมัด ลายสานแบบขด มักใช้วัสดุจำพวกหวาย ปอ และวัสดุอื่น ๆ ที่ไม่สามารถคงรูปอยู่ได้ด้วยตนเอง วัสดุเหล่านี้ต้องสานด้วยการขดหรือถัก เช่น การถักเป็นเส้นแล้วนำมาขดเป็นวงกระจายจากศูนย์กลาง แล้วถักเชื่อมเป็นชั้นให้ได้รูปที่เราต้องการ หรือจะสานโดยใช้วัสดุอื่น ๆ ก็ได้ ลายสานแบบขดจะรับน้ำหนักและแรงดันได้ดีเพราะโครงสร้างทุกส่วนจะรับน้ำหนักเฉลี่ยโดยทั่วถึงกัน

ภาพที่ 2-20 การสานลายขดหรือถัก

(นิกร นุชเจริญผล, 2525)

การสานลายอิสระ (Abstract pattern) ลายอิสระเป็นการสานที่ไม่เป็นระบบแบบตายตัว ขึ้นอยู่กับความต้องการของคนสาน ที่อยากจะให้สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง และแบบแผนนี้ มีการสืบทอดกันมาแต่ละท้องถิ่น ต่าง ๆ เช่น สานเป็นรูปสัตว์ ปลา ตี๊กแตน นก เป็นต้น

ภาพที่ 2-21 การสานลายอิสระ
(วิบูลย์ ถีสวรรณ, 2540)

สรุปจากเอกสารข้างต้น วิธีการจักสานในท้องถิ่นต่าง ๆ ของไทยนั้น จะขึ้นอยู่กับความเป็นอยู่ และความนิยมที่สืบทอดกันมา และขั้นตอนที่สำคัญขั้นหนึ่งของการทำเครื่องจักสาน คือ การถัก การถักโดยทั่วไปเป็นกระบวนการที่ประกอบช่วยให้การทำเครื่องจักสานสมบูรณ์ การถักบางครั้ง อาจจะเรียกว่าการผูกก็ได้ลักษณะการถักหรือการผูก จะมีลักษณะเฉพาะกันแต่ละแบบ เช่นเดียวกับ ลายสาน การถักนั้นจะเป็นการถักยึดโครงสร้างของภายนอกให้ติดกับผนังของเครื่องจักสาน เช่น การถักขอบ ถักหูตะกร้า แลถักโครงต่าง ๆ ของภาชนะ เป็นต้น

ตารางที่ 2-1 แหล่งข้อมูลทางภูมิปัญญาพื้นถิ่นศิลปหัตถกรรมของจังหวัดฉะเชิงเทรา

ลำดับที่	ประเภท/ชื่อ	รูปแบบและลักษณะ	ที่ตั้ง/เขตพื้นที่
1	เครื่องใช้ทองเหลือง	ผลิตภัณฑ์จะประดิษฐ์จากลวดทอง ทองเหลืองเป็นรูปแบบต่าง ๆ เช่น ถาด ตะกร้า ซึ่งทำเป็นประเภทของที่ระลึก	หมู่ 1 ตำบลบางขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา
2	กระเป่าไก่	ผลิตภัณฑ์จากการถักด้วยเชือกกล้วย ไม้ เป็นภาชนะเครื่องใช้ เช่น ถาดใส่ผลไม้	หมู่ 6 บ้านหัวกระที่ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
3	หมวกก๊วยเลี้ย	ใช้ใบจากมาสานเป็นหมวกรูปทรงแบบ หมวกจีน	ตำบลปากน้ำ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา
4	เสี้ยวเขมร	ทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ไม้แดงจีน และเขาควาย	ตำบลหัวสำโรง อำเภอแปรังยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา
5	การประดิษฐ์กะลา มะพร้าว	ผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าวเป็นภาชนะ เครื่องใช้ เช่น กระเป๋า กระบาย เป็นต้น	ตำบลสำโรง อำเภอแปรังยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา

ตารางที่ 2-1 (ต่อ)

ลำดับที่	ประเภท/ชื่อ	รูปแบบและลักษณะ	ที่ตั้ง/เขตพื้นที่
6	ของที่รำลึก	ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกสำหรับใช้งานมงคล	ตำบลท่าไข่ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา
7	จักสาน	ผลิตภัณฑ์ หวาย ไม้ไผ่ เช่น กระจาด กระบุง สุ่มปลา	ตำบลหัวสำโรง อำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา
8	ดอกไม้ประดิษฐ์	ผลิตภัณฑ์ดอกไม้ประดิษฐ์จากผ้าและ พลาสติก เป็นรูปแบบดอกไม้ชนิดและ ลักษณะต่าง ๆ	ตำบลบางวัว อำเภอบางพระ จังหวัดฉะเชิงเทรา
9	ทอผ้าไหม	ทอผ้าไหมเป็นผ้าชิ้น ผ้าขาม้า และผ้าต่าง ๆ ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน	ตำบลท่าตะเกียบ อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา
10	จักสาน	ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่จักสานเป็นรูปแบบ กระบุงขนาดต่าง ๆ	ตำบลดงน้อย ราชสาส์น จังหวัดฉะเชิงเทรา

สรุปจากข้อมูลการสำรวจและศึกษาแหล่งข้อมูลทางภูมิปัญญาพื้นถิ่นศิลปหัตถกรรมของ
จังหวัดฉะเชิงเทรา แหล่งข้อมูลประเภทศิลปหัตถกรรมของภาคตะวันออก ในแต่ละจังหวัด รูปแบบ
ศิลปหัตถกรรมที่พบในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพบว่า มีการผลิตศิลปหัตถกรรมประเภทจัก
สานมากที่สุด รองลงมาจะเป็นการทอเสื่อ การทอผ้า เป็นต้น และจังหวัดที่พบแหล่งข้อมูลจักสาน
มากที่สุดคือ จังหวัดชลบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา และจังหวัดปราจีนบุรี จากข้อสังเกตพบว่า ชุมชนท้องถิ่น
ที่ปรากฏเครื่องจักสานในพื้นที่นั้น จะเป็นเขตที่อาศัยของชนชาติต่าง ๆ ที่อพยพเข้ามาตั้งแต่สมัย
รัตนโกสินทร์ตอนต้น เช่น จังหวัดฉะเชิงเทรา ในอดีตเป็นพื้นที่มีชนต่างวัฒนธรรมเข้ามากรากอยู่กัน
จำนวนมาก ซึ่งอาศัยอยู่กันเป็นกลุ่ม ๆ ริมแม่น้ำ มีการใช้ไม้ไผ่เป็นเครื่องมือ เครื่องใช้สำหรับการดำรงชีวิต
เช่น พ้อม สุ่มปลาอ กระชัง กระจาด นอกจากนี้ยังมีการสืบทอดจนมาถึงปัจจุบัน เช่น การจักสาน
หมวกกุ่มเล็ก ที่ตำบลปากน้ำ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา (สุชาติ เภาทอง, 2544, หน้า 455-457)

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับหลักการออกแบบลวดลายจักสาน

หลักการออกแบบลวดลาย

ผลิตภัณฑ์ล้วนเกิดขึ้นจากความต้องการของมนุษย์ ทั้งความต้องการทางด้านจิตใจ และ
ความต้องการทางด้านร่างกายที่ไม่สิ้นสุด และความสำคัญของการออกแบบมีทั้งการออกแบบสร้างขึ้นใหม่
ให้แตกต่างจากของเดิม หรือพัฒนาจากของเดิมให้ดียิ่งขึ้นไป ดังนั้น การออกแบบผลิตภัณฑ์จักสาน

ที่มีความสวยงามและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ต้องมีหลักการออกแบบและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานให้สำเร็จตามกลุ่มเป้าหมาย

การออกแบบลวดลาย การรู้จักการวางแผน กำหนดรูปแบบของเส้น รูปร่าง รูปทรง และสี มาประกอบในการสร้างผลงานมาจัดวางอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดความแปลกใหม่ เหมาะกับการไปใช้ประโยชน์และนำไปใช้กับผลิตภัณฑ์ประเภทต่าง ๆ (พินาลิน สาริยา, 2535)

การออกแบบลวดลายนับว่าเป็นผลงานที่แฝงไปด้วยวัฒนธรรม ประณีต ละเอียดอ่อน บ่งบอกถึงความแปลกใหม่ที่สะสมจากประสบการณ์ สิ่งแวดล้อม อันก่อให้เกิดเอกลักษณ์ของชุมชน และเป็นสื่อที่สามารถศึกษาถึงวิถีชีวิต ได้อีกทางหนึ่ง ลวดลายที่ได้รับการออกแบบ โดยนักออกแบบ จะมีความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ วัฒนธรรมประเพณี หรือแม้แต่ช่วงเวลาแต่ละยุคแต่ละสมัย ก็ย่อมมีความแตกต่างกันตามสมัยนิยม นั้น ๆ การออกแบบลวดลายมีความสำคัญโดยเข้าไปเป็นส่วนประกอบ ในการสร้างงานแทบทุกประเภทโดยเฉพาะการออกแบบผลิตภัณฑ์ สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น ลาย เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ลวดลายทอ-จักสาน ลวดลายภาชนะ ลวดลายฉลุ ซึ่งลวดลายเป็นปัจจัยหนึ่งที่ ผู้บริโภคใช้ในการพิจารณาตัดสินใจ ตามรสนิยม ค่านิยม และสมัยนิยม ฉะนั้นลวดลายจึงมีส่วนสำคัญ ในธุรกิจการจัดจำหน่าย

ประเภทการออกแบบลวดลาย

การออกแบบลวดลายโดยทั่วไปมักจะพบเห็นลวดลายที่ปรากฏตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน แบ่งประเภทการออกแบบลวดลายได้ 4 ประเภท

1. ประเภทของลวดลายตามลักษณะ รูปแบบการจัดวาง คือ การออกแบบลวดลายต้อง กำหนดพื้นที่ ทิศทางของการจัดวาง และขนาดของลวดลาย
2. ประเภทของลวดลายตามลักษณะ รูปแบบพื้นที่ คือ การออกแบบลวดลายนี้จะต้อง วางแผนจัดแบ่งพื้นที่แต่ละส่วน เช่น จุดสนใจพื้นที่ หรือจุดเด่นของลวดลายว่าจะนำไปส่วนไหน ลวดลายส่วนด้านมุมบน ลวดลายส่วนด้านมุมกลาง และลวดลายส่วนขอบ โดยเลือกที่จะออกแบบ ผสมผสานกับส่วนอื่น ๆ ให้ลงตัว
3. ประเภทของลวดลายตามลักษณะ รูปแบบแนวความคิดการสร้างสรรค์ คือ เป็นเรื่อง ความแตกต่างของที่มา แนวทางรูปลักษณะของลวดลาย จากประสบการณ์ที่เห็น เพื่อเป็นแนวทางใน การออกแบบ
4. ประเภทของลวดลายตามลักษณะ รูปแบบงานที่จะนำไปใช้ คือ เข้าใจประเภทของ การออกแบบลวดลายในเรื่องของความแตกต่างของลวดลายที่นำไปใช้ประโยชน์กับงานประเภทต่าง ๆ เช่น ลวดลายฉลุหรือลวดลายจักสาน หมายถึง ลวดลายที่ออกแบบเพื่อใช้ประโยชน์ โดยการนำบางส่วนของวัสดุออกปรับเปลี่ยนใหม่ เพื่อให้มีความโปร่งแสงเกิดความแปลกใหม่ ทั้งลวดลาย การทรงตัว (พินาลิน สาริยา, 2535, หน้า 7-9)

จากข้อมูลเกี่ยวกับประเภทของการออกแบบลวดลายข้างต้น การออกแบบลวดลาย มีประเภทเนื้อหาที่ดีสามารถนำมาพัฒนาต่อยอดกระบวนการในการสร้างลวดลาย รูปทรง ผูก สาน และใช้ร่วมกับวัสดุชนิดอื่นได้เพื่อเกิดแนวทางใหม่ ๆ โดยอาศัยหลักการออกแบบกระบวนการการจัดวาง การจัดแบ่งพื้นที่เพื่อหาจุดสนใจของรูปแบบงาน รวมไปถึงแนวความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้รูปแบบงาน เกิดความน่าสนใจแปลกใหม่ และโดยต้องคำนึงถึงรูปแบบการใช้สอยด้วย

โครงสร้างการออกแบบลวดลายทอ จักสาน

โครงสร้างการออกแบบลวดลายทอ - จักสาน เหมือนกับโครงสร้างของการออกแบบโดยทั่วไป คือประกอบด้วย ความคิดและโครงสร้างทางกายภาพที่ผสมกันทำให้เกิดเป็นลวดลาย แบ่งประเภท ของโครงสร้างได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้ โครงสร้างทางความคิด หมายถึง ความคิด แนวทาง รูปแบบ ที่ผสมกัน ทำให้เกิดเป็นลวดลายสำหรับเป็นต้นแบบในการจักสาน ซึ่งเป็นส่วนประกอบทางความคิด ในการออกแบบลวดลาย โครงสร้างทางความคิดลวดลาย แบ่งออกได้ ดังนี้

1. ความคิดเกี่ยวกับลักษณะรูปทรงของการนำลวดลายจักสานไปใช้
 2. ความคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์จากสิ่งที่รับรู้เพื่อใช้สร้างลวดลาย
 3. ความคิดเกี่ยวกับความแตกต่าง ความแปลกใหม่ในการสร้างลวดลายจักสาน
- ความคิดเกี่ยวกับลักษณะรูปทรงของการนำลวดลายทอ - จักสานไปใช้ หมายถึง

ในการออกแบบลวดลายทอ-จักสาน ผู้สร้างจะต้องคำนึงถึงรูปทรง 3 มิติ หรือ 2 มิติ กรณีที่นำไปใช้ กับงาน 2 มิติ และผู้สร้างจะต้องคำนึงความกว้าง ความยาว และความหนา หรือความลึกของกระบุง หมวก ตะกร้า และต้องคำนึงถึงขนาดพื้นที่แต่ละส่วน เพื่อกำหนดลวดลาย ได้ลงตัวกับขนาดพื้นที่ของ โครงสร้าง

ความคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์จากสิ่งที่รับรู้เพื่อใช้สร้างลวดลายทอ - จักสาน หมายถึง ในการออกแบบลวดลายจะต้องคำนึงถึงประสบการณ์หรือท้องถิ่นที่อยู่อาศัยที่ได้พบเห็นอยู่จริง และ นำมาเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ และนำมาเปรียบเทียบข้อดีข้อเสีย ทั้งในเรื่องโครงสร้าง ลวดลาย สี สัน สิ่งเหล่านี้สำคัญที่จะนำมาซึ่งแนวความคิดการไปพัฒนาออกแบบได้อีกต่อไป

ความคิดเกี่ยวกับความแตกต่าง ความแปลกใหม่ในการสร้างลวดลายจักสาน หมายถึง การสร้างงานออกแบบลวดลาย จะถึงคำนึงความแตกต่างจากเดิมไม่ซ้ำรูปแบบเดิมแต่อาจจะยังคง ทิ้งกลิ่นอายความดั้งเดิมเหลืออยู่ โดยวิธีการจัดวางวัสดุให้เกิดลวดลายที่มีความแตกต่าง ความแปลกใหม่ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดทางเลือกซื้อของผู้บริโภค

การใช้จิ้งหะ

การสร้างลวดลายเพราะการใช้จิ้งหะที่ดีจะช่วยให้ผลงานออกแบบดูเป็นระเบียบ เรียบง่าย และน่าสนใจ ชลูด นิมเสมอ (2539, หน้า 148) ได้กำหนดไว้ 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรก เกิดจาก การซ้ำของหน่วยหรือการสลับกันของหน่วยกับช่องไฟ ลักษณะสอง เกิดจากการเลื่อนไหลต่อเนื่องกัน

ของเส้น รูปทรง น้ำหนัก หรือสี จากการเกิดจังหวะทั้ง 2 ข้างต้นสามารถนำมาสร้างลวดลายด้วยวิธีการดังนี้

1. การซ้ำจังหวะเท่ากัน คือ การกำหนดหน่วยตั้งแต่สองหน่วยขึ้นไป ให้มีระยะระหว่างหน่วยเท่ากัน หรือกำหนดช่องไฟมีช่องว่างระหว่างหน่วยเท่า ๆ กันเป็นจังหวะ ซึ่งหน่วยต่าง ๆ สามารถเลือกได้หลายทางเช่น เส้น รูปปร่าง สี หรือลักษณะของพื้นผิว เป็นต้น
2. การซ้ำจังหวะไม่เท่ากัน คือ การจัดจังหวะของหน่วยให้มีช่องไฟ หรือรูปแบบของหน่วยแตกต่างกัน ทำให้ลวดลายดูแปลกตา มีการเคลื่อนไหว น่าสนใจ จังหวะซ้ำของเส้นไม่เท่ากัน จังหวะซ้ำของรูปปร่างไม่เท่ากัน จังหวะซ้ำของขนาดไม่เท่ากัน จังหวะซ้ำของขนาดและน้ำหนักไม่เท่ากัน
3. การซ้ำจังหวะสลับกัน คือ การจัดจังหวะที่มีรูปแบบอย่างน้อยสองชุดขึ้นไป ให้มีลักษณะที่แตกต่างกันจัดวางสลับกันซึ่งจะมีระยะห่างเท่ากันหรือไม่เท่ากันก็ได้ จังหวะซ้ำกันแบบระยะเท่ากัน จังหวะซ้ำสลับกันแบบระยะห่างไม่สม่ำเสมอ
4. การซ้ำจังหวะโดยการเน้นหรือพัก คือ การกำหนดหน่วยที่ต้องการขึ้นตั้งแต่หนึ่งหน่วยขึ้นไปแล้วจัดวางจังหวะให้ระยะห่าง ๆ เท่ากันโดยมีการเน้นให้เกิดความแตกต่างขึ้นในหน่วยนั้น ๆ ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่นการทำให้ค่าน้ำหนักที่จุดเน้นต่างจากจุดอื่น ๆ การใช้ลักษณะผิวให้เกิดความแตกต่าง หรือการใช้สีเป็น ต้น จังหวะเน้นหรือพักด้วยพื้นผิว จังหวะเน้นหรือพักด้วยการใช้ค่าน้ำหนัก
5. การซ้ำจังหวะโดยสร้างความแตกต่าง คือ การกำหนดหน่วยที่มีความแตกต่างตั้งแต่สองหน่วยขึ้นไปมาจัดวางในลักษณะซ้ำ ๆ กัน แต่มีรูปแบบที่แตกต่างกันซึ่งสามารถสร้างในลักษณะแนวเดียว หรือเป็นชุดก็ได้จังหวะซ้ำกันที่เกิดจากความแตกต่าง
6. การจังหวะแบบต่อเนื่อง คือ การกำหนดจัดจังหวะของหน่วยแต่ละชนิดให้มีความต่อเนื่องกัน ทำให้เกิดการเชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งอาจเป็นการลำดับขั้นตอนของเส้น สี รูปทรง หรือน้ำหนักโดยไม่มีช่องว่างมาคั่น บางครั้งเกิดความรู้สึกถึงการเคลื่อนไหวขึ้นในตัวหลายจังหวะแบบต่อเนื่องจากเส้น และรูปปร่าง จังหวะแบบต่อเนื่องจากหน่วยหลายหน่วยรวมกันเป็นชุด
7. การจัดจังหวะแบบทับซ้อน คือ การจัดจังหวะของหน่วยแต่ละหน่วยให้มีลักษณะทับซ้อนโดยเส้นระยะห่างเท่ากัน หรือไม่เท่ากัน มาประกอบในทิศทางที่ต่างกัน เช่น จากบนลงล่าง หรือซ้ายไปขวา เป็นต้น ทำให้ลวดลายมีลักษณะที่หลากหลายขึ้น
8. การจัดจังหวะแบบสลับไหล คือ การจัดจังหวะของหน่วยให้มีความต่อเนื่องสลับไหลไปในทิศทางเดียวกันทำให้เกิดความรู้สึกเคลื่อนไหวขึ้นในตัวลวดลาย จังหวะสลับไหลไปในทิศทางเดียวกัน
9. การจัดจังหวะแบบเปลี่ยนทิศทาง คือ การจัดปรับเปลี่ยนทิศทางของรูปปร่างรูปทรงให้แปลกไปจากกลุ่มซึ่งอาจจะเปลี่ยนทิศทางจากซ้ายไปขวา หรือบนล่าง เป็นต้น จังหวะการเปลี่ยนทิศทาง

สรุปเอกสารข้างต้นการออกแบบลวดลายจักสานการใช้จังหวะการสานเป็นสำคัญส่วนสำคัญสามารถใช้เป็นแนวทางในการออกแบบลวดลาย เพื่อให้ลวดลายมีความสร้างสรรค์ เช่น การซ้ำของจังหวะที่เท่ากันและไม่เท่ากัน การจัดจังหวะแบบเปลี่ยนทิศทาง การจัดจังหวะแบบทับซ้อน การซ้ำจังหวะโดยสร้างความแตกต่าง เพื่อทำให้เกิดความแปลกใหม่และทำให้ลวดลายมีลักษณะที่หลากหลายและพัฒนาลวดลายต่อไป

คุณค่าทางความงามและศิลปะ

งานหัตถกรรมจักสานเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่มีคุณค่าต่อชีวิตมนุษย์ ซึ่งวิบูลย์ ลีสุวรรณ ได้กล่าวถึง คุณค่าที่เกิดจากความงามทางศิลปะไว้ว่า เครื่องจักสานในภาคต่าง ๆ ของไทย โดยเฉพาะเครื่องจักสานพื้นบ้านที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาส่งเสริมจำนวนไม่น้อย เป็นเครื่องจักสานที่มีคุณค่าทางด้านความงามและศิลปะที่มีคุณลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากงานศิลปหัตถกรรม และงานหัตถกรรม อื่น ๆ คุณค่าทางด้านความงามและศิลปะของเครื่องจักสานนั้นเกิดจากองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

คุณค่าทางความงามและศิลปะที่เกิดจากรูปร่าง โครงสร้าง และลวดลายเครื่องจักสานที่แตกต่างกันไปแต่ละท้องถิ่น จะพบเห็นถึงความสร้างสรรค์ด้วยความงามที่เกิดจากวัสดุที่ผลิตองค์ประกอบ และลักษณะเด่นในการเลือกใช้ รูปร่าง โครงสร้าง และลวดลายในการทำเครื่องจักสานของภาคต่าง ๆ ว่ามีความชาญฉลาดและรอบคอบเป็น อย่างยิ่ง และผลจากความสามารถนั้นทำให้เครื่องจักสานมีความงามที่เกิดจากความประสาน สัมพันธ์ และความกลมกลืนกันของรูปร่าง โครงสร้าง ลวดลาย เป็นอย่างดี ลักษณะของการ สร้างสรรค์เครื่องจักสานที่มีคุณค่าทางความงามและศิลปะ มิได้จำกัดเฉพาะความประณีตละเอียด เท่านั้น หากแต่รวมถึงเครื่องจักสานบางชนิดที่ไม่ละเอียดประณีต แต่มีการแสดงออกทางอารมณ์ และศิลปะประกอบเป็นรูปร่าง โครงสร้าง และลวดลายที่เหมาะสมลงตัวและมีความงามที่เรียบง่าย (วิบูลย์ ลีสุวรรณ, 2532, หน้า 126-130)

โดยสรุปเกี่ยวกับการออกแบบลวดลาย องค์ประกอบ และโครงสร้างทางความคิดในการออกแบบได้ว่า ด้วยวิธีความงามในเชิงสร้างสรรค์งานหัตถกรรมซึ่งแต่ละท้องถิ่นจะแตกต่างกันออกไป จะเห็นถึงความสร้างสรรค์ด้วยวัสดุที่ผลิตและลักษณะเด่นในการเลือกนำมาใช้งานในเรื่องของโครงสร้าง รูปร่าง และลวดลายในการสร้างสรรค์ ซึ่งปัจจุบันนี้มีได้จำกัดขอบเขต ด้วยความประณีตละเอียดเท่านั้น ความงามในการสานด้วยวิธีการสร้างสรรค์เชิงศิลปะแสดงออกทางอารมณ์ แนวความคิดก็สามารถสร้างความงามลงตัวในรูปแบบของตัวเองได้ โดยต้องผ่านกระบวนการที่ประกอบขึ้นด้วยการจักสาน การ ถัก ทอ การขัด โดยจะต้องมีความสัมพันธ์กันเพื่อให้งานออกมาได้ลงตัว

การออกแบบไม่ว่าจะออกมาในลวดลาย หรือรูปร่างแบบไหน ขึ้นอยู่กับประเภทของงานในขั้นตอนการทำ แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแนวความคิดเป็นหลัก โดยต้องคำนึงถึงในการออกแบบผลิตภัณฑ์ซึ่งปัจจัยดังกล่าวเป็นปัจจัยที่สามารถควบคุมได้ และเป็นตัวกำหนดในการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่สำคัญได้แก่

1. หน้าที่ใช้สอย ถือเป็นหลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่สำคัญ โดยต้องคำนึงถึงผลิตภัณฑ์ทุกชนิดมีหน้าที่ใช้สอยที่ถูกต้องตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งจะสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ได้ดี และสะดวกสบาย ผลิตภัณฑ์ถือว่าเป็นประโยชน์ใช้สอยได้ดี
2. ความปลอดภัย สิ่งที่อำนวยความสะดวกได้มากเพียงใดย่อมจะมีโทษเพียงนั้น ผลิตภัณฑ์ที่ให้ความสะดวกมักจะเกิดจากเครื่องจักรกลและเครื่องใช้ไฟฟ้า การออกแบบควรคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ใช้และผู้บริโภคเป็นสิ่งสำคัญ ไม่เลือกใช้วัสดุ สี กรรมวิธีการผลิต ที่เป็นอันตรายต่อผู้ใช้หรือสิ่งแวดล้อม ถ้าหลีกเลี่ยงไม่ได้ต้องแสดงเครื่องหมายเตือนไว้ให้ชัดเจนและมีคำอธิบายการใช้แบบมา
3. ความแข็งแรง ผลิตภัณฑ์ต้องมีความแข็งแรงของโครงสร้างซึ่งเป็นความเหมาะสมในการออกแบบที่จะต้องรู้จักใช้คุณสมบัติของวัสดุ และจำนวนปริมาณของโครงสร้าง มนกรณที่เป็นผลิตภัณฑ์การรับน้ำหนัก เช่น โต๊ะ เก้าอี้ จะต้องเข้าใจหลักโครงสร้างและการรับน้ำหนักเป็นอย่างดี อีกทั้งไม่ทิ้งในเรื่องความสวยงามทางศิลปะ
4. ความสะดวกในการใช้ นักออกแบบจะต้องศึกษาวิชากายวิภาคเชิงสากลเกี่ยวกับสัดส่วนขนาด และขีดจำกัด ที่จะต้องเหมาะสมสำหรับอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายทุกเพศ ทุกวัย ซึ่งจะประกอบไปด้วย ความรู้ด้านขนาด สัดส่วน ด้านเศรษฐศาสตร์ หรือศึกษาด้านจิตวิทยา ที่กล่าวมาจะทำให้การออกแบบและกำหนดขนาด ส่วนแคบ
5. ความสวยงาม ในปัจจุบันนี้ผลิตภัณฑ์นับว่ามีความสำคัญมากกว่าการใช้สอย ซึ่งความสวยงามจะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการตัดสินใจซื้อได้ง่าย ประทับใจ ส่วนหน้าที่ใช้สอยจะดีด้วยความสำคัญของรูปร่างและที่มีผลต่อการออกแบบ จึงจำเป็นอย่างมกนักออกแบบจะต้องศึกษา ทฤษฎีหรือหลักการออกแบบและทฤษฎีสี สามารถนำมาประยุกต์ผสมผสานให้กับศิลปะให้เกิดความกลมกลืน
6. วัสดุและวิธีการผลิต การออกแบบลวดลายหรือผลิตภัณฑ์ อาจจะมีกรรมวิธีการเลือกใช้วัสดุและวิธีผลิตได้หลายแบบ แต่รูปแบบวิธีไหนจะเหมาะสมที่สุด ที่จะไม่ให้ต้นทุนการผลิตสูง
7. การบำรุงรักษาซ่อมแซม ผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบมาควรที่จะสามารถบำรุงรักษา ซ่อมแซมได้ง่าย และสะดวกสบายในการทำความสะอาดเพื่อช่วยยืดอายุการใช้งานของการผลิต นอกจากนี้การออกแบบยังต้องคำนึงถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น วัสดุที่เลือกมาใช้ร่วมสามารถซ่อมแซมได้ง่าย

ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น วัสดุที่ใช้ร่วม (ผ้าทออ่างเตย) จังหวัดฉะเชิงเทรา

ประวัติความเป็นมาของผ้าทออ่างเตย

ผ้า คือ สิ่งที่ได้จากการนำวัสดุธรรมชาติหรือวัสดุที่สังเคราะห์ขึ้นมาสานหรือทอจนเป็นเนื้อเดียวกัน เช่น ฝ้าย ไผ่ไหม ไนลอน เป็นต้น ประโยชน์ของผ้าคือการนำมาตัดเย็บเป็นเครื่องนุ่งห่ม เครื่องใช้ประเภทต่าง ๆ เป็นต้น และวัสดุหลักที่ใช้ในการผลิตผ้า ได้แก่ วัสดุจากสัตว์ วัสดุจากพืช และจากการสังเคราะห์เคมี และนอกจากนั้นผ้าถูกนำไปใช้ประโยชน์ในหลายด้าน แต่ที่พบมากที่สุดคือ การนำไปตัดเย็บเสื้อผ้าและภาชนะใส่ของ เช่น กระเป๋า และของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่สามารถห่อหุ้มได้ เป็นต้น วัสดุที่ใช้ในการพัฒนาร่วมกับการจักสานซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่มีความเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น และอยู่ในเขตพื้นที่ในจังหวัดฉะเชิงเทรา (ผ้าทออ่างเตย ตำบลท่าตะเกียบ อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา) การจัดตั้งกลุ่มทอผ้าไหม เริ่มมาจากที่ประชาชนในหมู่อ่างเตย ส่วนใหญ่มีภูมิภานาเดิมอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง ซึ่งมีความรู้ในด้านการทอผ้าไหมเป็นอย่างดี ได้ทำการทอผ้าไหมถวายแก่สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เมื่อครั้งที่พระองค์เสด็จมายังชาติภูไท เมื่อปี พ.ศ. 2536 ที่อำเภอท่าตะเกียบ ซึ่งผ้าอ่างไทยได้รับคำชื่นชมจากพระองค์ พระองค์ได้มอบผ้าตัวอย่าง ซึ่งก็คือ กล้วยดอกพิกุล มาให้แก่ชาวบ้าน ซึ่งทำให้ชาวบ้านตระรวมตัวกันทำผ้าไหมขึ้นมา เพื่อตั้งกลุ่มทอผ้าไหมขึ้น และโดยปัจจุบันนี้มี นางประยูร อนันต์ ได้ดำรงตำแหน่งเป็นฝ่ายประธานกลุ่มทอผ้าไหม มีสมาชิกจำนวนกลุ่ม 76 ราย กองทุนหมุนเวียนในกลุ่มผู้ปลูกหม่อนเลี้ยง จำนวน 12000 บาท พื้นที่ปลูกหม่อนรวม 45 ไร่ มีห้องเลี้ยงไหมอีก 10 ห้อง จะเห็นได้ว่าทางกลุ่มทอผ้าไหมจะเน้นกันไปปลูกหม่อนตัวไหม รังไหม

และเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2536 สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ขณะดำรงพระอิสริยยศเป็นสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9 ได้เสด็จทรงเยี่ยมชาติภูไท เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน อำเภอท่าตะเกียบ มีชาวบ้านทูลเกล้าฯ ถวายผ้าไหม พระองค์ทรงตรัสถามชาวบ้านที่ถวายผ้าไหมว่า “แถวนี้มีผ้าไหมด้วยหรือ?” เหตุการณ์ครั้งนี้นับเป็นจุดเริ่มต้นที่เปิดโอกาสให้ ผ้าไหมอ่างเตยได้แสดงผลงานในสวนจิตรลดา และได้รับการพัฒนาต่อยอดโดยการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเสนอความคิดเห็นต่อผู้นำชุมชน และมีการจดทะเบียนตั้งวิสาหกิจชุมชนกับสำนักงานเกษตรอำเภอท่าตะเกียบ ในนาม “วิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหมทอผ้าบ้านอ่างเตย” เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2550

ต่อมาในปี พ.ศ. 2557 ชุมชนบ้านอ่างเตย ได้ร่วมกับกรมหม่อนไหมออกแบบผ้าไหม ลวดลายนามเตย ให้เป็นลวดลายที่สื่อถึงอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านอ่างเตย โดยผ้าไหมลายนามเตยนั้น ได้รับแรงบันดาลใจในการสร้างลวดลายบนผืนผ้ามาจากต้นหนามเตยซึ่งเป็นต้นไม้ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และเป็นที่มาของชื่อบ้าน “อ่างเตย” และในปี พ.ศ. 2561 ชุมชนบ้านอ่างเตยได้ร่วมกับ

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ โดยสาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ดำเนินการออกแบบตราสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมบ้านอ่างเตย ภายใต้แบรนด์ “ไส้ดลลือ” มีความหมายถึง “ผ้าไหมผืนสวย” ที่เป็นเอกลักษณ์ของผ้าบ้านอ่างเตยเพื่อการจัดจำหน่าย

กลุ่มทอผ้าไหมบ้านอ่างเตย เป็นกลุ่มทอผ้าที่ดำเนินการในการสืบทอดภูมิปัญญา ด้านการทอผ้าที่ครบวงจรตั้งแต่การปลูกหม่อน เลี้ยงไหม การทอผ้า ซึ่งมีทั้งผ้าขาวม้า ผ้าลายโฮล ลายมัดหมี่ ซึ่งเป็นลายดั้งเดิมของภูมิปัญญาทางภาคอีสาน และผ้าไหมมัดหมี่ลายหนามเตย ซึ่งเป็น ลายเอกลักษณ์ของชุมชนบ้านอ่างเตย ตลอดจนการนำผ้าทอไปตัดเย็บเป็นกระเป๋า และผลิตภัณฑ์ ของใช้ของที่ระลึกอื่น ๆ อีกมากมาย นอกจากนี้ ชุมชนบ้านอ่างเตย โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “กลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหมทอผ้าบ้านอ่างเตย” ยังเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้านการทอผ้า โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้าชมแปลงหม่อน และทดลองสาวไหม ทอผ้าด้วย ตนเอง จึงเป็นเหตุให้มีหน่วยงาน องค์กร และประชาชน เข้าศึกษาดูงานและเยี่ยมชมวิสาหกิจชุมชน “กลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหมทอผ้าบ้านอ่างเตย” จำนวนมาก

ภาพที่ 2-22 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านอ่างเตย

(Kasetkaoklai, 2563)

ภูมิปัญญาท้องถิ่น บ้านอ่างเตย กลุ่มสตรีทำพรมเช็ดเท้า เป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ของกลุ่มแม่บ้าน หมู่ที่ 9 บ้านห้วยตะปอก ตำบลคลองตะเกรา ไม้มุงคลแกะสละ สำหรับบูชา เป็นเครื่องประดับ และของที่ระลึก ของหมู่ที่ 17 บ้านเทพเจริญ ตำบลคลองตะเกรา ดอกไม้ประดิษฐ์ เครื่องจักสาน ของชำร่วย และเสื้อผ้าสำเร็จรูป จากกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า หมู่ที่ 2 บ้านทุ่งสำ

ตำบลคลองตะเกรา ผ้าทอมือพื้นบ้าน ของกลุ่มทอผ้าบ้านอ่างเตย เป็นสินค้าหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) หมู่ที่ 9 ตำบลท่าตะเกรา

การประกอบอาชีพ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ ทำนา สวนผลไม้ ปลูกผัก ปลูกม่อน และเลี้ยงไหม และในกลุ่มอาชีพภายในหมู่บ้านอ่างเตย ได้มีการจัดตั้งกลุ่มสตรี กลุ่มอาชีพ 6 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มผู้เลี้ยงไหม กลุ่มปลูกผัก กลุ่มปลูกไม้ไผ่ กลุ่มผลไม้ กลุ่มปุยชีวภาพ กลุ่มหัตถกรรม เนื่องจากผลิตภัณฑ์ในชุมชนบ้านอ่างเตยมีการจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ ขึ้นภายในชุมชน ทำให้ชุมชนมีการสร้างสรรค์ ผลิตภัณฑ์จำนวนมาก ได้แก่ ผ้าไหม ผ้าฝ้าย ไม้กวาดดอกหญ้า หน่อไม้ไผ่ตง น้ำยาล้างจาน ยาสระผม ยางพารา และผลไม้ เป็นต้น ความภาคภูมิใจของชุมชน เป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนตัวอย่างของ จังหวัดฉะเชิงเทรา ประจำปี 2554 เป็นหมู่บ้านเกษตรเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของจังหวัดฉะเชิงเทรา ประจำปี 2554 เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็น เป็นสุข เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อยู่ดี กินดี ของจังหวัดฉะเชิงเทรา ประจำปี 2552

ประเภท ชนิดของผ้าทออ่างเตย

ผ้าฝ้าย ทำจากเส้นใยธรรมชาติที่ได้จากดอกของต้นฝ้าย เมื่อนำมาทอผ้าจะดูดซับความชื้น ได้ดี ย้อมสีและพิมพ์ลวดลายง่าย สวมใส่สบายมีความชื้นประมาณร้อยละ 11 ระบายความร้อนได้ดี ผ้าฝ้ายที่ผ่านการตกแต่งด้วยเทคนิควิธีการผ่านไอน้ำหรือให้ความร้อน และใช้สารเคมีทำให้ผิวสัมผัส ราบเรียบ เป็นมัน คงทนต่อการเสียดสี ทนยับ แต่ถ้าไม่ได้ผ่านการตกแต่งส่งผลให้การยืดหยุ่นตัวน้อยลง ยับง่าย ความแข็งแรงหรือความเหนียวต่ำ ไม่ทนเชียวและแสงแดด ข้อจำกัดของผ้าฝ้ายจะเสื่อม คุณภาพง่าย เมื่อถูกความร้อนสูงจากเตารีด หรือแสงแดด ทำให้สีที่ย้อมจางลง ควรเก็บรักษาในที่แห้ง ไม่ควรให้มีความชื้นซึ่งอาจทำให้เกิดเชื้อราบนผืนผ้า

ผ้าไหม ทำจากเส้นใยธรรมชาติที่ได้จากสัตว์จำพวกหนอนไหมโดยคายเส้นใยออกมาทางปาก มีความยาวต่อเนื่อง เมื่อนำมาทอเป็นผืนผ้าทำให้อ่อนนุ่ม เป็นมัน เหนียว ยืดหยุ่นตัวดี ดูดซับความชื้น ย้อมสีง่ายและสวมใส่สบายเนื่องจากมีความชื้นในตัวเอง (Moisture Regain) สูงประมาณร้อยละ 11 แต่มีข้อจำกัดคือเส้นใยไหมเสื่อมคุณภาพง่าย เมื่อถูกความร้อนสูงจากเตารีด แสงแดด แผลงขอบกัดกิน เส้นไหมเพราะเป็นเส้นใยโปรตีน สีที่ย้อมจะเสื่อมคุณภาพเมื่อถูกความชื้นมากเกินไป ดังนั้นควรเก็บ รักษาไว้ในที่แห้ง

จากการสำรวจลวดลายผ้าทออ่างเตย ตำบลท่าตะเกรา อำเภอท่าตะเกรา จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อให้เห็นถึงลวดลายและความแตกต่าง สรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 2-2 ลวดลายผ้าทออ่างเตย

ชื่อลายผ้า (รูปภาพ)	ลักษณะลายผ้า	จุดเด่น
ลายหนามเตย 	เป็นรูปดอกไม้ลายหนามเตย	เป็นลวดลายที่สื่อถึงอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านอ่างเตย โดยผ้าไหมลายหนามเตยนั้น ได้รับแรงบันดาลใจในการสร้างลวดลายบนผืนผ้ามาจากต้นหนามเตย ซึ่งเป็นต้นไม้ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และเป็นที่มาของชื่อบ้าน “อ่างเตย”
ผ้าลายโบราณ 	เป็นลายภาพ 2 ภาพซ้อนทับกัน ลายแรกเป็นลายเส้นตรงแนวขวาง ลายที่สองเป็นลาย สีเหลี่ยมข้าวหลามตัด	นำรูปทรงที่เรียบง่ายมาใช้แต่มีความน่าสนใจ เป็นลวดลายกราฟฟิกที่มีมิติ
ผ้าฝ้ายสีธรรมชาติ 	นำสีที่ได้จากธรรมชาติ มาย้อมผ้าไหมแล้วนำมาทักทอ สีที่ได้บนลายผ้าจะดูเป็นธรรมชาติ แต่ซ่อนลายผ้า ทำให้ไม่ดูเรียบจนเกินไป	เหมาะสำหรับคนรักธรรมชาติ ชอบความคลาสสิก ดูมีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์เพราะสีธรรมชาติ เป็นสีพาสเทล ดูนุ่มนวลสบายตาตามอารมณ์สีจากธรรมชาติ
ผ้าไหมผสมใบส้กไม้เปลือกนอก 	นำเส้นใยใบส้กมาผสมกับไหม ผ้าจะมีพื้นผิวที่อ่อนนุ่มแต่ทรงตัวผ้าได้ดี	ผ้ามีผิวสัมผัสแตกต่างจากผ้าไหมธรรมดา เหมาะสำหรับใส่ในภูมิประเทศไทย

ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

ชื่อลายผ้า (รูปภาพ)	ลักษณะลายผ้า	คุณสมบัติ
<p>ผ้าไหมลายดอกแก้ว</p> 	<p>ลวดลายดอกแก้วเป็นชื่อดอกไม้ชนิดหนึ่ง ถูกลำมาทอเป็นลายลงผืนผ้าไหมอย่างบรรจง ลายนี้แสดงถึงสัญลักษณ์ของความดีงาม</p>	<p>เป็นลายผ้าที่สืบทอดมาแต่โบราณ มีความสวยงาม ลวดลายมีความเล็กทำให้มีความกลมกลืนกับลายผ้า</p>
<p>ผ้าไหมลายทางกระรอก</p> 	<p>ใช้เทคนิคการทอผ้า ที่เป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่าไทคือ "การควบเส้น" หรือคนไทยเรียกว่า ผ้าทางกระรอก</p>	<p>เป็นผ้าทอโบราณที่มีลักษณะลวดลายเรียบง่าย แต่แฝงด้วยความประณีตแล่งดงาม</p>
<p>ผ้าฝ้ายลายผ้าขาวม้า</p> 	<p>มีลวดลายสีเหลี่ยมซ้อนกันไปมา สลับกับการทอผ้าสีอื่น ๆ</p>	<p>ในส่วนของเนื้อผ้าได้รับคัดเลือกเป็นผลิตภัณฑ์ระดับสี่ดาว ของบ้านอ่างเตย แต่ลวดลายไม่ได้มีความซับซ้อนมากนัก</p>
<p>ผ้าไหมลายนกแก้ว</p> 	<p>ดูลายเป็นลายนกตัวเล็ก ๆ จำนวนมาก สีสนคุมโทน</p>	<p>สีสันธรรมชาติ ลวดลายมีความละเอียด เหมาะกับนำมาใช้ร่วมกับผลิตภัณฑ์จักสาร</p>
<p>ผ้าไหมลายหงส์</p> 	<p>มีลวดลายหงส์ กับข้อฟ้าอยู่ด้านบน มีความสวยงาม แสดงถึงความประณีต</p>	<p>สีสันธรรมชาติ คงความเป็นเอกลักษณ์ ของบ้านอ่างเตย สามารถพัฒนาให้มีความร่วมสมัยได้</p>

วัสดุที่ใช้ในการพัฒนาร่วมกับการจักสานซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่มีความเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น และอยู่ในเขตพื้นที่ในจังหวัดฉะเชิงเทรา และปัจจุบันชุมชนอ่างเตยยังคงทำกระบวนการที่ย้อมด้วย สีธรรมชาติ เช่น สีน้ำตาลอ่อน สีเขียวอ่อน สีเหลือง มีการผสมด้วยสีธรรมชาติและสีเคมี ซึ่งมีสีต่าง ๆ ให้เลือกทั้งสีที่เป็นแม่สีและสีผสม ซึ่งเป็นชิ้นงานภูมิปัญญาที่น่าสนใจของจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยสามารถ นำมาพัฒนาต่อยอดร่วมกับงานวิจัยผลิตภัณฑ์จักสานท้องถิ่น จึงเลือกผ้าไหมลายนกแก้ว และผ้าไหม ลายหงส์ มาใช้ร่วมกับการจักสานของบ้านแหลมประดู่ เนื่องจากลวดลายมีความเป็นเอกลักษณ์ สวยงาม สามารถนำมาต่อยอดให้ร่วมสมัยได้

ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้และของแต่งบ้านร่วมสมัย

ผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้าน

บ้าน คือ สถานที่ที่มนุษย์สร้างขึ้นเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ให้ความรัก ความอบอุ่น ความปลอดภัย ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และเป็นศูนย์รวมของสมาชิกทุกคนในครอบครัว ที่จะใช้ชีวิตร่วมกันอย่างมีความสุขและมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยแต่ละบ้านย่อมมีความแตกต่าง สามารถสะท้อนถึงตัวตนของผู้ที่อยู่อาศัยได้ดี การตกแต่งบ้านย่อมมีความสำคัญบ่งบอกถึงตัวตน ของผู้ที่อยู่อาศัยได้เช่นกัน บ้านที่จะทำให้เกิดความสุขในการอยู่อาศัยได้ดี มีคุณลักษณะ มีดังนี้

ความสะดวก สะดวกกับผู้อาศัยในการทำกิจกรรมส่วนตัวและส่วนรวม และเกิดจากการประหยัดทั้งเวลาแรงงานและเงิน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วความสะดวกจะเกิดขึ้นได้จากสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ การแบ่งเนื้อที่และการจัดเครื่องเรือนให้สอดคล้องกับกิจกรรมในบ้าน และไม่ทำให้ผู้อยู่อาศัยอึดอัด การจัดบริเวณทำงานในบ้านแต่ละจุดให้สะดวก โดยเน้นที่สามารถทำความสะอาดได้ตามลำดับขั้นตอน ของงานได้ง่าย เลือกใช้เครื่องเรือนที่ง่ายต่อการดูแลรักษาและทำความสะอาด จัดเก็บอุปกรณ์เครื่องใช้ ให้เป็นที่เป็นที่ทาง โดยจัดเก็บไว้ในห้องเก็บของ ตู้ ชั้นวางของต่าง ๆ

อยู่แล้วรู้สึกสบาย ต้องทำให้เกิดความสบายกาย สบายตา และสบายใจ ในเวลาเดียวกัน เช่น วางตัวบ้าน รวมไปถึงเครื่องใช้และของตกแต่งบ้านต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับทิศทางของแดดและลม และควรอยู่ในอากาศที่รับลมถ่ายเทได้สะดวก รูปร่างครัวเรือนต้องเหมาะสมกับการใช้งานและมีขนาด ได้ส่วนกับผู้ใช้ มีความเงียบสงบ กิจกรรมบางอย่างต้องการความเงียบ เช่นห้องนอนหรือมุมที่ใช้

ความปลอดภัย เป็นองค์ประกอบสำคัญมาก ที่จะทำให้บ้านและครอบครัวอยู่อย่างมีความสุข ซึ่งจะเกิดได้จากสิ่งดังต่อไปนี้ เลือกวัสดุที่ดีให้เหมาะสมต่อการใช้งานต่าง ๆ เช่น ของเครื่องใช้ครัวเรือน ควรเลือกวัสดุที่ไม่มีอันตราย รวมไปถึงของตกแต่งควรเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานที่ที่ใช้งาน ห้องรับแขก ห้องนอน ต่าง ๆ

สวยงาม การตกแต่งบ้านสามารถบอกอุปนิสัยและรสนิยมของเจ้าของบ้าน สำหรับภายใน บ้านการเลือกเครื่องเรือนเครื่องใช้ต้องคำนึงถึงสภาพเศรษฐกิจและแวดล้อมผู้อาศัย โดยสิ่งที่จะต้อง คำนึงไปพร้อม ๆ กันก็คือความสวยงาม ประโยชน์ใช้สอย วัสดุรูปทรง สี ที่ดูแล่ง่ายและสะดวกทำ ความสะอาด

จากการสำรวจผลิตภัณฑ์จักสานท้องถิ่นของชุมชนแหลมประดู่ จังหวัดฉะเชิงเทรา การจักสาน ตะกร้ากำนมะพร้าว มีลวดลายการผูก การสาน สามารถนำมาพัฒนาต่อยอดและช่วยพัฒนาชุมชน ให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น วิทยุนี้จึงเป็นกรณีศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ และของตกแต่งบ้าน ให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

การใช้งานผลิตภัณฑ์ของแต่งบ้านมี 2 ประเภท ดังนี้ เครื่องเรือนภายในอาคาร และเครื่องเรือน ภายนอกอาคาร เครื่องเรือนภายในอาคาร (indoor furniture) ของใช้เครื่องเรือนภายในเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อมนุษย์หลายอย่างด้วยกัน เครื่องเรือนประเภทนี้มีความสำคัญมากโดยมีขอบเขตของห้อง เป็นตัวกำหนดที่จะรู้ว่าต้องใช้เครื่องเรือนประเภทใด และผู้ใช้สิ่งของจะเป็นตัวที่กำหนดระยะและ ทิศทางเพื่อความกลมกลืนของบริเวณห้อง และส่วนประกอบลวดลายเป็นส่วนที่มีความสำคัญต่อใน การเลือกของผู้บริโภค เพราะลวดลายก็เป็นปัจจัยหนึ่งในการเลือกใช้ของผู้บริโภคเช่นกัน

เครื่องเรือนภายในบ้านอาจจะจำแนกประเภทของห้องได้ ดังนี้

1. ห้องนอน ได้แก่ เตียง ตู้เสื้อผ้า โต๊ะหัวเตียง ตู้ โต๊ะแต่งตัว
2. ห้องพักผ่อน ได้แก่ เก้าอี้ยาว โต๊ะกลาง โต๊ะข้าง เก้าอี้เท้าแขน เก้าอี้ ตู้ข้าง เก้าอี้พักผ่อน
3. ห้องอาหาร ได้แก่ โต๊ะอาหาร ตู้เก็บถ้วยชาม เก้าอี้สูง โต๊ะเลื่อน เก้าอี้รับประทานอาหาร
4. ห้องครัว ได้แก่ ตู้เก็บของ อ่างล้างจาน เตาหุงต้ม ตู้เย็น ชั้นลอย ที่เตรียมอาหาร
5. ห้องทำงาน ได้แก่ โต๊ะทำงาน เก้าอี้หมุน โต๊ะข้าง ที่วางโทรศัพท์
6. ห้องเด็ก ได้แก่ ตู้เสื้อผ้า เก้าอี้ ตู้ข้าง โต๊ะเขียนหนังสือ เตียง ตู้ลิ้นชัก

เครื่องเรือนภายนอกอาคาร (outdoor furniture) คือ เครื่องเรือนที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับมนุษย์ เป็นเครื่องเรือนที่ให้ความสะดวกสบายต่อกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์เมื่ออยู่ภายนอกอาคาร เรามักจะใช้เวลากับเครื่องเรือนไม่มากนัก ถือเป็นเครื่องเรือนที่ใช้ครั้งคราว เช่น เก้าอี้ในสวน โต๊ะ กลางแจ้ง เครื่องเรือนเหล่านี้จะต้องทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศ ดังนั้นการออกแบบเครื่องเรือนจะต้อง คำนึงถึงคุณสมบัติของข้อจำกัดของวัสดุที่จะนำมาใช้งาน

ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง

ประเภทเคลื่อนย้ายได้ (free-standing furniture) คือ ประเภทเครื่องลอยตัว ข้อดีของ เครื่องเรือนประเภทนี้มีรูปแบบให้เลือกอย่างหลากหลาย สามารถเลือกใช้วัสดุและรูปทรงได้อย่างอิสระ ตามรสนิยมและสถานที่ที่จะนำไปจัดตั้ง สามารถย้ายได้ตลอด จึงเหมาะสมผู้ที่ต้องการเปลี่ยนบรรยากาศ การตกแต่ง ส่วนข้อเสียจะมีขนาดที่ไม่ลงตัวสำหรับการจัดวางบางพื้นที่

ประเภทติดตั้งถาวร (Built-in furniture) คือ เครื่องเรือนประเภทติดตั้งแบบถาวร เป็นเครื่องเรือนที่มีความพอเหมาะหรือความสัมพันธ์ของเนื้อที่ เนื่องจากมีการออกแบบการจัดทำ จึงสามารถกำหนดขนาดและรูปทรงได้ตามที่ต้องการ นอกจากนี้ยังมีโครงสร้างที่แข็งแรง เนื่องจาก เป็นเครื่องเรือนที่มีโครงสร้างที่ต่อเนื่องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และประหยัดการใช้วัสดุ เนื่องจาก บางส่วนของเครื่องเรือนอาจใช้ร่วมกับโครงสร้างของอาคารได้ อีกทั้งยังอำนวยความสะดวกในด้านพื้นที่ อย่างคุ้มค่าเหมาะสม ส่วนข้อเสียไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้เพราะเป็นโครงสร้างที่ตายตัว และบางส่วน จะติดอยู่กับตัวอาคาร และยากต่อการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรูปแบบ

ห้องรับแขกจัดเป็นส่วนสำคัญของบ้านเพราะเป็นสถานที่ให้กับคนที่ต้อนรับผู้มาเยี่ยม และห้องรับแขกยังสามารถบ่งบอกถึงรสนิยมได้เป็นอย่างดี ที่ตั้งของห้องรับแขกควรอยู่ใกล้บริเวณบ้าน มากที่สุด เพื่อให้แขกสามารถเข้าถึงได้ทันที ห้องรับแขกควรตั้งทิศทางลมมีหน้าต่างประปรายเพื่อให้ อากาศถ่ายเทได้สะดวกในเวลาสวยงาม

เครื่องเรือนในห้องรับแขกประกอบด้วย

1. เก้าอี้ยาว ขนาด 0.50 x 1.50 เมตร สูง 0.38-0.40 เมตร เป็นเก้าอี้มีพนักและเท้าแขน นั่งได้ 2-3 คน
2. เก้าอี้เดี่ยว ขนาด 0.50 x 0.50 เมตร สูง 0.38-0.40 เมตร นิยมแบบมีพนักและเท้าแขน เช่นเดียวกับเก้าอี้ยาว แต่นั่งได้คนเดียว
3. โต๊ะกลาง ขนาด 0.60-0.65 x 0.80 เมตร สูง 0.40 เมตร ใช้สำหรับวางแจกัน หนังสือพิมพ์ ฯลฯ
4. โต๊ะเล็ก ขนาด 0.40 x 0.40 เมตร สูง 0.40 เมตร ใช้วางแก้วน้ำ ที่เขียนบุหรี หรือโคมไฟ เฉพาะแห่ง

นอกจากนี้ ยังมีสิ่งเครื่องใช้และของตกแต่งอย่างอื่น เช่น ตู้โชว์ โคมไฟ แจกกันดอกไม้ ต้นไม้ พัดลม ฯลฯ โดยขึ้นกับ ความจำเป็นของแต่ละบ้าน เพราะห้องรับแขก เป็นห้องพักผ่อนที่สมาชิก ต้องมารวมตัวนั่งพูดคุยกัน

การจัดห้องรับแขก โดยทั่วไปมี 2 แบบ

1. การนั่งบนพื้น โดยใช้เสื่อ หรือมีเบาะ และหมอนสามเหลี่ยมเพื่ออิงให้สบายขึ้น และมีโต๊ะเตี้ย ๆ ไว้สำหรับวางน้ำ วางของ
2. แบบนั่งเก้าอี้ โดยจัดเก้าอี้แบบเป็นวงรอบ มีโต๊ะรับแขกอยู่ตรงกลาง และจัดแบบเข้ามุมเหมาะกับห้องที่มีขนาดเล็กเช่น คอนโด ที่มีการจัดวางได้น้อย

ในสมัยยุคก่อน วัสดุที่ใช้ทำเครื่องเรือนมักทำด้วยไม้ เช่น ไม้สัก ไม้ตะเคียน ไม้มะค่า ไม้ประดู่ และไม้ชนิดอื่น ๆ เป็นต้น เป็นลายไม้ที่มีความสวยงามคงทน แต่ในปัจจุบันนี้เครื่องเรือน ที่ทำด้วยหนังมีบทบาทมากขึ้นที่คนส่วนใหญ่นำมาใช้งาน และนอกจากนี้แล้วโทนสีของห้องก็มี

บทบาทสำคัญที่จะเป็นตัวในการตัดสินใจซื้อของแต่งบ้าน การจัดกิจกรรม ๆ ในห้องนั่งเล่น เช่น ดูทีวี ทำงาน เล่นเกม ก็เป็นส่วนสำคัญในการแต่งห้องที่ทำบรรยากาศให้น่าอยู่ทำงานขึ้นไปอีก โดยทั่วไป ผู้คนในสมัยนี้การจัดห้องต่าง ๆ ส่วนมากจะมีของตกแต่งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ สิ่งของแต่ละอย่างก็ขึ้นอยู่กับความชอบ และรสนิยมส่วนตัวของผู้ใช้งาน การตกแต่งห้องให้น่าอยู่อาศัยก็เป็นจุดที่สำคัญที่ผู้บริโภคส่วนมากต้องการ

ห้องนั่งเล่น ที่เป็นทางการจะไม่ใช่ เพื่อกิจกรรมอื่น นอกจาก นั่งเล่น พักผ่อน พุดคุย ดั่งนั้น ที่นั่งเล่น จึงเป็นส่วน ที่สำคัญที่สุด อาจตกแต่งด้วย แบบทันสมัย หรือในรูปแบบเก่า หรือจะผสมผสาน ระหว่าง ทั้งสองรูปแบบ บางครั้ง อาจตกแต่ง ไว้อย่างหรูหรา ส่วนการจัดห้องนั่งเล่นแบบทางการนั้น แต่ยังคงไว้ ซึ่งความสะดวกสบาย ถ้าเนื้อที่ในห้องนั้น อำนวย ควรตั้งโซฟาไว้หนึ่งหรือสองตัว และจัดวางเก้าอี้ ไว้หลาย ๆ ตัว เฟอร์นิเจอร์ทุกตัว จัดเข้ากลุ่มกัน อย่างเป็นทางการถ้าเป็นห้องรับรองที่ใหญ่ มาก ๆ อาจจัดเฟอร์นิเจอร์ ไว้หลาย ๆ กลุ่ม โดยคำนึงว่า เก้าอี้ที่จัดไว้ทุกตัว ใช้ประโยชน์ได้ สำหรับ เก้าอี้ ที่มีน้ำหนักเบา อาจเคลื่อนย้าย จากกลุ่มหนึ่ง ไปอีกกลุ่มหนึ่งได้ ตามความจำเป็น แต่เฟอร์นิเจอร์ ที่เป็นหลัก จะต้องตั้งไว้อย่างถาวร และไม่มีการเคลื่อนย้าย จากตำแหน่งเดิม

ภาพที่ 2-23 การตกแต่งคอนโดขนาดเล็ก
(Kapook, 2563)

จากการสรุปข้อมูลผลิตภัณฑ์ของตกแต่งบ้าน แต่ละห้องจะมีรสนิยมการแต่งห้อง แตกต่าง ตามการใช้งานขึ้นอยู่กับความสะดวกในการใช้ ซึ่งผลิตภัณฑ์ของแต่งบ้านมีทั้งไว้ประดับตกแต่งและ

เพื่อไว้ใช้เป็นประโยชน์ใช้สอยตามครัวเรือน การเลือกของแต่งบ้านนั้นจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของห้องแล้วแต่ขนาดของพื้นที่นั้น ๆ ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการศึกษาออกแบบให้กับผู้บริโภคเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์และพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้กับท้องถิ่นต่อไป

การพัฒนาผลิตภัณฑ์

ในปัจจุบันมนุษย์อยู่บนโลกกระแสความเปลี่ยนแปลงกันรวดเร็ว มีการนิยมทั้งผลิตภัณฑ์เก่าและใหม่ผสมผสานกันอยู่หลากหลาย และผู้วิจัยได้นำหลักออกแบบแนวโน้มผลิตภัณฑ์จักสาน เทรนด์โลกปี 2018 เป็นข้อมูลจาก TCDC ที่ทำการวิจัยออกมาเกี่ยวกับการทำธุรกิจ ของศิลปะและหัตถกรรม (Art & Craft) สินค้าหมวดหมู่งานฝีมือและหัตถกรรมของประเทศไทย สร้างมูลค่าถึง 87,306 ล้านบาท ในปี 2557 เมื่อนำมาผนวกกับทิศทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศไทยในปัจจุบันแล้วนั้น อุตสาหกรรมศิลปะและหัตถกรรมจะเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่มีความโดดเด่น โดยการต้องเน้นการสร้างมูลค่าเพิ่มผ่านการใช้ประโยชน์จากจุดเด่นของแต่ละภูมิภาค ประสานกระบวนการผลิตแบบใหม่เข้ากับทักษะแบบฝีมือดั้งเดิม ซึ่งสินค้าศิลปะและหัตถกรรมนี้สามารถตอบโจทย์กระแสโลกที่หันมาให้ความนิยมกับสินค้าดีไอวายได้อย่างดี

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2532) ได้กล่าวว่า เครื่องจักสานที่ใช้กันอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ทุกวันนี้มีรูปลักษณะและเป็นประโยชน์ใช้สอยแตกต่างกันไปตามความนิยมของผู้คนในแต่ละถิ่นซึ่งสามารถแบ่งประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้ เครื่องจักสานส่วนมากเป็นเครื่องจักสานที่ทำจากไม้ไผ่และหวาย ไว้ใช้ใของนานาชนิด เช่น กระบุง กระจาด กระติบ กระโล่ ตะกร้า เครื่องจักสานที่ใช้เป็นเครื่องตักและตวง มีกระออม กระชู่ เครื่องจักสานที่ใช้เป็นเครื่องใช้ในครัวเรือน มีกระซอน ใช้สำหรับร่อนหรือกรอง กระตั้งใช้สำหรับฟัด เครื่องจักสานที่ใช้ในการขนส่งใส่สินค้ามี กระทา เป็นภาชนะไม้ไผ่สานใช้สะพายหลังมีใช้ในภาคเหนือและภาคอีสาน เช่น หลัว ชะลอม สานจากไม้ไผ่และหวายใช้ใส่สินค้า เครื่องจักสานที่ใช้เป็นเครื่องตักจับสัตว์มีกระจู้ ข้อง สุ่ม กระชัง เป็นเครื่องตักจับสัตว์น้ำ กระชัง ข้อง ใช้เป็นที่ขังสัตว์ เครื่องจักสานที่ใช้เป็นเครื่องเรือน เครื่องปูลาด เครื่องประดับและเครื่องเล่นเช่นฝาทูเรียมที่ทำจากไม้ไผ่สาน ที่เรียกว่า ฝาทัดแตะ

การพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยเฉพาะสำหรับผู้บริโภค ส่วนมากจะไม่ชอบความจำเริญรูปแบบเดิม การพัฒนาสินค้าหัตถกรรมแต่ละชนิด ซึ่งย่อมมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะของพื้นที่ในท้องถิ่น และตามลักษณะเฉพาะตัวสินค้า เช่น มีประโยชน์ด้านการใช้สอย นอกจากจะมีรูปแบบที่แปลกใหม่ สวยงาม แล้วจะต้องมีความแข็งแรงคงทน แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัวสินค้า โดยการนำเทคนิคกระบวนการมาทำให้เกิดแนวทางใหม่ รวมทั้งการมีเครื่องมือสมัยใหม่เข้ามาช่วย เพื่อช่วยให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพดีและต้นทุนการผลิตไม่สูงจนเกินไป (โครงการสาธิตนวัตกรรมไทยสำหรับเยาวชน, 2539) และโดยความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปตามวิถีชีวิตของผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วยวงจร 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. **ขั้นแนะนำผลิตภัณฑ์ (Product introduction)** การนำผลิตภัณฑ์เริ่มเข้าเริ่มต้นของการตลาดนั้น ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายต้องเสนอรายละเอียดของสินค้า โดยอาศัยในการส่งเสริมการตลาดและผู้เริ่มต้นการทำผลิตภัณฑ์ต้องมีการลงทุนในการผลิตที่สูง ค่าใช้จ่ายในการขายขณะที่รายได้อาจยังไม่มีหรือมีน้อยมาก ฉะนั้นการที่จะทำการผลิตและจำหน่ายในช่วงแรกจะประสบภาวะการขาดทุน

2. **ขั้นตลาดอิ่มตัว (Market Maturity)** วงจรขั้นอิ่มตัวเกิดจากผู้ซื้อส่วนใหญ่ได้ซื้อผลิตภัณฑ์มาบริโภคกันทั่วหน้า ประกอบกับมีคู่แข่งขึ้นมาเสนอขายผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกันเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ เป็นส่วนส่งเสริมให้ลูกค้าต่าง ๆ มีโอกาสซื้อผลิตภัณฑ์เร็วขึ้น คู่แข่งขันที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ เกิดจากแรงจูงใจด้านกำไรที่ดี จะทำให้ส่วนแบ่งของตลาดที่ผู้ผลิตแต่ละรายได้รับลดน้อยลง ประกอบกับผู้ซื้อเริ่มให้ความสนใจน้อยลง ยอดขายจะไม่เพิ่มขึ้นมากเหมือนขั้นตลาดเจริญเติบโต และในที่สุดอัตราการเพิ่มจะหยุดนิ่ง หากไม่มีการแก้ไข ความต้องการ ในตลาดสินค้านี้จะตกต่ำลง อาจเพราะลูกค้ามีสินค้านี้แล้ว ลูกค้าเบื่อหน่ายแล้ว หรือต้องการแสวงหาสินค้าใหม่หรืออาจเพราะผู้ผลิตได้ แนวคิดผลิตภัณฑ์ใหม่การที่มีคู่แข่งเข้ามาในตลาดมากทำให้ผู้ผลิตทุกรายต้องพยายามแย่งส่วนแบ่งตลาดให้มากที่สุด จึงต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์ให้แปลกใหม่ด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อสร้างความแตกต่างให้กับตัวผลิตภัณฑ์ (Product differentiation)

3. **ขั้นตอนการเจริญเติบโต (Growth Stage)** ยอดขายจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เพราะผลิตภัณฑ์ติดตลาดแล้ว ส่งผลให้ส่วนแบ่งตลาดและกำไรเพิ่มขึ้น จึงทำให้มีคู่แข่งเริ่มมาเข้าตลาดบ้าง กลยุทธ์ขององค์กร: ช่วงเจริญเติบโตนี้กิจกรรมการตลาดจะมีบทบาทอย่างมาก ราคาจะลดลง และมีผลถึงภาพพจน์ของผลิตภัณฑ์ด้วย และอุปสงค์ของลูกค้าก็จะเพิ่มขึ้นในภาพรวมของทั้งตลาด จึงต้องผลิตในปริมาณที่พอเพียงกับความต้องการของลูกค้า มิฉะนั้นจะเสียส่วนแบ่งตลาดไปกลยุทธ์การบริหารการผลิต: ควรพยากรณ์การผลิตอย่างแม่นยำ เชื่อถือได้ เพื่อดูแลแนวโน้มของผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์และกระบวนการผลิตต้องเที่ยงตรงเชื่อถือได้

สำหรับบางผลิตภัณฑ์ที่เริ่มมีคู่แข่ง ต้องมีการปรับปรุงไม่ให้อด้อยกว่าของคู่แข่ง เช่น มีสี สัน รูปทรง ขนาดให้ลูกค้าเลือกได้มากกว่า เพิ่มกำลังการผลิตให้เพียงพอปริมาณผลิตภัณฑ์ที่ลูกค้าต้องการ กระจายการผลิตให้ทั่วถึง และเจ้าถึงลูกค้าเป้าหมายให้กว้างที่สุด

ช่วงลดลง (Decline Stage) เป็นช่วงที่ยอดขายอยู่ในสภาพที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง บางผลิตภัณฑ์เริ่มมีผลิตภัณฑ์ที่ทดแทนกันได้มาแทนที่ บางธุรกิจเลิกและออกจากตลาดไปเพราะขาดทุนกลยุทธ์ขององค์กร เน้นการควบคุมต้นทุน เพราะการแข่งขันด้านราคาจะมากในขณะที่ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น จึงต้องพยายามรักษาระดับกำไรให้ดี กลยุทธ์การบริหารการผลิต: ควรปรับผลิตภัณฑ์ให้เกิดความแตกต่างเพียงเล็กน้อย หลีกเลี่ยงการลงทุนจำนวนมาก พยายามลดต้นทุนการผลิตลงให้ต่ำที่สุดเพราะการแข่งขันด้านราคาจะสูงมากอันเป็น ผลมาจากกำลัง การผลิตรวมของอุตสาหกรรมมีมากเกินไป กำจัดผลิตภัณฑ์

บางตัวที่ไม่ทำกำไร เปลี่ยนกำลังการผลิตไปใช้ผลิตผลิตภัณฑ์อื่นที่ยังไม่เข้าช่วงลดลง หรือใช้ผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่

งานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคกับการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค ผู้บริโภคแต่ละคนมีความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ ซึ่งมีผลมาจากความแตกต่างกันของลักษณะทางกายภาพและสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคล ทำให้การตัดสินใจซื้อของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกัน โดยปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค ประกอบด้วย 4 ปัจจัย ดังนี้ (ราช ศิริวัฒน์, 2560)

ปัจจัยวัฒนธรรม <ol style="list-style-type: none"> 1. วัฒนธรรม 2. วัฒนธรรมย่อย 3. ชั้นทางสังคม 	ปัจจัยทางสังคม <ol style="list-style-type: none"> 1. กลุ่มอ้างอิง 2. กลุ่มครอบครัว 3. บทบาทและฐานะ
ปัจจัยส่วนบุคคล <ol style="list-style-type: none"> 1. อายุ 2. อาชีพ 3. รายได้ 4. การศึกษา 5. รูปแบบการศึกษา 	ปัจจัยด้านจิตวิทยา <ol style="list-style-type: none"> 1. การจูงใจ 2. การรับรู้ 3. การเรียนรู้ 4. ความเชื่อ 5. ทัศนคติ
ปัจจัยทางการตลาด <ol style="list-style-type: none"> 1. ผลิตภัณฑ์ 2. ราคา 3. ช่องทางการจำหน่าย 4. การส่งเสริมการตลาด 	

ภาพที่ 2-24 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค
(ราช ศิริวัฒน์, 2560)

ปัจจัยด้านวัฒนธรรม (Cultural Factor) วัฒนธรรมเป็นวิธีการดำเนินชีวิตที่สังคมเชื่อถือเป็นสิ่งดีงามและยอมรับมาปฏิบัติ เพื่อให้สังคมดำเนินและมีการพัฒนาไปได้ด้วยดี บุคคลในสังคมเดียวกันจึงต้องยึดถือและปฏิบัติตามวัฒนธรรมเพื่อการอยู่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัฒนธรรมเป็นเครื่องผูกพันบุคคลในกลุ่มไว้ด้วยกัน วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่กำหนดความต้องการพื้นฐานและพฤติกรรมของบุคคลโดยบุคคลจะเรียนรู้เรื่องค่านิยม ทศนคติ ความชอบ การรับรู้ และมีพฤติกรรมอย่างไรนั้น จะต้องผ่านกระบวนการทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว และสถาบันต่าง ๆ ในสังคม คนที่อยู่ในวัฒนธรรมต่างกันย่อมมีพฤติกรรมที่ซื้อที่แตกต่างกัน การกำหนดกลยุทธ์จึงต้องแตกต่างกันไปสำหรับตลาดที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน โดยวัฒนธรรมสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้ วัฒนธรรมพื้นฐาน (Culture) หมายถึง สิ่งที่เป็นรูปแบบหรือวิถีทางในการดำเนินชีวิตที่สามารถเรียนรู้และถ่ายทอดสืบทอดกันมาโดยผ่านขบวนการอบรมและขัดเกลาทางสังคม วัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งพื้นฐานในการกำหนดความต้องการซื้อและพฤติกรรมของบุคคล วัฒนธรรมย่อย (Subculture) หมายถึง วัฒนธรรมกลุ่มย่อย ๆ ในแต่ละวัฒนธรรม ซึ่งมีรากฐานมาจากเชื้อชาติ ศาสนา สีผิว และภูมิภาคที่แตกต่างกัน บุคคลที่อยู่ในวัฒนธรรมกลุ่มย่อยจะมีข้อปฏิบัติทางวัฒนธรรมและสังคมที่แตกต่างไปจากกลุ่มอื่น ทำให้มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ ความต้องการ แบบแผนการบริโภค พฤติกรรมที่ซื้อที่แตกต่างกันและในกลุ่มเดียวกันจะมีพฤติกรรมที่คล้ายคลึงกัน วัฒนธรรมกลุ่มย่อย เช่น กลุ่มเชื้อชาติ กลุ่มศาสนา กลุ่มสีผิว กลุ่มอาชีพ กลุ่มย่อยด้านอายุ กลุ่มย่อยด้านเพศ ชั้นทางสังคม (Social class) เป็นการจัดลำดับบุคคลในสังคมจากระดับสูงไประดับต่ำ โดยใช้ลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ อาชีพ ฐานะ รายได้ ตระกูลหรือชาติกำเนิด ตำแหน่งหน้าที่ของบุคคลเพื่อจะเป็นแนวทางในการแบ่งส่วนตลาด การกำหนดตลาดเป้าหมาย ตำแหน่งของผลิตภัณฑ์และการจัดส่วนประสมทางการตลาด ชั้นทางสังคมแบ่งเป็น 3 ระดับ 6 กลุ่มย่อย โดยชั้นทางสังคมของบุคคลสามารถเลื่อนขึ้นได้ทั้งขึ้นและลง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางรายได้ อาชีพ ตำแหน่งหน้าที่การงาน เช่น เมื่อบุคคลมีรายได้เพิ่มขึ้น ย่อมแสวงหาการบริโภคที่ดีขึ้น ประกอบด้วยปัจจัยส่วนบุคคล (Personal Factor) การตัดสินใจซื้อของผู้ซื้อได้รับอิทธิพลจากลักษณะส่วนบุคคลของคนในด้านต่าง ๆ ดังนี้ อายุ (Age) อายุที่แตกต่างกันจะมีความต้องการผลิตภัณฑ์ต่างกัน เช่น กลุ่มวัยรุ่นชอบทดลองสิ่งแปลกใหม่และชอบสินค้าประเภทแฟชั่น และรายการพักผ่อนหย่อนใจ วงจรชีวิตครอบครัว (Family life Cycle Stage) เป็นขั้นตอนการดำรงชีวิตของบุคคลในลักษณะของการมีครอบครัว การดำรงชีวิตในแต่ละขั้นตอนเป็นสิ่งที่มอิทธิพลต่อความต้องการทัศนคติและค่านิยมของบุคคลทำให้เกิดความต้องการในผลิตภัณฑ์ อาชีพ (Occupation) อาชีพของแต่ละบุคคลจะนำไปสู่ความจำเป็นและความต้องการสินค้าและบริการที่แตกต่างกัน รายได้ (Income) หรือโอกาสทางเศรษฐกิจ (Economic Circumstance) โอกาสทางเศรษฐกิจของบุคคลจะกระทบต่อสินค้าและบริการที่เขาตัดสินใจซื้อ โอกาสเหล่านี้ประกอบด้วย รายได้ การออมสินทรัพย์ อำนาจการซื้อและทัศนคติเกี่ยวกับการจ่ายเงิน สิ่งเหล่านี้มอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าทั้งสิ้น การศึกษา (Education)

ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงมีแนวโน้มจะบริโภคผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพดีมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำ ค่านิยมหรือคุณค่า (Value) และรูปแบบการดำรงชีวิต (Lifestyle) ค่านิยมหรือคุณค่า (Value) หมายถึง ความนิยมในสิ่งของหรือบุคคล หรือความคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหมายถึงอัตราผลประโยชน์ที่รับรู้ ต่อตราสินค้า รูปแบบการดำรงชีวิต (Lifestyle) หมายถึง รูปแบบของการดำเนินชีวิตในโลกมนุษย์ โดยแสดงออกในรูป กิจกรรม (Activities) ความสนใจ (Interest) ความคิดเห็น (Opinions) (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2541)

ทฤษฎีการออกแบบและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การวิวัฒนาการของโลกเกิดจากการสร้างขึ้นเอง และการปรับเปลี่ยนของธรรมชาติ ซึ่งปรับเปลี่ยนที่เกิดขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ไขปัญหาเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ปัญหาที่เกิดขึ้นต้องมีการแก้ไขคือการพัฒนาสิ่งที่มีอยู่ให้มันดีขึ้น หรือแตกต่างจากสิ่งเดิม สิ่งเหล่านี้จึงเกิดการเริ่มต้นเป็นนักออกแบบ ผลงานออกแบบที่เกิดขึ้นมีขอบเขตที่กว้างขวาง ผู้ที่ทำการออกแบบต้องมีความรู้รอบตัว ความสามารถในการคิดค้นเพื่อให้เกิดความแปลกใหม่ รวมถึงเลือกองค์ประกอบทางด้าน รูปทรง ลวดลาย วัสดุ สี และพื้นผิว (นวลน้อย บุญวงศ์, 2542)

ทฤษฎีสี การเลือกสีเป็นส่วนประกอบที่สำคัญการออกแบบลวดลาย มีอิทธิพลต่อความรู้สึก อารมณ์ของมนุษย์ นักจิตวิทยาทดลองเรื่องสีของมนุษย์ พบว่า สีมีการกระตุ้นการตอบสนอง เกี่ยวกับสีที่ให้ความรู้แตกต่างกัน เช่น สีแดงให้ความรู้สึกดึงดูด มีพลัง สีขาวให้ความรู้สึก สบายตา บริสุทธิ์ เป็นต้น (ธวัชชัย ศรีสุเทพ, 2544; สมศิริ อรุณทัย, 2549) ได้ค้นคว้าข้อมูลและจัดแยกโทนสีเพื่อสื่อถึงอารมณ์ และบุคลิกกับผลงานที่จะนำไปใช้

ตารางที่ 2-3 การแสดงชุดโทนสี

(ธวัชชัย ศรีสุเทพ, 2544)

รูปภาพแสดงชุดโทนสี	ลักษณะของชุด	รายละเอียดสี
	ชุดสีเป็นกลางในโทนเทาและน้ำตาล ซึ่ง เป็นสีที่สื่อความเป็นอยู่ธรรมชาติ ไม่สูญเสีย หายไปโดยง่าย ได้แก่ หิน ดิน ทราย ภูเขา ถ่านหิน	ความรู้สึก : เรียบง่าย แข็งแรง คงทน ยอดเยี่ยม สื่อถึง : ธรรมชาติ ความธรรมดา ความยั่งยืน ถาวรโบราณ
	ชุดสีของผู้นำแฟชั่น ประกอบด้วย สีกล้า สมัยในโทนอมเทาที่แฝงไว้ซึ่งความ อ่อนหวานและปราดเปรี้ยวอยู่ในตัว	ความรู้สึก : สุขุม ลุ่มลึก นุ่มนวล อ่อนหวาน ย้ายวน สื่อถึง : ความมั่นใจ ผู้นำแฟชั่น เป็นตัวของตัวเอง

ตารางที่ 2-3 (ต่อ)

รูปภาพแสดงชุดโทนสี	ลักษณะของชุด	รายละเอียดสี
	ชุดสีแห่งความโมเดิร์นประกอบด้วย สีน้ำเงิน – เขียว ในโทนสีอมเทา ให้ความรู้สึก ทันสมัย เรียบหรู แต่ดูดี	ความรู้สึกรู้สึก : ทันสมัย เรียบหรู สุขุม สื่อถึง : ความเรียบง่าย สมัยใหม่ มีสไตล์
	ชุดโทนสีมีระดับ ประกอบด้วย สีแดง สี น้ำตาล และสีน้ำเงิน ในโทนค่อนข้างเข้ม กับสีเทาที่แสดงถึงรสนิยมแบบมีระดับ	ความรู้สึกรู้สึก : มีรสนิยม มีสไตล์ จริงจัง เลิศหรู สื่อ : ความมีระดับ ความเป็น แนวหน้า อำนาจ คุณภาพสูง
	ART NOUVEAU คือ สไตล์การออกแบบ ศิลปะที่ได้รับความนิยมอย่างมากในช่วง ศตวรรษที่ 18 ถึงต้นศตวรรษที่ 19 เป็น ชุดสีที่สังเกตจากสิ่งมีชีวิตและความรู้สึก	ความรู้สึกรู้สึก : เป็นโทสนสีที่ให้ ความอบอุ่น ปลอดภัย สื่อถึง : ธรรมชาติ ชนบท อติดี ศิลปะที่ดลกรรม

ในการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษางานวิจัย เรื่องการศึกษาและพัฒนา
การจักสานท้องถิ่น เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย สามารถสรุปงานวิจัยได้ดังนี้

ปิยวรรณ แสงฤทธิ์ (2555) การวิจัยเรื่องการศึกษาพัฒนารูปแบบกระเป๋าจักสาน ภายใน
ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ตำบลช้างใหญ่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ รูปแบบ เทคนิค และวัสดุ
ที่ใช้ในการผลิต เพื่อนำผลที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบโดยสอดคล้องกับความต้องการของ
ผู้บริโภคและสามารถนำแนวทางไปสร้างสรรค์ให้กับชุมชน จากผลการวิจัยพบว่า กระเป๋าจักสาน
ภายในศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ตำบลช้างใหญ่นั้น มีรูปทรงสี่เหลี่ยม และใช้สีธรรมชาติของผักตบชวา
เป็นส่วนใหญ่ และส่วนในด้านลวดลายส่วนใหญ่ขึ้นจากวัสดุเดิม และมีการสร้างสรรค์จากวัสดุอื่น เช่น
ผ้า ริบบิ้น ลูกปัด เป็นต้น ซึ่งมีการกระบวนการผลิตที่คล้ายคลึงกัน จากนั้นผู้วิจัยนำผลที่ได้นำมาศึกษา
และวิเคราะห์นำมาทดลองเพื่อพัฒนารูปแบบตามหลักการพัฒนารูปแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ และนำผล
ที่ได้มาประเมินความพึงพอใจกับกลุ่มผู้บริโภค

สุระเชษฐ ไชยอุปละ (2546) การวิจัยเรื่อง การศึกษาและพัฒนารูปแบบ ผลิตภัณฑ์
เครื่องจักสานผักตบชวาสำหรับศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ผลการวิจัย ดังนี้ ของช่าง ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย
และผู้ที่มีสนใจมีความต้องการประยุกต์ใช้เส้นผักตบชวากับวัสดุอื่น ที่มีอยู่ในแผนกงานหัตถกรรม
ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร และผู้ที่มีสนใจผลิตภัณฑ์ แผนกเครื่องจักสานผักตบชวามีความต้องการ
ในการประยุกต์เส้นผักตบชวาเป็น ผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องใช้ได้แก่ กระเป๋า ทั้งนี้เนื่องจากเป็นรูปแบบ
ผลิตภัณฑ์ที่มีการผลิตมากที่สุด และเป็นที่ต้องการของศูนย์จำหน่ายสินค้าศูนย์ศิลปาชีพบางไทร

โดยวัสดุที่นำมาประยุกต์ใช้กับผักตบชวาคือ ผนัง เนื่องจากเป็นวัตถุดิบที่มีอยู่ภายในแผนกงานหัตถกรรม ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร และสามารถนำมาประยุกต์เข้ากับผักตบชวาได้มี เนื่องจากคุณสมบัติทางกายภาพของวัตถุดิบที่นำมา ประยุกต์ผสมกับผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานผักตบชวา ต้องไม่มีความชื้น เนื่องจากจะทำให้เกิดเชื้อราได้ง่าย

สุภาพร ชาววัง (2552) การวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการพัฒนา เครื่องจักสานเชิงพานิชย์ จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาพื้นบ้านในการผลิต เครื่องจักสาน โดยใช้รูปแบบวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการพัฒนาจักสาน มาตั้งแต่บรรพบุรุษ ถ่ายทอดวัฒนธรรมจักสานเป็นอาชีพดั้งเดิมของชาวบ้าน กลุ่มเครื่องจักสานผักตบชวา และหวายในอดีต ในอดีตชาวบ้านจะหาวัตถุดิบท้องถิ่นมาทำ แต่ปัจจุบันนี้รับซื้อจากแหล่งอื่น ทั้งนี้ ได้ศึกษาการแลกเปลี่ยนจากกลุ่มอื่น ๆ ในการเข้าร่วมกิจกรรมและได้ความรู้เพิ่มเติมในการนำมา ประยุกต์ใช้ในการพัฒนาด้านวัตถุในท้องถิ่น มีการนำเทคนิคเข้ามาในด้านต่าง ๆ เข้ามาใช้ใน กระบวนการผลิต เช่น การคัดเลือกต้นผักตบชวา และการย้อมสีหวาย การแปรรูปผลิตภัณฑ์ชนิดต่าง ๆ มีการพัฒนาเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์จักสานที่ทำด้วยวัตถุดิบธรรมชาติในพื้นที่ โดยพัฒนาให้มีความเหมาะสม ในการใช้งานได้จริง ดังนั้นการพัฒนาให้เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค จึงมีการส่งเสริมด้านการตลาด สามารถใช้เป็นช่องทางในการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน และสิ่งที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้กลุ่มประสบความสำเร็จ ในการดำเนินงาน คือ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายตามความต้องการของตลาด การหา ช่องทางจำหน่าย รวมทั้งการได้รับความร่วมมือส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานราชการเพื่อเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์

จากเอกสารงานวิจัยข้างต้นที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่าการศึกษาพัฒนาลวดลายจักสานท้องถิ่น จากการทำตะกร้าก้านมะพร้าวของชุมชนแหลมประดู่ จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นงานฝีมือที่ ประณีต ละเอียดอย่างลงตัวและมีลวดลายการผูก และการสานที่น่าสนใจ ในการศึกษาพบว่าลวดลายจักสานที่ใช้ใน การผลิตลวดลาย มีคุณสมบัติที่แข็งแรง ประกอบไปด้วยวัสดุ ไม้ไผ่ ก้านมะพร้าว และหวาย ซึ่งแต่ละวัสดุ มีความสัมพันธ์ในการเชื่อมต่อเพื่อให้เกิดลวดลายที่เหมาะสมและสวยงามอย่างลงตัว ผลงานวิจัยครั้งนี้ นำไปพัฒนาซึ่งเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ชิ้นงานร่วมกับผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นและพัฒนาลวดลาย จักสานให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค รูปแบบผลงานโดยจะออกแบบลวดลายการผสมผสาน ร่วมกับวัสดุในท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจและมี ประโยชน์ของผู้ที่ใช้งานมากขึ้นและเพิ่มแนวทางในการสร้างรายได้สู่ท้องถิ่นในจังหวัดฉะเชิงเทราได้ อีกด้วย

ตัวอย่างผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศุภชัย แก้วทงงค์ เป็นนักออกแบบที่นำภูมิปัญญาใน ชุมชนพื้นถิ่นมาใช้ในการออกแบบโดยใช้เทคนิคกระบวนการทำกรงนกจากชุมชนพื้นถิ่นของภาคใต้ นำมาต่อยอดเพิ่มลวดลายโบราณพื้นถิ่นโดยใช้ลายที่ลอกแบบมาจากชুমประดู่วัดพระบรมธาตุไชยา

เป็นลายศรีวิชัยเก่าดั้งเดิม ผลงานที่มีชื่อเสียง ในปี 2017 เป็นผลงานที่ใช้เทคนิคกรงนกนำมาสร้างสรรค์พัฒนาให้มีความเป็นสากลร่วมสมัยที่แฝงด้วยรายละเอียด โครงสร้าง การแกะไม้ ฉลุลาย มาสร้างคอมพิวเตอร์โดยเลียนแบบรูปทรงธรรมชาติของ “จาก” จนได้รับรางวัลถูกต่อยอดออกเป็นคอมพิวเตอร์ชนิดต่าง ๆ เพื่อเพิ่มทางเลือกให้กับผู้บริโภคและง่ายต่อการพัฒนาเป็นงานหัตถอุตสาหกรรม ทำซ้ำได้ไม่ยุ่งยาก ต้นทุนไม่สูงเกินไป

ภาพที่ 2-25 ภาพคอมพิวเตอร์ใช้เทคนิคจากการทำกรงนก
(วิชุดา เครือหิรัญ, 2560)

สุพัตรา เกริกสกุล และवलค์กร เทียนเพิ่มพูล (Creative Thailand, 2560) ซึ่งเป็นนักออกแบบที่ทำงานหัตถกรรมจักสานได้สร้างชิ้นงานออกแบบใหม่ ภายใต้แบรนด์ Patapien (ปาตาเพียร) ในปี 2017 เป็นฝีมือที่มีความละเอียดอ่อน ได้นำเทคนิคการสานเข้ามาผสมผสานจนเป็นลวดลายใหม่ และดูร่วมสมัยเข้ากับปัจจุบัน โดยการนำงานฝีมือช่างร่วมสมัยมาพัฒนาให้เป็นสิ่งของเครื่องใช้ได้รับแรงบันดาลใจจากธรรมชาติและมองหาสิ่งมีชีวิตรอบ ๆ ตัว ที่มาทำให้เกิดในรูปแบบใหม่ โดยทำรูปทรงเรขาคณิต ออกแบบตัดทอนตามแนวความคิด “น้อยคือมาก” โดยไม่ได้กำหนดวัสดุที่จะใช้แบบตายตัว นอกจากไม้ไผ่ก็ยังมีวัสดุอื่นที่ใช้ในงาน เช่น เส้นโลหะ หวายเทียม เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ที่ออกมามีความเรียบง่ายจนเป็นลวดลายใหม่และดูร่วมสมัยเข้ากับปัจจุบัน

ภาพที่ 2-26 แจกันจากนํ้าออกแบบสุฟัตรา เกริกสกุล และ วงศ์กร เทียนเพิ่มพูล
(วาสุคนธ์ เอกประดิษฐ์, 2560)

ทรงเผ่า บำเพ็ญ ผลงาน ส่องสว่าง Light Up เป็นงานภูมิปัญญาของชุมชนที่ทำด้วยผ้ามัดหมี่ มาประยุกต์ใช้ ผสมผสานด้วยเทคนิคของการทอและการปัก เกิดเป็นมิติใหม่ของผ้าทอท้องถิ่นที่นำไปสู่ การสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ โดยสะท้อนเห็นถึงคุณค่าของศิลปะท้องถิ่น เป็นงานรูปแบบร่วมสมัยไว้สำหรับ ตกแต่งบ้านเรือน

ภาพที่ 2-27 โคมไฟจากผ้ามัดหมี่
(บ้านและสวน, 2560)

ผู้วิจัยสรุปได้ว่าในปัจจุบันนี้รูปแบบร่วมสมัย มักจะเน้นที่การให้ความรู้สึกเรียบง่าย สบาย และอบอุ่น และมีการประยุกต์ประโยชน์ใช้สอยด้านต่าง ๆ ให้เข้ากับความต้องการของผู้ใช้สอยเป็นหลัก อาจจะมีการปรับแต่ง ให้มีประโยชน์ใช้สอยที่แตกต่างไป จากวัตถุประสงค์เดิมเพื่อให้เหมาะสมกับ การใช้สอย การใช้ไม้ไผ่ในส่วนองงานออกแบบการสานให้มีความร่วมสมัย ไม่ได้จำกัดวัสดุไว้ในกรอบ

เท่านั้น นอกจากวัสดุไม้ไผ่แล้วก็มีวัสดุอื่น ๆ ที่นำมาพัฒนาต่อยอดด้วยกันได้ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการเลือกใช้วัสดุดิบที่นำมาใช้ในงานของการออกแบบนั้น ควรเลือกวัสดุดิบที่หาได้ในท้องถิ่นเพื่อเป็นการต่อยอดและพัฒนาท้องถิ่นให้คงความเป็นเอกลักษณ์ โดยต้องสอดคล้องกับแนวความคิด และต้องคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายทางการตลาดด้วย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินวิจัย

วัตถุประสงค์ อุปกรณ์ และเครื่องมือ

การดำเนินวิจัยนี้เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย คือ วิทยากรเพื่อนำมาเป็นแนวทางการออกแบบการพัฒนาตลาดขายจักสานท้องถิ่น เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องใช้และของแต่งบ้านร่วมสมัย จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้นำเอาข้อมูลที่ได้มาใช้ในการออกแบบและพัฒนาตลาดขายจักสานท้องถิ่นเพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องใช้และของแต่งบ้านร่วมสมัยเพื่อให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และนำไปสู่กระบวนการผลิตโดยมีวิธีการดำเนินงานวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

การวางแผนงาน

ศึกษาตลาดขายจักสานในพื้นที่ของชุมชนแหลมประดู่ และด้านวัฒนธรรมความเป็นมา และวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นก่อนทำการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยเริ่มจากการสำรวจ ศึกษาชุมชน และคัดเลือกชุมชนทำให้กลุ่มประชากร คือ กลุ่มจักสานท้องถิ่นของชุมชนแหลมประดู่ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา เพราะเป็นรากฐานความรู้ของชาวบ้านที่สืบทอดต่อ ๆ กันมา ด้วยประสบการณ์ด้านเป็นภูมิปัญญา และเป็นหนึ่งในชุมชนที่นำวัตถุดิบท้องถิ่นมาทำเครื่องจักสาน

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร สัมภาษณ์และการถ่ายภาพ และการจดบันทึก ผลิตภัณฑ์จักสานตะกร้าก้านมะพร้าว ชุมชนแหลมประดู่ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยใช้แนวคำถามปลายเปิดที่ครอบคลุมและอยู่บนพื้นฐานประเด็นของการวิจัย จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามจุดมุ่งหมาย เพื่อนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์แต่งบ้านร่วมสมัย สำหรับกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มที่สนใจ และนำไปทำแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงจากข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาโดยเสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหาและข้อเสนอแนะ

1. รองศาสตราจารย์ อุดมศักดิ์ สาริบุตร อาจารย์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณู วานุชกร อาจารย์คณะศิลปกรรมศาสตร์ สาขาการออกแบบทัศนศิลป์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. ดร.อาณันท์ ศิริพิชญ์ตระกูล อาจารย์คณะสถาปัตยกรรมและการออกแบบ สาขาวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

เป้าหมายในการสำรวจครั้งนี้ คือ กลุ่มวัยทำงาน โดยกลุ่มเป้าหมายจะมีลักษณะชื่นชอบการตกแต่งบ้านโดยใช้วัสดุจากธรรมชาติ หรือชื่นชอบการจักสานที่เรียบง่าย ร่วมสมัยและมีสไตล์เป็นของตัวเอง อยู่ในกลุ่มคนรักและชื่นชอบภูมิปัญญาท้องถิ่น ธรรมชาติ และการตกแต่งบ้าน

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถามจำนวน 100 ชุดเพื่อรวบรวมข้อมูลข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากกลุ่มวัยทำงานโดยข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน

ส่วนที่ 2 ต้นแบบผลิตภัณฑ์กระดาษต้นไม้ 2 รูปแบบแบบตั้ง แบบ แขนงขนาด 4.5 นิ้วถึง 5 นิ้ว

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบและพัฒนาขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลจากการดำเนินงานวิจัย (แบบสอบถาม 100 ชุด) วิเคราะห์ที่ได้ดังนี้

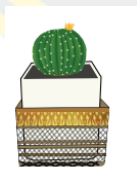

ตารางที่ 3-1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ปัจจัยส่วนบุคคล	ผลสรุป	วิเคราะห์
1. เพศ	1. หญิง ร้อยละ 60 2. ชาย ร้อยละ 40	การออกแบบผลิตภัณฑ์จะเลือกใช้วัสดุ รูปทรง รูปร่าง โทนสี ที่ใช้ได้ทั้งเพศชายและเพศหญิง
2. อายุ	1. 27-35 ปี ร้อยละ 50 2. 20-26 ปี ร้อยละ 32 3. 36-45 ปี ร้อยละ 13 4. 51-60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 3 5. 46-50 ปี ร้อยละ 2	ช่วงอายุ 27-35 ปี ในช่วงวัยนี้ส่วนใหญ่มีงานทำ และมีรายได้เป็นของตนเอง จึงทำให้การเลือกซื้อของเป็นไปตามอารมณ์ที่ตนเองพึงพอใจ
3. ระดับการศึกษาสูงสุด	1.ปริญญาตรี ร้อยละ 68 2.ต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 17 3.สูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 8 4.อื่น ๆ ร้อยละ 7	ระดับการศึกษาปริญญาตรี สอดคล้องกับช่วงอายุของกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่
4. สถานะภาพการทำงาน	1.ทำงาน ร้อยละ 95 2.ไม่ทำงาน ร้อยละ 5	กลุ่มคนส่วนใหญ่มีงานทำ ทำให้มีรายได้ที่สามารถเลือกซื้อของได้ตามที่ตนเองต้องการ

ตารางที่ 3-1 (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล	ผลสรุป	วิเคราะห์
5. อาชีพ	1. พนักงานบริษัทเอกชน/ลูกจ้าง ร้อยละ 35 2. เจ้าของกิจการ/ธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 23 3. นักเรียน นิสิต นักศึกษา ร้อยละ 13 4. อื่น ๆ ร้อยละ 7	กลุ่มคนส่วนใหญ่เป็นพนักงาน เอกชน หรือลูกจ้าง มีรายได้ประจำ ในแต่ละเดือน
6. รายได้ต่อเดือน	1. 10,000–20,000 ต่อเดือน ร้อยละ 37 2. 20,000–30,000 ต่อเดือน ร้อยละ 30 3. 30,000 ขึ้นไป ร้อยละ 25 4. ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 ต่อเดือน ร้อยละ 8	รายได้บุคคลเฉลี่ยต่อเดือน 10,000–20,000 มีกำลังในการ เลือกซื้อของใช้ต่าง ๆ ได้ตามความ พึงพอใจในระดับปานกลาง

ตารางที่ 3-2 ต้นแบบผลิตภัณฑ์กระถางต้นไม้แบบตั้ง ขนาด 4.5 นิ้วถึง 5 นิ้ว

ประเภท ผลิตภัณฑ์	ผลสรุป				วิเคราะห์
กระถาง รูปแบบตั้ง ทรงกลม	ร้อยละ 40 	ร้อยละ 15 	ร้อยละ 29 	ร้อยละ 16 	กลุ่มคนส่วนมากชื่นชอบ ชอบงานแบบที่ 1 เพราะลวดลายสวยงาม กลมกลืน
กระถาง รูปแบบตั้ง ทรงสี่เหลี่ยม	ร้อยละ 41 	ร้อยละ 29 	ร้อยละ 16 	ร้อยละ 14 	กลุ่มคนส่วนมากชื่นชอบ ชอบงานแบบที่ 1 เพราะสวยงามสามารถ ใส่กับกระถางทรงเตี้ยได้
กระถาง รูปแบบตั้ง ทรงหกเหลี่ยม	ร้อยละ 28 	ร้อยละ 33 	ร้อยละ 20 	ร้อยละ 19 	กลุ่มคนส่วนมากชื่นชอบ ชอบงานแบบที่ 2 เพราะ รูปทรงมีความ น่าสนใจ

ตารางที่ 3-3 ต้นแบบผลิตภัณฑ์กระถางต้นไม้แบบแขวน ขนาด 4.5 นิ้วถึง 5 นิ้ว

ประเภทผลิตภัณฑ์	ผลสรุป				วิเคราะห์
กระถาง รูปแบบแขวน ทรงกลม	ร้อยละ 12 	ร้อยละ 37 	ร้อยละ 29 	ร้อยละ 22 	กลุ่มคนส่วนมากชื่นชอบ งานแบบที่ 2 เพราะโดดเด่นกว่า รูปแบบอื่น ๆ
กระถาง รูปแบบแขวน ทรงสี่เหลี่ยม	ร้อยละ 38 	ร้อยละ 4 	ร้อยละ 10 	ร้อยละ 48 	กลุ่มคนส่วนมากชื่นชอบ งานแบบที่ 4 เพราะจุดเด่นทั้งจักสาน และผ้าทอ
กระถาง รูปแบบแขวน ทรงหกเหลี่ยม	ร้อยละ 14 	ร้อยละ 6 	ร้อยละ 15 	ร้อยละ 65 	กลุ่มคนส่วนมากชื่นชอบ งานแบบที่ 1 เพราะลวดลายเข้ากันดี มี ความลงตัว

ตารางที่ 3-4 ความคิดเห็นของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบและพัฒนาขึ้น

ข้อเสนอแนะ	ผลสรุป	วิเคราะห์
1. รูปลักษณ์มีสีสันลวดลาย การแต่งที่สวยงาม	1. มาก ร้อยละ 49 2. ปานกลาง ร้อยละ 27 3. มากที่สุด ร้อยละ 12 4. น้อย ร้อยละ 10 5. น้อยที่สุด ร้อยละ 2	กลุ่มคนส่วนมากให้ความสนใจกับ การพัฒนาลวดลายจักสานท้องถิ่น มาออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องใช้แต่ง บ้านร่วมสมัย จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. ผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบมี ความแปลกใหม่จาก ผลิตภัณฑ์ทั่วไปตาม ท้องตลาด	1. มาก ร้อยละ 48 2. มากที่สุด ร้อยละ 29 3. ปานกลาง ร้อยละ 10 4. น้อย ร้อยละ 8 5. น้อยที่สุด ร้อยละ 5	กลุ่มคนส่วนมากเห็นว่าการพัฒนา ผลิตภัณฑ์มีความแปลกใหม่ใน ท้องตลาด แต่ยังคงเอกลักษณ์ ดั้งเดิมไว้ได้

ตารางที่ 3-4 (ต่อ)

ข้อเสนอแนะ	ผลสรุป	วิเคราะห์
3. ยังคงแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของงานหัตถกรรม	1. มาก ร้อยละ 48 2. ปานกลาง ร้อยละ 37 3. มากที่สุด ร้อยละ 7 4. น้อย ร้อยละ 7 5. น้อยที่สุด ร้อยละ 1	แนวทางการออกแบบยังคงแสดงถึงเอกลักษณ์ของการจักสาน และลวดลายผ้าทอบ้านอ่างเตยได้ดี
4. ผลิตภัณฑ์มีขนาดที่สมมาตร สมสัดส่วน เหมาะกับการใช้งานได้จริง	1. มาก ร้อยละ 49 2. มากที่สุด ร้อยละ 40 3. น้อย ร้อยละ 5 4. ปานกลาง ร้อยละ 4 5. น้อยที่สุด ร้อยละ 2	กลุ่มคนส่วนมากเห็นว่าขนาดมีความเหมาะสมกับการปลูกต้นกระบองเพชรที่เป็นที่นิยมในปัจจุบัน
5. ผลิตภัณฑ์มีความสวยงามสามารถนำมาตกแต่งบ้านได้อย่างเหมาะสม	1. มากที่สุด ร้อยละ 35 2. มาก ร้อยละ 30 3. ปานกลาง ร้อยละ 20 4. น้อย ร้อยละ 10 5. น้อยที่สุด ร้อยละ 5	กลุ่มคนส่วนมากเห็นว่าผลิตภัณฑ์สามารถนำไปตกแต่งบ้านได้อย่างเหมาะสมมีความร่วมสมัยในปัจจุบัน
6. ผลิตภัณฑ์มีการผลิตแบบผสมผสานร่วมกับผ้าไหมในจังหวัด ฉะเชิงเทรา มีความเหมาะสมเข้ากันได้ดีอย่างกลมกลืน	1. มาก ร้อยละ 49 2. มากที่สุด ร้อยละ 40 3. ปานกลาง ร้อยละ 5 4. น้อย ร้อยละ 4 5. น้อยที่สุด ร้อยละ 2	กลุ่มคนส่วนมากเห็นว่าการนำเอาจักสานมารวมกับผ้าทอบ้านอ่างเตยมีความกลมกลืนเหมาะสมที่จะนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้ในการออกแบบ

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างคือ กลุ่มวัยทำงาน โดยสังเกตจากการแต่งกาย ประเภทเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยมีการแจกแบบสอบถาม จำนวน 100 ชุด ชุดละ 4 หน้า ทำการแจกแบบสอบถาม 100 คน ผลของการแจกแบบสอบถามสรุปได้ดังนี้

1. ผลของการตอบแบบสอบถามถึงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมินเกี่ยวกับ เพศ คือ เพศหญิง รองลงมาเป็นลำดับ

2. ผลของการตอบแบบสอบถามถึงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมินเกี่ยวกับ อายุ คือ 27-35 ปี รองลงมาเป็นลำดับ
3. ผลของการตอบแบบสอบถามถึงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมินเกี่ยวกับ ระดับการศึกษาสูงสุด คือ ปริญญาตรี รองลงมาเป็นลำดับ
4. ผลของการตอบแบบสอบถามถึงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมินเกี่ยวกับ สถานะสภาพการทำงาน คือ ทำงาน รองลงมาเป็นลำดับ
5. ผลของการตอบแบบสอบถามถึงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมินเกี่ยวกับ อาชีพ คือ พนักงานบริษัทเอกชน ลูกจ้าง รองลงมาเป็นลำดับ
6. ผลของการตอบแบบสอบถามถึงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมินเกี่ยวกับ รายได้ต่อเดือน คือ 10,000-20,000 บาท รองลงมาเป็นลำดับ
7. ผลของการตอบแบบสอบถามถึงต้นแบบผลิตภัณฑ์กระดาษต้นไม้แบบตั้ง ขนาด 4.5-5 นิ้ว เกี่ยวกับ กระดาษรูปแบบตั้ง ทรงกลม คือ แบบที่ 1 รองลงมาเป็นลำดับ
8. ผลของการตอบแบบสอบถามถึงต้นแบบผลิตภัณฑ์กระดาษต้นไม้แบบตั้ง ขนาด 4.5-5 นิ้ว เกี่ยวกับ กระดาษรูปแบบตั้ง ทรงสี่เหลี่ยม คือ แบบที่ 1 รองลงมาเป็นลำดับ
9. ผลของการตอบแบบสอบถามถึงต้นแบบผลิตภัณฑ์กระดาษต้นไม้แบบตั้ง ขนาด 4.5-5 นิ้ว เกี่ยวกับ กระดาษรูปแบบตั้ง ทรงหกเหลี่ยม คือ แบบที่ 2 รองลงมาเป็นลำดับ
10. ผลของการตอบแบบสอบถามถึงต้นแบบผลิตภัณฑ์กระดาษต้นไม้แบบแขวน ขนาด 4.5-5 นิ้ว เกี่ยวกับ กระดาษรูปแบบแขวน ทรงกลม คือ แบบที่ 2 รองลงมาเป็นลำดับ
11. ผลของการตอบแบบสอบถามถึงต้นแบบผลิตภัณฑ์กระดาษต้นไม้แบบแขวน ขนาด 4.5-5 นิ้ว เกี่ยวกับ กระดาษรูปแบบแขวน ทรงสี่เหลี่ยม คือ แบบที่ 4 รองลงมาเป็นลำดับ
12. ผลของการตอบแบบสอบถามถึงต้นแบบผลิตภัณฑ์กระดาษต้นไม้แบบแขวน ขนาด 4.5-5 นิ้ว เกี่ยวกับ กระดาษรูปแบบแขวน ทรงหกเหลี่ยม คือ แบบที่ 4 รองลงมาเป็นลำดับ
13. ผลของการตอบแบบสอบถามถึงความคิดเห็นของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบและพัฒนาขึ้น เกี่ยวกับรูปลักษณะมีสีสันท ลวดลายและการแต่งที่สวยงามร่วมสมัย คือ มาก รองลงมาเป็นลำดับ
14. ผลของการตอบแบบสอบถามถึงความคิดเห็นของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบและพัฒนาขึ้น เกี่ยวกับ ผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบมีความแปลกใหม่จากผลิตภัณฑ์ทั่วไปในท้องตลาด คือ มาก รองลงมาเป็นลำดับ
15. ผลของการตอบแบบสอบถามถึงความคิดเห็นของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบและพัฒนาขึ้น เกี่ยวกับ ยังคงแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของงานหัตถกรรม คือ มาก รองลงมาเป็นลำดับ

16. ผลของการตอบแบบสอบถามถึงความคิดเห็นของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบและพัฒนาขึ้น เกี่ยวกับ ผลิตภัณฑ์มีขนาดที่สมมาตร สมสัดส่วน เหมาะกับการใช้งานได้จริง คือ มาก รองลงมาเป็นลำดับ

17. ผลของการตอบแบบสอบถามถึงความคิดเห็นของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบและพัฒนาขึ้น เกี่ยวกับ ผลิตภัณฑ์มีความสวยงามสามารถนำมาตกแต่งบ้านได้อย่างเหมาะสม คือ มากที่สุด รองลงมาเป็นลำดับ

18. ผลของการตอบแบบสอบถามถึงความคิดเห็นของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบและพัฒนาขึ้น เกี่ยวกับ ผลิตภัณฑ์มีการผลิตแบบผสมผสาน ร่วมกับผ้าไหมในจังหวัดฉะเชิงเทรา มีความเหมาะสมเข้ากันได้อย่างกลมกลืน คือ มาก รองลงมาเป็นลำดับ

อภิปรายผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

จากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวนทั้งหมด 100 คน โดยการส่งลิงค์แบบสอบถาม ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนผู้ให้ความสนใจ ด้านอายุ อาชีพ และรายได้จากการรวบรวมข้อมูลการประเมินการออกแบบผลงานชิ้นนี้ ซึ่งเป็นวิธีการเบื้องต้นก่อนนำไปสู่ขั้นตอนการผลิต ผู้วิจัยได้ค้นพบความต้องการของผลงานชิ้นนี้ซึ่งเป็นหนึ่งในการประเมินกลุ่มลูกค้าและการตลาดเบื้องต้นว่าการออกแบบดังกล่าวนั้น ตรงต่อกลุ่มลูกค้าในช่วงอายุ 27-35 ปี เนื่องจากกลุ่มนี้ เป็นกลุ่มที่กำลังริเริ่มสร้างเนื้อสร้างตัว สามารถมีรายได้ได้หลายทาง และมีกำลังซื้อแบบจำกัด มีการใช้เงินเพื่อตอบสนองความต้องการด้านรูปแบบควบคู่กับความต้องการด้านประโยชน์ใช้สอย ซึ่งก่อนหน้านี้จากรูปแบบของเครื่องจักรสานที่เคยอยู่ในความต้องการของกลุ่มคนผู้มีอายุ 46 - 60 ปีขึ้นไป จึงได้นำมาดัดแปลงแก้ไขเพื่อตอบสนองความต้องการด้านรูปแบบ ให้เข้ากับกลุ่มวัยรุ่น อีกทั้งยังสามารถใช้งานได้จริงตรงตามความต้องการของกลุ่มช่วงอายุ 27-35 ปี ตามที่คาดหวังไว้

บทที่ 4

การออกแบบ

แนวทางในการออกแบบ

การวิจัยเรื่องการศึกษาพัฒนาผลผลิตจักสานท้องถิ่น จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยนำมาต่อยอดและพัฒนาผลผลิตการผสมผสานร่วมกับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นผ้าทออ่างเตย จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นและต่อการใช้งานมากขึ้น ด้วยกรรมวิธีเทคนิค แนวความคิด และศึกษาคุณสมบัติของวัสดุที่ทำจากตะกร้าก้านมะพร้าวที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงได้ทำการจัดเก็บข้อมูลลงสำรวจพื้นที่ภาคสนามในชุมชนท้องถิ่น รวมไปถึงข้อมูลจากทฤษฎี เอกสารที่เกี่ยวข้องและการแบบสอบถาม ประเมินความพึงพอใจในการใช้ผลิตภัณฑ์จักสานในท้องถิ่น เพื่อนำมาพัฒนาผลผลิตจักสาน ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ และของตกแต่งบ้านร่วมสมัย จังหวัดฉะเชิงเทรา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ปัญหา และอุปสรรค

จากการศึกษาข้อมูลทั่วไป ปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนางานจักสานก้านมะพร้าวในพื้นที่ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ตลอดจนศึกษาแนวทางการพัฒนา และการบวนการผลิตรูปแบบของผลิตภัณฑ์ จากข้อมูลที่ได้ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ สรุปได้ดังนี้

1. การศึกษาปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากก้านมะพร้าว

1.1 การศึกษาข้อมูลก้านมะพร้าวที่นำมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ สรุปข้อมูลได้ดังนี้ ก้านมะพร้าวที่ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นก้านใบย่อยของตรงโคนก้านออกจากทางมะพร้าว นำใบมะพร้าวมากรีดแยกแผ่นใบสองข้างออก ก่อนนำไปตากแดดให้แห้ง จากนั้นตัดโคนก้านให้เสมอกัน จากนั้นนำไปตากให้แห้งก่อนนำไปใช้เป็นวัสดุหลักในการจักสานผลิตภัณฑ์ ดังนั้น ก้านใบย่อยของทางมะพร้าว จึงมีลักษณะเป็นเส้นเรียวยาว เล็ก และตรง ไม่สามารถบิดงอได้มากนัก เพราะบางและแตกหักง่าย

1.2 การศึกษาข้อมูลอุปสรรคในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากก้านมะพร้าว

สรุปได้ดังนี้ 1) ผลิตภัณฑ์มีรูปแบบการใช้งานแบบเดิม 2) จากวัสดุที่ยืดหยุ่น โค้งงอได้ แต่ต้องใช้ความชำนาญผลิตอย่างสูงจึงไม่สามารถจัดทำผลิตภัณฑ์ให้มีรูปแบบที่หลากหลายได้

2. การศึกษากระบวนการกรรมวิธีการผลิต

2.1 ข้อมูลด้านวัสดุ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา นิยมใช้ก้านใบย่อยมะพร้าว เป็นวัตถุดิบหลักในการทำงานหัตถกรรม เนื่องจาก ก้านมะพร้าว น้ำหอม จะมีความยืดหยุ่น เส้นใหญ่ มีก้านที่สั้นกว่า ทำให้ผลิตภัณฑ์มีความทนทาน และยืดหยุ่น มากกว่าก้านมะพร้าวใหญ่หรือมะพร้าวที่ใช้ทำขนม

2.2 ด้านกรรมวิธีการผลิต ศึกษาจากแนวทาง ทางกายภาพ การผูก มัดด้วยเส้นไหมสาน ไชวี่ให้มีความถี่

จากข้อมูลข้างต้นสรุปว่า การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ จำเป็นต้องมีการศึกษาองค์ประกอบหลายอย่าง เพื่อนำไปสู่แนวคิดในการออกแบบ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค

การวิเคราะห์ข้อมูลด้านการออกแบบและการใช้สอยผลิตภัณฑ์เดิม

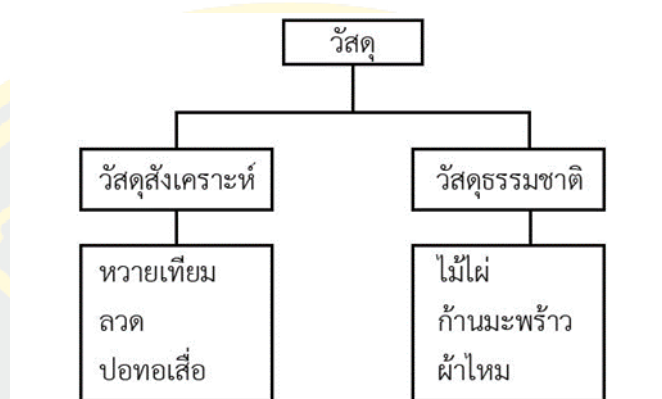
ผู้วิจัยแบ่งลักษณะการออกแบบ เป็น 4 ประเภท คือ

1. รูปแบบการจักสาน รูปแบบการขึ้นโครงผลิตภัณฑ์โดยเริ่มสานก้านมะพร้าวกับโครงไม้ไผ่ ที่ให้ความสะดวกในการเก็บของ ใช้เป็นภาชนะใส่ของเวลาเดินทางเป็นองค์ประกอบหลักที่พบได้มาก เช่น ตะกร้า
2. รูปแบบการใช้สอย ด้านประโยชน์ใช้สอย ใช้สำหรับเป็นภาชนะใส่ของเวลาเดินทางหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ส่วนมากนิยมใช้ไปทำงานบุญต่าง ๆ และซื้อไปฝากญาติมิตร
3. รูปร่างรูปทรง ด้านวัสดุ โครงสร้างหลักคือ ก้านมะพร้าว มาเหลาใบออก ใช้มีดขูดให้เกลี้ยง จากนั้น นำไปตากแดดให้แห้ง และ ไม้ไผ่ หั่นให้เป็นเส้นแบน ๆ ความหนาแล้วแต่ความต้องการ เพื่อใช้ขัดเป็นวงสำหรับทำโครงตะกร้า ปอทอเสื่อใช้มัดวัสดุไม้ไผ่และก้านมะพร้าวให้ติดกัน
4. ด้านกรรมวิธีการผลิต นำวัสดุทางมะพร้าวมาสานติดกับขอบไม้ไผ่ที่ทำเป็นโครงตะกร้า จากนั้นสานทับซ้อนกันให้เสมอกันได้รูปที่ต้องการ ซึ่งวิธีการนี้ต้องมีความเชี่ยวชาญอย่างมากเพื่อให้ก้านมะพร้าวเรียงกันสวยงามและแข็งแรงแน่นไม่หลวม จากนั้นตัดก้านมะพร้าวที่ยาวเกินไปออกและตกแต่งให้เรียบร้อยนำหวายเทียมเพื่อเป็นขอบตะกร้าและหูตะกร้า

สรุปจากข้อมูลข้างต้น พฤติกรรมผู้บริโภค โดยปกติผู้บริโภคมักจะซื้อเพื่อใช้งาน สำหรับเก็บของหรือเป็นภาชนะใส่ของต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่ผู้บริโภคมักจะอยู่ในช่วงอายุ 30-70 ปีขึ้นไป มีพฤติกรรมชอบทำบุญ ไปวัด และใช้ของเวลาไปจ่ายตลาด เป็นต้น การวิเคราะห์ข้อมูล ตะกร้ามะพร้าวสาน มีลักษณะเด่น คือ เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน และทำให้อายุการใช้งานจนถึงปัจจุบัน ส่วนลักษณะด้อย คือ ความยืดหยุ่นของก้านมะพร้าวมีน้อย ทำให้รูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากวัสดุก้านมะพร้าวไม่หลากหลาย

การวิเคราะห์วัสดุที่นำมาใช้ในการออกแบบ

การวิเคราะห์วัสดุประกอบที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ วัสดุธรรมชาติ และวัสดุสังเคราะห์

ภาพที่ 4-1 การวิเคราะห์วัสดุที่ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์

จากการศึกษาประเภทวัสดุในท้องถิ่น จังหวัดฉะเชิงเทรา ส่วนใหญ่เป็นสวนมะพร้าวจำนวนมากเพราะเป็นแหล่งปลูกมะพร้าวน้ำหอมที่ดีที่สุด ด้วยรางวัลชนะเลิศระดับประเทศติดต่อกันถึง 3 ปีซ้อน (ปี 2549-2551) จึงมีทรัพยากรเกี่ยวกับมะพร้าวเป็นจำนวนมาก ก้านมะพร้าวจึงเป็นหนึ่งในทรัพยากรท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่าในชุมชน ผู้วิจัยได้คัดเลือกนำเอาทางมะพร้าว เป็นวัสดุที่เหมาะสมกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยเลือกนำเอาวัสดุ ที่มีเหลือใช้จำนวนมากและไม่เป็นที่นิยมในการนำมาดัดแปลงเป็นผลิตภัณฑ์ มาพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์ให้มีเพิ่มมูลค่ามากยิ่งขึ้น

จากการวิเคราะห์วัสดุในการผลิต ผู้วิจัยได้เลือกก้านมะพร้าว ที่มีคุณสมบัติที่สามารถตัดโค้งได้ง่าย เส้นเล็ก ตรง ทำให้สามารถผลิตผลงานผลิตภัณฑ์ได้ตั้งแต่ขนาดเล็กจนถึงขนาดกลาง เมื่อนำมาสานรวมกันจะสามารถเสริมแรงกระแทกและยืดหยุ่นได้ดี เหมาะสำหรับใช้เป็นผลิตภัณฑ์ที่รับน้ำหนักได้ จึงเหมาะสมที่จะนำมาผลิตเป็นที่ใช้เก็บของขนาดเล็ก

ภาพที่ 4-2 ก้านมะพร้าวแห้ง
(เส้นทางเศรษฐกิจออนไลน์, 2562)

การออกแบบผลิตภัณฑ์

แนวโน้มการออกแบบที่ได้รับความนิยม ปี 2563 – 2564 สไตล์การออกแบบที่ได้รับความนิยมส่วนใหญ่นั้น เป็นการตกแต่งแบบเรียบง่าย เพอร์นิเจอร์ดูกลมกลืนในสีโมโนโทน หรือสีโทนธรรมชาติอบอุ่น สีอ่อน สีขาว สีครีม หรือสีที่ดูสะอาดตา เช่น การออกแบบสไตล์ญี่ปุ่น (Japanese style) สไตล์มูจิ (Muji) สไตล์มินิมอล (Minimal) สไตล์เซน (Zen) สไตล์วินเทจ (Vintage) หรือ สไตล์อิงลิชคอตเทจ (English cottage)

ผู้วิจัยเลือกที่จะใช้แนวทางการออกแบบในหัวข้อ วินเทจ (Vintage) ซึ่งมีลักษณะการออกแบบที่ผสมผสานของแต่ละยุคสมัยเข้าด้วยกันทำให้ผู้วิจัยสามารถนำผ้าทอพื้นถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทรา มาประยุกต์ใช้กับผลงานจักสานได้อย่างเหมาะสม และตัววัสดุอยู่ในขอบเขตที่พอจะปรับในเรื่องเทคนิควิธีการผลิตที่เหมาะสม และสามารถเน้นความงามเชิงฝีมือมาเป็นจุดเด่นในงานออกแบบได้

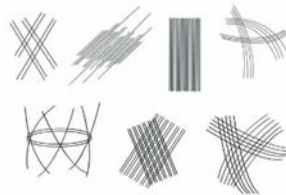
เน้นความอบอุ่นร่วมสมัย ผ่อนคลาย เรียบง่ายสงบ

ใช้เทคนิคการผสมผสาน
ต่อเติมเข้ากับผ้าไหม

ใช้วัสดุท้องถิ่นนำมาสาน

ลวดลายการจักสาน

รูปทรงเรขาคณิต

กระถางต้นไม้

ภาพที่ 4-3 อารมณ์และความรู้สึกของงาน (Mood And Tone Chart)

การออกแบบร่าง

การนำข้อมูลที่สรุปจากแบบสอบถามมาดำเนินการออกแบบ การศึกษากำหนดแนวทางการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้างต้น ผู้วิจัยได้เลือกพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยดัดแปลงจากผลิตภัณฑ์หลักของชุมชนคือตะกร้าสาน โดยการขอคำปรึกษาจากคนในชุมชนถึงข้อจำกัดของวัสดุและการออกแบบของตะกร้าในแต่ละแบบ โดยข้อสรุปได้ว่าควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้งานของตะกร้าให้มากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้งานให้อยู่ในรูปแบบของกระถางต้นไม้ จึงนำไปสู่การทดลองออกแบบตะกร้าสานให้มีความหลากหลายก่อนจะนำไปประเมินผลโดยสอบถามความคิดเห็นจากผู้ที่มีความสนใจจำนวน 100 คน

แนวความคิดที่ 1 การนำลักษณะการจักสานที่เด่นชัดของชุมชนแหลมประดู่มาออกแบบเป็นภาพ 2 มิติ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ลักษณะเด่นดังนี้ ข้อจำกัดของการจักสานสามารถทำได้เป็นแบบ

รูปทรงเลขาคณิต ซึ่งมีความสอดคล้องกับรูปทรงของกระถามต้นไม้ ผู้วิจัยจึงเริ่มจากการออกแบบรูปทรงจักสานที่กระบองเพชรขนาดเล็ก

ภาพที่ 4-4 ภาพแนวความคิดที่ 1

วิเคราะห์แบบร่าง

จากการวิเคราะห์แบบร่างเพื่อนำไปพัฒนาต่อมีผลสรุปดังตารางที่ 4-1

ตารางที่ 4-1 การวิเคราะห์แบบร่างครั้งที่ 1

แบบร่างเครื่องประดับ	ข้อดี	ข้อเสีย
แบบร่างแนวความคิดที่ 1	<ul style="list-style-type: none"> - การออกแบบแต่ละงานสามารถสวมใส่ตัวจักสานเพื่อนำมาครอบกระถางตามความสะดวกและความสวยงาม - สานแบบถี่ละเอียดประณีตสลับลวดลาย 	<ul style="list-style-type: none"> รายละเอียดของชิ้นงานน้อยเกินไป การใช้งานมีรูปแบบเดียว
	<ul style="list-style-type: none"> - สีสันดำเหลืองสีจะเห็นการเว้นได้ชัด 	

สรุปผลการวิเคราะห์ แบบร่างแนวความคิดที่ 1 มีการใช้เทคนิคที่น่าสนใจ สามารถนำมาตกแต่งบ้านใช้งานในชีวิตประจำวันได้จริง ควรเพิ่มรายละเอียดและการใช้งานที่ตัวชิ้นงานมากกว่านี้

การพัฒนาแบบร่าง

ผลงานที่นำมาพัฒนาแบบร่างตามแนวความคิดที่ 1 มาออกแบบพัฒนาให้โดดเด่น มีเอกลักษณ์ ใช้การร่างแบบในโปรแกรม 2 มิติเพื่อลงรายละเอียดได้เพิ่มมากขึ้น ทำให้ง่ายต่อการเข้าใจและสามารถนำไปผลิตจริงได้

ภาพที่ 4-5 การพัฒนาแบบร่างภาพที่ 1

ภาพที่ 4-6 การพัฒนาแบบร่างภาพที่ 2

ตารางที่ 4-2 การวิเคราะห์พัฒนาแบบร่าง

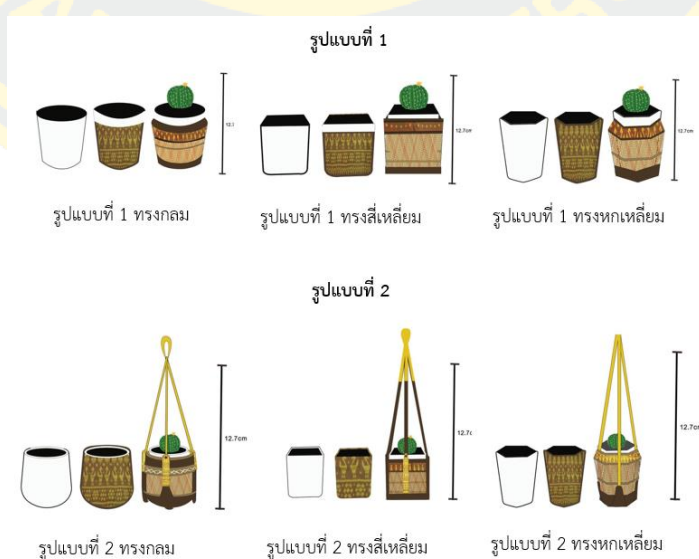
แบบร่างเครื่องประดับ	ข้อดี	ข้อเสีย
การพัฒนาแบบร่าง ทั้ง 2 ภาพ	- ออกแบบจักสานให้มีลักษณะรูปแบบการใช้ งานให้หลากหลายมากขึ้น สามารถสวมใส่ผ้า ไหมถอดออกได้ตามใจชอบ - ตัวจักสานมีความแน่นทรงร่วมสมัย และโทน สีของตัววัสดุถูกออกแบบมาให้เข้ากันกับผ้า ไหมให้ดูเป็นธรรมชาติและอบอุ่น	ถ้ารดน้ำมากเกินไปกินขนาด อาจทำให้ผ้าไหมเปียก และตัววัสดุเสียหาย และขึ้นราได้

สรุปผลการวิเคราะห์

การพัฒนาแบบร่างมีความน่าสนใจมีรูปแบบที่ทันสมัย เรียบง่าย ดูโดดเด่น ชิ้นงานโดย
องค์ประกอบรวมมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น มีการจัดวางเว้นจังหวะให้ดูไม่น่าเบื่อ รูปแบบของตัวจักสาน
และโทนสีของผ้าไหมที่นำมาใช้มีความเข้ากัน กลมกลืน มีการใช้งานที่หลากหลายมากขึ้น

วิเคราะห์แบบร่างหรือการพิจารณาเลือกแบบร่าง

จากการออกแบบแก้ไขแบบร่างตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา แบบร่างชิ้นสุดท้ายจะ
เป็นแบบร่างที่สมบูรณ์ที่สุด พร้อมทั้งจะนำไปพัฒนาต้นแบบต่อไป และนำเข้าสู่การผลิต จะเห็นแบบร่าง
ที่สมบูรณ์ได้ดังภาพด้านล่าง

ภาพที่ 4-7 ภาพแบบร่างที่สมบูรณ์

จากการออกแบบร่างทั้งหมด ภายใต้หัวข้อ การพัฒนาลวดลายจักสานท้องถิ่น เพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องใช้และของแต่งบ้านร่วมสมัย จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่สามารถใช้ตกแต่งบ้านในชีวิตประจำวันได้ ผู้วิจัยได้ออกแบบผลิตภัณฑ์ทั้งหมด 2 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 กระถางต้นไม้แบบตั้ง ขนาด 4.5-5 นิ้ว ทรงกลม ทรงสี่เหลี่ยม ทรงหกเหลี่ยม ชุดที่ 2 กระถางต้นไม้แบบแขวน ขนาด 4.5-5 นิ้ว ทรงกลม ทรงสี่เหลี่ยม ทรงหกเหลี่ยม เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีทางเลือกในการเลือกใช้ได้มากขึ้น โดยเน้นในเรื่องของ รูปร่าง รูปทรง และลักษณะการใช้งาน ที่เหมาะกับการใช้งานในชีวิตประจำวัน ผู้วิจัยได้เพิ่มรูปแบบการใช้งานในการถอดออกได้เพื่อการลดความชื้น ลวดลายของผ้าไหมเพิ่มเข้ามาอีก 1 ชิ้น เพื่อให้มีความน่าสนใจมากขึ้น และเย็บผ้าให้ดูหนาและมีคงทนต่อการใช้งานมากขึ้น

ขั้นตอนการผลิตต้นแบบ

ขั้นตอนการผลิตโครงสร้างชิ้นงาน จากแบบร่าง 2 มิติ ที่เลือกนำมาผลิตชิ้นงานจริง ได้เริ่มจากการเตรียมวัสดุท้องถิ่นอย่างก้านมะพร้าวมาเย็บมัดให้สี่เหลี่ยมแล้วตากให้แห้ง โดยใช้เวลาการย้อมไม่นานเพราะต้องการวัสดุที่สีไม่เข้มจนเกินไปเวลาใช้เวลาประมาณ 5-10 นาที นำมาตากแดดจนกว่าจะแห้งสนิท ประมาณ 30 นาที

เตรียมทางมะพร้าวและเหลาให้ขาวสะอาดเรียบร้อย

ภาพที่ 4-8 ทางมะพร้าว

เมื่อได้เตรียมวัสดุเรียบร้อยแล้วจึงแบ่งสีตามความเข้มของสีดังภาพเพื่อนำมาใช้ในชิ้นงานจริง งานหัตถกรรม การผูก สาน มัด นำวัสดุที่ได้ผ่านการย้อมเรียบร้อยแล้ว มาจัดการสานโดยเริ่มจาก

การขึ้นโครงให้เป็นวงกลม นำไม้ไผ่มาตัดเป็นเส้นตามขนาด ให้ได้เส้นบางอ่อน และเพื่อความเหมาะสมต่อการใช้งาน และสามารถสานหรือดัดแปลงตะกร้าได้หลากหลายตามความถนัด

ภาพที่ 4-9 ย้อมสีทางมะพร้าว

นำก้านมะพร้าวที่เหลาและตากแดดเรียบร้อยแล้วมาสานไขว้กันไปมา ให้มีความถี่ ท่าง แล้วแต่ความต้องการ โดยเริ่มสานกับโครงไม้ไผ่ส่วนที่เป็นตัวตะกร้า ใช้ปอทอเสื้อที่ร้อยเข็มแล้วมัดให้ก้านมะพร้าวกับโครงไม้ไผ่ติดกันโดยเลือกใช้ทางมะพร้าวของแต่ละสีเรียงกันให้เกิดมิติของสีทางสายตาจนเป็นลวดลายตามภาพร่าง ขั้นตอนนี้ต้องพยายามจัดก้านมะพร้าวให้เรียงเสมอกันและมัดด้วยปอทอเสื้อให้แน่น เมื่อสานตัวตะกร้าจนรอบแล้ว จึงสานก้นตะกร้าโดยใช้ไม้ไผ่ประกบ 2 วง และมัดด้วยหวายเทียม

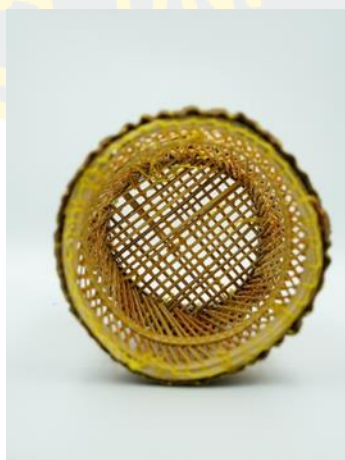

ภาพที่ 4-10 สานทางมะพร้าวติดกับไม้ไผ่

ภาพที่ 4-11 สานโครงเสร็จก่อนนำไปเสริมฐาน

จากนั้นนำโครงไม้ไผ่อีก 2 อัน ประกอบส่วนปากตะกร้า ใช้เชือกเหลืองทอเสื่อร้อยกับทางมะพร้าวให้สนิทจนครบรอบโครง จากนั้นตกแต่งปากตะกร้าด้วยถักหวายเทียม หลังจากเก็บรายละเอียดเรียบร้อยแล้ว ตัดก้านมะพร้าวที่ยาวเกินไปออกและตกแต่งให้เรียบร้อย

ภาพที่ 4-12 การสานก้นตะกร้า

ภาพที่ 4-13 ผลงานผ่านการผลิต 80%

ปรับปรุงชิ้นงาน

จากการแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาการเพิ่มการใช้งาน การติดตั้งของกระถางต้นไม้ให้สามารถตั้งโต๊ะและแขวนได้ ทำให้ผลงานมีความน่าสนใจและสามารถอยู่ในสถานที่ที่หลากหลายได้ เช่น บนโต๊ะ ชั้นวาง ตู้ หรือ ติดตั้งตามผนังห้อง และ เพดานได้ ซึ่งผู้วิจัยได้มีการเพิ่มฟังก์ชันการใช้งานโดยสามารถจะถอดหรือใส่ผ้าไหมยักจะโชว์ลายสานตรงแบบแล้วแต่ตามพึงพอใจของผู้บริโภค

ภาพที่ 4-14 ภาพกระถางที่แยกส่วนออกจากกัน

ภาพที่ 4-15 ชิ้นส่วนของผลงานสามารถถอดออกได้

การสร้างสรรค์ผลงานจริง

รูปแบบแบบผลงานที่ผู้วิจัยได้เลือกนำมาใช้นั้นเป็นรูปแบบของกระถางต้นไม้ทรงกลม หกเหลี่ยมสี่เหลี่ยม เพิ่มรูปแบบการใช้งานให้มีความแปลกใหม่ขึ้น และปรับเปลี่ยนได้ทำให้ผลงานมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น การเลือกเอาผ้าไหมที่เป็นลวดลายของผ้าทออ่างเตย มาใช้ร่วมกับผลงาน ทำให้สามารถแสดงเอกลักษณ์ของชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทราได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 4-16 ผลงานสมบูรณ์กระถางต้นไม้ ทรงกลม

ภาพที่ 4-17 ผลงานสมบูรณักระถางต้นไม้ ทรงสี่เหลี่ยม

ภาพที่ 4-18 ผลงานสมบูรณกรรมกระถางต้นไม้ ทรงหกเหลี่ยม

ความแตกต่างของงานเดิมที่มีอยู่ ด้วยลวดลายของพื้นผิวของตัวงานที่ดูแปลกตา มีลูกเล่นในการใช้สอยที่ดูแปลกตาจากท้องตลาด ผสมผสานผ้าทออย่างเตยซึ่งเป็นผ้าไหมขึ้นชื่อในจังหวัด ฉะเชิงเทรา และใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น ทางมะพร้าว ได้ย้อมสีให้เข้ากับธรรมชาติ และใช้วิธีการสานผูกมัดให้เกิดเป็นรูปแบบลวดลายใหม่ที่น่าสนใจ เพิ่มมูลค่าด้วยรูปแบบการใช้งานที่สามารถถอดปรับเปลี่ยนได้ตามพื้นที่ และเปลี่ยนการใช้งานจากตะกร้าสาน เป็นกระถางต้นไม้ขนาดเล็ก เพื่อเจาะกลุ่มลูกค้าใหม่ที่น่าสนใจในการปลูกต้นไม้ ซึ่งในสถานการณ์โควิดนี้ทำให้ต้นไม้มีมูลค่าและมีความสนใจต่อประชากรในประเทศมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะเอารูปแบบการใช้งานแบบใหม่มาสร้างสรรค์ให้เป็นสินค้าน่าสนใจกว่ารูปแบบการใช้

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

วิเคราะห์ผลงานการออกแบบ

ข้อจำกัดและปัญหาที่เกิดขึ้นในการออกแบบ

จากปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ สามารถวิเคราะห์และสรุปผลโดยแยกเป็นขั้นตอนได้ดังตารางที่ 5-1

ตารางที่ 5-1 ข้อจำกัด และปัญหาที่เกิดขึ้นในการออกแบบ

ปัญหา	การแก้ไขปัญหา
1. การออกแบบมีปัญหาในเรื่องของการออกแบบร่างให้เหมาะสมกับข้อจำกัดของการจักสานที่มีการโค้งงอได้แต่ไม่สามารถหักได้	1. ออกแบบเป็นรูปทรงเรขาคณิต ซึ่งสอดคล้องกับรูปทรงของกระถางต้นไม้ 4.5-5 นิ้ว โดยทำการออกแบบรูปทรงกลม ทรงสี่เหลี่ยม ทรงหกเหลี่ยม
2. การออกแบบการใช้งานมีรูปแบบไม่หลากหลาย	2. ออกแบบให้มีรูปการใช้งานที่หลากหลายมากขึ้น คือแบบตั้ง และแบบแขวน

ตารางที่ 5-2 ข้อจำกัด และปัญหาที่เกิดขึ้นในการผลิต

ปัญหา	การแก้ไขปัญหา
1. การผลิตขึ้นตอนจักสาน เนื่องจากวัสดุเป็นก้านมะพร้าวที่มีความแข็ง ยึดหยุ่นได้น้อย หักง่ายต่อการสานผลิตภัณฑ์ขนาดเล็ก	1. เลือกก้านตรงปลายที่มีความอ่อน เมื่อก้านเล็กลงทำให้ง่ายต่อการสานตามรูปทรง งานมีความละเอียดเพิ่มมากขึ้น
2. ขั้นตอนการนำผ้าไหมมาเย็บ เนื่องจากผ้าไหมมีความบาง ตรงขอบหลุดรูดง่าย	2. เพิ่มขั้นตอนในการเย็บมากขึ้น มีการเย็บเก็บมุมขอบหาซิปในมาเพิ่มด้านในเพื่อเพิ่มความหนา

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลการให้คะแนนความเหมาะสมมาปรับปรุงพัฒนารูปแบบและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทั้งในเรื่องของการใช้งานจริงเพิ่มรูปแบบการถักทอให้ดีขึ้นให้ดูหนาและไม่เบาบาง เพิ่มความทนทานแข็งแรงให้มากขึ้น โดยยังคงไม่ทิ้งความเป็นเอกลักษณ์กลิ่นอายขอลายจักสานและลายผ้าไหมอ่างเตย จังหวัดฉะเชิงเทรา

ผลการออกแบบ

แนวคิดในการออกแบบ

หัวข้อการทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาลวดลายจักสานท้องถิ่น เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องใช้และของแต่งบ้านร่วมสมัย จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเพื่อหาแนวทางในการออกแบบพัฒนารูปแบบของผลงานหัตถกรรมจักสานท้องถิ่น ในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยสร้างสรรค์รูปแบบของผลิตภัณฑ์ใหม่ให้ชาวบ้านได้เห็นว่ามีวิธีการทำงานภูมิปัญญาหัตถกรรม สามารถผลิตงานในรูปแบบอื่นได้ และยังสามารถเพิ่มรูปแบบการใช้งาน ทำให้วิธีการทำงานหัตถกรรมยังคงอยู่ต่อไปกับชุมชน

รายละเอียดของงาน

1. ผลิตภัณฑ์มีทั้งหมด 2 ชุด กระถางต้นไม้แบบตั้ง ขนาด 4.5-5 นิ้ว แบบทรงกลม ทรงสี่เหลี่ยม ทรงหกเหลี่ยม และกระถางต้นไม้แบบแขวน ขนาด 4.5-5 นิ้ว แบบทรงกลม ทรงสี่เหลี่ยม ทรงหกเหลี่ยม รวมทั้งหมด 6 ชิ้น
2. ผลิตภัณฑ์ชุดนี้ จัดทำเพื่อคนวัยทำงาน ที่ชื่นชอบผลิตภัณฑ์จักสาน ท้องถิ่น ร่วมสมัย นำมาตกแต่งบ้าน สามารถใช้ในชีวิตประจำวันได้

สรุปผลการออกแบบ

จากการศึกษาการออกแบบ หัตถกรรมจักสานจากทางมะพร้าว ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ครั้งนี้ได้ผลสำเร็จความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์การศึกษา คือ

1. ศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ตำบลแหลมประดู่ จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. ศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ลวดลายจักสานพัฒนาภูมิปัญญาสู่แนวทางการออกแบบลวดลายใหม่
3. นำไปประยุกต์เป็นแนวทางออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องใช้และของแต่งบ้านร่วมสมัยร่วมกับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา

อภิปรายผลจากการข้อมูลจากแบบสอบถาม

จากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวนทั้งหมด 100 คน โดยการส่งลิงค์แบบสอบถาม ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ พบว่าผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนผู้ให้ความสนใจ ด้านอายุ อาชีพ และรายได้จากการรวบรวมข้อมูลการประเมินการออกแบบผลงานชิ้นนี้ ซึ่งเป็นวิธีการเบื้องต้นก่อนนำไปสู่ขั้นตอนการผลิต ผู้วิจัยได้ค้นพบความต้องการของผลงานชิ้นนี้ซึ่งเป็นหนึ่งในการประเมินกลุ่มลูกค้าและการตลาดเบื้องต้น ว่าการออกแบบดังกล่าวนั้น ตรงต่อกลุ่มลูกค้าในช่วงอายุ 27-35 ปี เนื่องจากกลุ่มนี้ เป็นกลุ่มที่กำลังเริ่มสร้างเนื้อสร้างตัว สามารถมีรายได้ได้หลายทาง และมีกำลังซื้อแบบจำกัด มีการใช้เงินเพื่อตอบสนองความต้องการด้านรูปแบบควบคู่กับความต้องการด้านประโยชน์ใช้สอย ซึ่งก่อนหน้านี้จากรูปแบบของเครื่องจักรสานที่เคยอยู่ในความต้องการของกลุ่มคนผู้มีอายุ 46 - 60 ปีขึ้นไป จากผลความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้นำมาดัดแปลงแก้ไขเพื่อตอบสนองความต้องการด้านรูปแบบ ให้เข้ากับกลุ่มวัยรุ่นอีกทั้งยังสามารถใช้งานได้จริงตรงตามความต้องการของกลุ่มช่วงอายุ 27-35 ปี ตามที่คาดหวังไว้

สรุป และ อภิปรายผล

ในการวิจัย การศึกษาและวิเคราะห์ การพัฒนาลวดลายจักสานท้องถิ่น เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องใช้และของแต่งบ้านร่วมสมัย จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ตำบลแหลมประดู่ จังหวัดฉะเชิงเทรา คือ การทำจักสานของชุมชนแหลมประดู่ โดยทำการผลิตในด้านงานฝีมือ ตะกร้า ก้านมะพร้าว ทำกันในชุมชนตามหลังคาเรือน ผลิตภัณฑ์จักสานของชุมชนจัดอยู่ในประเภทของฝากของที่ระลึก โดยมีประโยชน์ใช้สอย ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์มีโครงสร้างที่แข็งแรงประกอบด้วย ไม้ไผ่ ก้านมะพร้าว หวาย ผู้วิจัยจึงเลือกวัสดุ ก้านมะพร้าว นำมาผลิตชิ้นงานเนื่องจากตัววัสดุสามารถดัดแปลงรูปทรงได้หลายแบบ โครงสร้างที่แข็งแรงของผลิตภัณฑ์จักสานท้องถิ่นสามารถนำมาพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีทั้งประโยชน์ใช้สอย และความสวยงามได้ และใช้เทคนิคการสาน แบบการสานตะกร้า นำมาประยุกต์เข้ากับ การสานกระถางต้นไม้ขนาด 4.5-5 นิ้ว
2. ศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ลวดลายจักสานพัฒนาภูมิปัญญาสู่แนวทางการออกแบบลวดลายใหม่ คือวิธีการจักสานในท้องถิ่นต่าง ๆ ของไทยนั้น จะขึ้นอยู่กับความเป็นอยู่และค่านิยมที่สืบทอดกันมา และขั้นตอนที่สำคัญขั้นหนึ่งของการทำเครื่องจักสาน คือ การถัก การถักโดยทั่วไปเป็นกระบวนการที่ประกอบช่วยให้การทำเครื่องจักสานสมบูรณ์ การถักบางครั้งอาจจะเรียกว่าการผูกก็ได้ ลักษณะการถักหรือการผูก จะมีลักษณะเฉพาะกันแต่ละแบบ เช่นเดียวกับลายสาน การถักนั้นจะเป็นการถักยึดโครงสร้างของภายนอกให้ติดกับผนังของเครื่องจักสาน เช่น การถักขอบ ถักหูตะกร้า แลถัก

โครงต่าง ๆ ของภาชนะ ผู้วิจัยใช้การสานแบบลายทแยง ชัดกันไปมา และ การลายแบบลายอิสระ ให้เป็นไปตามรูปทรงของกระถางต้นไม้ จะได้เป็นลายลักษณะข้าวหลามตัด

3. นำไปประยุกต์เป็นแนวทางออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องใช้และของแต่งบ้านร่วมสมัย ร่วมกับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นจังหวัดฉะเชิงเทรา คือ กลุ่มทอผ้าไหมบ้านอ่างเตย เป็นกลุ่มทอผ้าที่ดำเนินการในการสืบทอดภูมิปัญญาด้านการทอผ้าที่ ครบวงจรตั้งแต่การปลูกหม่อน เลี้ยงไหม การทอผ้า ซึ่งมีทั้งผ้าขาวม้า ผ้าลายโฮล ลายมัดหมี่ ซึ่งเป็นลายดั้งเดิมของภูมิปัญญาทางภาคอีสาน และผ้าไหมมัดหมี่ลายหนามเตย ซึ่งเป็นลายเอกลักษณ์ของชุมชนบ้านอ่างเตย ตลอดจนการนำผ้าทอไปตัดเย็บเป็นกระเป๋า และผลิตภัณฑ์ของใช้ของที่ระลึกอื่น ๆ มีลวดลายและเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ผู้วิจัยเลยใช้ผ้าไหมลายหงส์ เพราะ สีสีนธรรมชาติเหมาะกับวัสดุและการออกแบบผลิตภัณฑ์ สามารถคงความเป็นเอกลักษณ์ของบ้านอ่างเตย สามารถพัฒนาให้มีความร่วมสมัยได้

ผลสรุปของการออกแบบของกลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ มีความร่วมสมัย รูปร่าง รูปทรงน่าสนใจ มีความเป็นเอกลักษณ์ สามารถนำไปต่อยอดและพัฒนาต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษางานหัตถกรรมจักสาน จากทางมะพร้าว จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้ทราบถึงรูปแบบการกรรมวิธีการผลิตหัตถกรรมจักสาน ข้อดี ข้อเสีย และขั้นตอนการทำงานหัตถกรรม การนำทางมะพร้าวมาใช้ในงานหัตถกรรมที่เป็นภูมิปัญญาที่ทุกคนควรอนุรักษ์ ขนาด สัดส่วน รูปทรงที่เหมาะสม สามารถนำมาใช้ได้กับบ้าน และกาแฟ รวมไปถึงสถานที่ทำงานได้โดยที่ขนาดไม่ใหญ่จนเกินไป มีความเหมาะสมในการตั้งโชว์ตกแต่งบ้าน ได้ค้ำจนถึงขนาด สัดส่วน วัสดุ อุปกรณ์ในการผลิต การออกจำหน่ายในท้องตลาดและร้านค้าออนไลน์เช่น การขนส่งที่สะดวก ทางมะพร้าว ผ้าไหม เพราะช่วยประหยัดต้นทุนในการผลิต วัสดุธรรมชาตินำมาใช้ปรับปรุงย้อมสีธรรมชาติเพื่อเพิ่มสีสันและความน่าสนใจให้เข้ากับวัสดุร่วมผ้าไหมในชุมชนที่เอามาร่วมใช้ผสมผสานในผลงานครั้งนี้

จากงานวิจัยสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ได้กับพื้นที่ นำออกจำหน่ายได้ทั้งร้านค้าชุมชน หรือ ร้านค้าออนไลน์ และยังสร้างรายได้ให้กับกลุ่มคนในชุมชนแหลมประดู่ จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้สืบทอดการจักสานไปสู่รุ่นลูกหลาน ให้สามารถพัฒนาต่อยอด นำรูปแบบไปปรับใช้ โดยรูปแบบของผลิตภัณฑ์จักสานได้ค้ำจนถึงวัตถุดิบที่มีคุณภาพตอบสนองการใช้สอยได้ตรงตามความต้องการซึ่งมีหลักพิจารณาดังนี้ 1. ขนาด สัดส่วน รูปทรงที่เหมาะสม หลังจากที่ได้ข้อสรุปของรูปแบบสัดส่วนผู้วิจัยดังกล่าวผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกรูปแบบสัดส่วนตามความเหมาะสมของกลุ่มลูกค้า 2. วัสดุธรรมชาติที่นำมาใช้ปรับปรุงย้อมสีธรรมชาติเพื่อเพิ่มความโดดเด่นน่าสนใจและเข้ากับสีของผ้าไหมในชุมชนที่นำมาใช้ 3. รูปแบบ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงรูปแบบของผลิตภัณฑ์ให้เข้ากับผ้าไหมชุมชนเพื่อคงความเป็น

ธรรมชาติ เรียบง่าย ไม่เยอะจนเกินไปเพื่อเข้ากับรูปแบบบ้าน ร้านค้า ที่กลุ่มลูกค้าวัย 27-35 ปี นิยมในยุคสมัยนี้ รูปแบบการใช้งานภายใน ทั้งแบบแขวน และแบบตั้งโต๊ะ ได้มีการปรับปรุงให้สามารถใช้ได้กับทั้งบ้าน ร้านกาแฟ และสถานที่ทำงานได้โดยที่ไม่รู้สึกว่าการผลิตภัณฑืมีความใหญ่ หรือเกะกะ ควรใช้วัสดุที่มีความแปลกใหม่มาใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ ในการออกแบบควรใช้วัสดุที่มีความแข็งแรงและทนทานต่อการใช้งาน

ผลงานวิจัย ได้กำหนดสัดส่วนของขนาดชิ้นงานให้มีการใช้งานที่สะดวกต่อการใช้งาน มีความเรียบง่าย และมีขนาดที่เหมาะสมในพื้นที่ที่สำหรับใช้ในการตกแต่งบ้าน คอนโด ร้านกาแฟ ห้องนั่งเล่น และด้านรูปแบบที่ถูกรประเมินมาจะตรงตามความต้องการของกลุ่มของวัยรุ่น ที่มีอาชีพนักเรียนนักศึกษาเป็นส่วนใหญ่

บรรณานุกรม

- กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2547). *การกำจัดและนำ
ผักตบชวามาใช้ประโยชน์อย่างครบวงจรในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา*. เข้าถึงได้จาก
<http://ptech.pcd.go.th/pcd/document/006090/006090.pdf>
- กรมศิลปากร. (2542). *วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญา
จังหวัดฉะเชิงเทรา*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- ไถด์พงษ์. (2550). *จังหวัดฉะเชิงเทรา (Chachoengsao)*. เข้าถึงได้จาก
<http://www.oknation.net/blog/guidepong/2007/07/01/entry-1>
- โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. (2539). *สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม 21*.
กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- ชลูด นิมเสมอ. (2539). *องค์ประกอบของศิลปะ (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ณรงค์ โฉมเฉลา. (2548). *น้ำมะพร้าวและกะทิ เป็นอันตรายหรือเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ*.
เกษตรกรรมศาสตร์, 2, 14-17.
- ธวัชชัย ศรีสุเทพ. (2544). *คัมภีร์เว็บไซต์ขั้นตอนับมืออาชีพ*. กรุงเทพฯ: โปรวีชั่น.
- นวนน้อย บุญวงศ์. (2542). *หลักการออกแบบ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิกร นุชเจริญผล. (2525). *สายสวน*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยเทคนิค.
- บ้านและสวน. (2560). *ICA2017 การประกวด ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์*. เข้าถึงได้จาก
<https://www.baanlaesuan.com/53906/news-update/ica2017>
- ปิยวรรณ แสงฤทธิ์. (2555). *การศึกษาพัฒนารูปแบบกระเป๋าถือจากผักตบชวาสำหรับนักท่องเที่ยว
ชาวต่างชาติ กรณีศึกษา กระเป๋าจักสานศูรย์ศิลป์บางไทร*. สารนิพนธ์ศิลปกรรมศาสตร
มหาบัณฑิต, สาขาวิชานวัตกรรมการออกแบบ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พินาลิน สาริยา. (2535). *จิตรกรรมประยุกต์*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- พินาลิน สาริยา. (2549). *การออกแบบลวดลาย*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์.
- มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. (ม.ป.ป.). *กำเนิดและวิวัฒนาการของเครื่องจักสาน*.
เข้าถึงได้จาก <https://saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=22&chap=3&page=t22-3-infodetail01.html>
- ราช ศิริวัฒน์. (2560). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค*. เข้าถึงได้จาก
<https://doctemple.wordpress.com/2017/01/25/ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ/>

- वासुคันธ์ เอกประดิษฐ์. (2560). *Patapian แรغبันดาลใจจากงานจักสาน สู่ของแต่งบ้านร่วมสมัย*. เข้าถึงได้จาก <https://atkitchenmag.com/patapian-product/>
- วิชุดา เครือหิรัญ. (2560). *เปลี่ยนวิถีชีวิตให้เป็นวีรียอกแบบเพื่อสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น*. เข้าถึงได้จาก <https://readthecloud.co/designer-4/>
- วินัย วิริยะปานนท์. (2527). *เครื่องจักสาน*. กรุงเทพฯ: แพร์พิทยา.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2532). *เครื่องจักรสานในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2540). *เครื่องจักสานไทย*. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2541). *การบริหารการตลาดยุคใหม่ (ปรับปรุงใหม่)*. กรุงเทพฯ: ซีระฟิล์มและโซเท็กซ์.
- ศุภชัย โอทอป. (2546). *เกียรติบัตรกรมการศึกษานอกโรงเรียน ชุมชนแหลมประดู่ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา*. เข้าถึงได้จาก <http://www.otoptoday.com>
- สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน). (2555). *ดำเนินการด้านการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล โครงการพัฒนาระบบคลังข้อมูล 25 ลุ่มน้ำ และแบบจำลองน้ำท่วมน้ำแล้ง*. เข้าถึงได้จาก <https://tiwrm.hii.or.th/web/attachments/25basins/16-bangpakong.pdf>
- สมศิริ อรุโณทัย. (2549). *การออกแบบลวดลาย*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สำนักงานจังหวัดฉะเชิงเทรา. (2559). *ประวัติจังหวัดฉะเชิงเทรา*. เข้าถึงได้จาก <http://www.chachoengsao.go.th/ccoprovince/index.php/2016-02-15-05-52-31/2016-02-15-07-02-14/2016-05-30-04-16-17>
- สินีนานู สัพทานนท์. (2552). *หวายเทียม*. เข้าถึงได้จาก <http://www.thaigoodview.com/node/45340>
- สุชาติ เถาทอง. (2544). *ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นถิ่นภาคตะวันออก*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สุภาพร ชาววัง. (2552). *การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการพัฒนาเครื่องจักสานเชิงพาณิชย์ จังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุภาวดี ภัทรโกศล. (2542). *การปลูกมะพร้าว*. กรุงเทพฯ: ฝ่ายผลิตเอกสารคำแนะนำ กองเกษตรสัมพันธ์ กรมส่งเสริมการเกษตร.
- สุรเชษฐ ไชยอุปละ. (2546). *การศึกษาและพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานฝักตบชาวลำหรับศูนย์ศิลปาชีพบางไทร*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรอุตสาหกรรมมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, บัณฑิตวิทยาลัย, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

เส้นทางเศรษฐีออนไลน์. (2562). *ขายก้านทางมะพร้าว อาชีพเสริมทำเงิน เกษตรกรอ้วนน้อย*
ประจวบคีรีขันธ์. เข้าถึงได้จาก https://www.sentangsedtee.com/career-channel/article_99753

องค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ดเหนือ. (ม.ป.ป.). *สวนมะพร้าวน้ำหอมแปดริ้ว*. เข้าถึงได้จาก
<https://samednua.go.th/public/list/data/detail/id/368/menu/1171/page/1>

Creative Thailand. (2560). *ปาตาเพียร แบรินด์คราฟต์ดีไซน์ที่เลือกง่ายทวนกระแส*. เข้าถึงได้จาก
<http://creativethailand.net/en/video/detail/58-ปาตาเพียร-แบรินด์คราฟต์ดีไซน์ที่เลือกง่ายทวนกระแส>

Kapook. (2563). *ตกแต่งคอนโดขนาดเล็ก 28 ตร.ม. ให้กลายเป็นห้องสไตล์คาเฟ่ส่วนตัว วิวสวนรมรื่น*.
เข้าถึงได้จาก <https://home.kapook.com/view205208.html>

Kasetkaoklai. (2563). *โล้ดละออ : ผ้าไหมผืนสวย ผีมือวิสาหกิจชุมชนกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหมทอ*
ผ้าบ้านอ่างเตย. เข้าถึงได้จาก [https://www.kasetkaoklai.com/home/2020/09/โล้ด](https://www.kasetkaoklai.com/home/2020/09/โล้ดละออ-ผ้าไหมผืนสวย-ฝ/)
[ละออ-ผ้าไหมผืนสวย-ฝ/](https://www.kasetkaoklai.com/home/2020/09/โล้ดละออ-ผ้าไหมผืนสวย-ฝ/)

Sanook Guru. (2556). *แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดฉะเชิงเทรา*. เข้าถึงได้จาก <https://guru.sanook.com/2914/>

Sawadee. (ม.ป.ป.). *ท่องเที่ยวทั่วไทย: จังหวัดฉะเชิงเทรา*. เข้าถึงได้จาก sawadee.co.th/thai/chachoengsao/

Trip Travel Gang. (2561). *เที่ยวใกล้ ๆ ไปด้วย ๆ สมุทรปราการ-ฉะเชิงเทรา วันเดียวกินเที่ยว*
ได้ทั้งบ้าน. เข้าถึงได้จาก <https://goo.gl/hyqNtS>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสำรวจตามรูปแบบการจัดสถานที่ทำจากตะกร้าก้านมะพร้าวท้องถิ่น

เรื่อง “การพัฒนาตลาดขายจักสานท้องถิ่น เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องใช้
และของแต่งบ้านร่วมสมัย จังหวัดฉะเชิงเทรา

แบบสำรวจตามรูปแบบการจักสานที่ทำจากตะกร้าก้านมะพร้าวท้องถิ่นโดยใช้วัสดุร่วมกับ
ผ้าทออ่างเตย จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อนำไปประโยชน์ใช้สอย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน [] หน้าคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

1. เพศ

☐ ชาย	☐ หญิง
------------------------------	-------------------------------
2. อายุ

☐ 20-26 ปี	☐ 27-35 ปี
☐ 36-45 ปี	☐ 46-50 ปี
☐ 51-60 ปีขึ้นไป	
3. ระดับการศึกษาสูงสุด

☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี	☐ ปริญญาตรี
☐ สูงกว่าปริญญาตรี	☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....
4. อาชีพ

☐ นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา	☐ ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ
☐ พนักงานบริษัทเอกชน/ลูกจ้าง	☐ เจ้าของกิจการ/ธุรกิจส่วนตัว
☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....	
6. รายได้ต่อเดือน

☐ ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท	☐ 10,000-20,000 บาท
☐ 20,000-30,000 บาท	☐ 30,000 บาทขึ้นไป

ส่วนที่ 2 ต้นแบบผลิตภัณฑ์กระดาษต้นไม้มือ 2 รูปแบบ ตั้ง แขนง ขนาด 4.5 – 5 นิ้ว (แบบร่าง 2มิติ)

คำชี้แจง โปรดใส่ตัวเลขลงหน้ารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ท่านเห็นว่าควรนำไปเป็นต้นแบบผลิต

ระดับ 4 = มาก 3 = ปานกลาง 2 = น้อย 1 = น้อยที่สุด

ประเภทผลิตภัณฑ์	รูปแบบผลิตภัณฑ์สินค้า			
1. กระดาษรูปแบบ ตั้ง ทรงกลม	1. ☐ 	2. ☐ 	3. ☐ 	4. ☐
2. กระดาษรูปแบบ ตั้ง ทรงสี่เหลี่ยม	1. ☐ 	2. ☐ 	3. ☐ 	4. ☐
3. กระดาษรูปแบบ ตั้ง ทรงหกเหลี่ยม	1. ☐ 	2. ☐ 	3. ☐ 	4. ☐

ต้นแบบผลิตภัณฑ์กระถางแบบแขวน ขนาด 4.5 – 5 นิ้ว (แบบร่าง 2 มิติ)

ต้นแบบผลิตภัณฑ์กระถางแบบแขวน ขนาด 4.5 – 5 นิ้ว (แบบร่าง 2 มิติ)

ประเภทผลิตภัณฑ์	รูปแบบผลิตภัณฑ์สินค้า			
<p>1. กระถาง รูปแบบ แขวน ทรงกลม</p>	<p>1. ☐</p> 	<p>2. ☐</p> 	<p>3. ☐</p> 	<p>4. ☐</p>
<p>2. กระถาง รูปแบบ แขวน ทรงสี่เหลี่ยม</p>	<p>1. ☐</p> 	<p>2. ☐</p> 	<p>3. ☐</p> 	<p>4. ☐</p>
<p>3. กระถาง รูปแบบ แขวน ทรงหกเหลี่ยม</p>	<p>1. ☐</p> 	<p>2. ☐</p> 	<p>3. ☐</p> 	<p>4. ☐</p>

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบและพัฒนาขึ้น

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน [] หน้าคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

พฤติกรรมหรือข้อเท็จจริงที่ มีอิทธิพลในการซื้อ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	(5 คะแนน)	(4 คะแนน)	(3 คะแนน)	(2 คะแนน)	(1 คะแนน)
1. รูปลักษณ์มีสีสัน ลวดลายและการแต่ง ที่สวยงาม ร่วมสมัย					
2. ผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบมีความแปลกใหม่ จากผลิตภัณฑ์ทั่วไปในท้องตลาด					
3. ยังคงแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ ของงานหัตถกรรม					
4. ผลิตภัณฑ์มีขนาดที่สมมาตร สมสัดส่วน เหมาะกับการใช้งานได้จริง					
5. ผลิตภัณฑ์มีความสวยงามสามารถนำมา ตกแต่งบ้านได้อย่างเหมาะสม					
6. ผลิตภัณฑ์มีการผลิตแบบผสมผสาน ร่วมกับผ้าไหม ในจังหวัดฉะเชิงเทรา มีความเหมาะสมเข้ากันได้ดีอย่างกลมกลืน					

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ที่ ๓๙/๒๕๖๒

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ ได้พิจารณาเค้าโครงวิทยานิพนธ์

เรื่อง การพัฒนาตลาดขายจักสานท้องถิ่น เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ และของแต่งบ้านร่วมสมัย จังหวัด

ฉะเชิงเทรา

หัวหน้าโครงการวิจัย นางสาวสุภารัตน์ ไหลไผ่ทอง

หลักสูตร/สาขาวิชา ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์และการออกแบบ

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า เค้าโครงวิทยานิพนธ์ดังกล่าวเป็นตามหลักการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ โดยที่ผู้วิจัย เคารพสิทธิและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิ สวัสดิภาพ และไม่ก่อให้เกิดภัยอันตรายแก่ ตัวอย่างการวิจัยกลุ่มตัวอย่าง และผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงร่างวิทยานิพนธ์ที่เสนอได้ ตั้งแต่วันที่ออก เอกสารรับรองผลการพิจารณาการวิจัยในมนุษย์ฉบับนี้จนถึงวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๒

ออกให้ ณ วันที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

ลงนาม

(ศาสตราจารย์ภรดี พันธุภากร)

ประธานคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล นางสาว สุศารัตน์ ไทบไผ่ทอง
วัน เดือน ปี เกิด 18 มิถุนายน 2536
สถานที่เกิด 17/1 หมู่ที่ 4 ตำบลหนองตึนบก อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน 47 หมู่ 4 ตำบลแหลมประดู่ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา

